

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

11
2019

Davo Karničar
(1962–2019)

Z NAMI NA POT

Med haloške griče

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

9 770350 434008

3,90 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

ČEZ ROB, Vladimir Habjan

Bliža se čas, ko si boste tudi z najbolj natrpanim urnikom vzeli nekaj časa zase. Za vas smo izbrali knjigo Čez rob. Predstavljenih je petnajst kratkih zgodb. Glavna tematika je gorsko reševanje, pa tudi alpinizem in širše planinske teme. Opisane so zahtevne, nevarne in težavne razmere, v katerih pogosto poteka reševanje. Knjiga je obenem vabilo v naravo, v gorski svet.

Format: 140 x 205 mm; 152 strani, italijanska vezava

CENA: V času od 15. 11. 2019 do 15. 12. 2019 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 8,45 €* (redna cena: 16,90 €*).

NOVO

JULIJSKE ALPE: OSREDNJI DEL, Roman Tratar Enciklopedični vodnik

Planinski vodnik Julijske Alpe: osrednji del bralcu predstavi del Julijskih Alp med prelazom Vršič na zahodu in Komno s Krnskimi jezeri na jugu ter Savo Dolinko na severu in Savo Bohinjko z Bohinjskim jezerom na jugu. Območje zajema naše najvišje gore s Triglavom na čelu. Vodnik je zasnovan enciklopedično. Z njim zaključujemo zbirko enciklopedičnih vodnikov po Julijskih Alpah, ki jo sestavljajo še Južni del, Skupini Jalovca in Mangarta ter zahodne Julijske Alpe.

Format: 130 x 210 mm; 224 strani, integralna šivana vezava

CENA: 29,90 €*

**DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.*

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,

ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

119. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVCI:

Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročeni prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,

Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,

po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali

po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:

<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Gore nad Jezerskim Foto: Vladimir Habjan

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Nesmrtnost živih

Ranjiv le v peto je bil skoraj nepremagljiv in zaradi tega neustrašen bojevnik. Čeprav je bil izurjen kot Špartanec, se je boril zase, ne za skupnost, kar je bila sicer bistvena lastnost špartanskega vojaka. Ahil pa se ni zadovoljil s slavo v času svojega življenja, hotel je postati nesmrten, za to pa je moral, paradoksalno, umreti.

Hektorju, trojanskemu princu, ki ga je ubila Ahilova sulica, ni bilo treba umreti, da bi se ga ljudje spominjali še tisočletja, nesmrten je postal zaradi svoje modrosti, poštenosti, predanosti družini, in ker se je boril zanjo, za svoje Trojance, za njihovo preživetje in svobodo, ne za lastno slavo.

"Legenda" je bil že pred smrtjo.

V slovenski kolektivni zavesti prej najdemo Hektorja kot Ahila. Bojan Križaj, Svetlana Makarovič, Milena Zupančič, Vlado Kreslin, Boris Pahor in še veliko drugih so zagotovo "Hektorjanci". Smrt jih ne bo naredila večjih, kot so že zdaj. Ne bodo postali "legende" po smrti, to so že. Zakaj v slovenski? Ker moram, če hočem najti "Ahilce", pogledati širše. Res so glasbene skupine The Doors, Nirvana, Queen polnile stadione skoraj po vsem svetu, ampak nesmrtnost jim je prinesla ravno smrt.

Kurtova, Jimova, Freddijeva. Za Amelio Earhart, pionirko letalstva, bi najbrž slišali predvsem tisti, ki jih zanima zgodovina letalstva, če je usodni poskus preleta Zemlje ne bi povzdignil med zvezde, o katerih še skoraj sto letih ugibajo, ali njihova smrt mogoče ni bila prevara, snemajo filme in raziskujejo predvsem okoliščine izginotja. Kljub njihovi veličini pred slovesom.

"Trojanec" Davo Karničar je postal "legenda" že zdavnaj pred tragično smrtjo. Zaradi svojega značaja, dosežkov in življenja, skladnega s svojimi prepričanji. Bil je (in bo) sinonim za alpinistično smučanje, za Jezersko, za vztrajnost. Njegovi že boleča neposrednost in odkritost sta v ljudeh pogosto vzbujali strahospoštovanje, čeprav je bil nežna duša, ki jo je nesmrtno naredila njegova brezkompromisnost na vseh področjih. Tudi hektorjanska lastnost, ki je tako zelo izstopala, ko je šlo za njegovo družino, za Jezersko in ko je bilo treba reševati življenja ter pomagati. Kjer koli in kadar koli.

Da človek živi, in ne životari, mora biti izpolnjen na več področjih, predvsem pa mora biti iskren in pošten, a – zveni klišejsko, vendar je univerzalna resnica – najprej mora biti iskren in pošten do sebe. Slepjenje in pretvarjanje namreč upočasnita korak ali ga celo usmerita v pogubo, tega pa si oseba, ki se na smučeh spušča po vratolomnih strminah, ne more in ne sme privoščiti. Davova brutalna iskrenost in predanost vsemu, kar je bilo pomembno zanj, sta bili skupaj s sposobnostjo prepoznavanja trenutkov, ko se je treba obrniti, zmagovalna kombinacija. Ni se zadovoljil z nadomestnimi cilji, vedno je iskal popolnost, in to v tistem, kar je imel rad, kar je želel in hotel. In to vedno v skladu s tistim, kar je čutil in česar se je zavedal.

Na prvi pogled nezdržljivi lastnosti, dojemanje družine kot največje vrednote v življenju in podrejanje življenja za doseganje lastnih ciljev, sta bili zanj neločljivo povezani. "Le tako, da človek lahko počne, kar ima rad, ga lahko ima družina v vsej popolnosti." Kompromis? Ne. Življenje! In izjemno zavedanje ter spoštovanje vsega, kar je vredno.

Dava Karničarja smrt ni naredila večjega, kot je bil prej, v nesmrtnost so ga že zdavnaj okovali njegovi dosežki, njegova unikatnost in preprostost. Čeprav tega najbrž sploh ni hotel, ga je v slovenski kolektivni spomin in na svetovni zemljevid sproti zarisovalo vse, kar se je zgodilo pred tistim nesrečnim jezerskim jesenom. Njegova smrt je bila splet nesrečnih okoliščin, življenje pa (tudi) splet srečnih: "Ogromno ljudi v življenju išče, kaj bi počeli, da bi osmislili svoje bivanje. Jaz imam srečo, da je en del mojega življenja povezan s tem, kar očitno znam početi in tudi rad delam. Gore so tisto, kar je najgloblje zapisano v meni!"

Marta Krejan Čokl

¹ Davo Karničar v dokumentarnem filmu *Neustavljiv* Mihe Kačiča.

UVODNIK

1 Nesmrtnost živih

Marta Krejan Čokl

DAVO KARNIČAR (1962–2019)

4 Alpinizem je ljubezen

Drejc Karničar

8 Moj vzornik Davo

Stipe Božić

10 Sočuten alpinist, trmast Jezerjan

Viki Grošelj

12 "Tist' smo nared'li, za kar smo s'm pr'šli."

Jurij Gorjanc

14 Mlad umre, kogar gore ljubijo

Damijan Meško

16 Konec je, ko prideš dol

Rožle Bregar

18 Samouk s posebnim značajem

Dejan Ogrinec

20 Stric Davo

Rosary Shrestha

21 Kaj reči na koncu

Tone Škarja

22 Prvi jezerski osemtisočak – Anapurna

Drejc Karničar

USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.

INTERJUJ

24 Pogovor z Veroniko Rupnik in Heleno Škrl

Mateja Pate

POTI BREZ MARKACIJ

29 Pot iz Robanovega v Matkov kot

Miro Jurko - Medo

Z NAMI NA POT

34 Med haloške griče

Marjan Bradeško

ŠOLA V MANANGU

43 Med preteklostjo in sedanostjo

Dušica Kunaver

TUJINA

46 Črnogorska podprvaka

Peter Pehani

MLADINA IN GORE

50 Zima je pred vrati

Barbara Bajcer, Vanja Blažica in Aleš Poredoš

OBLETNICA

54 Spomin, ki ne zbledi

Vladimir Habjan

PLANINSKE KOČE

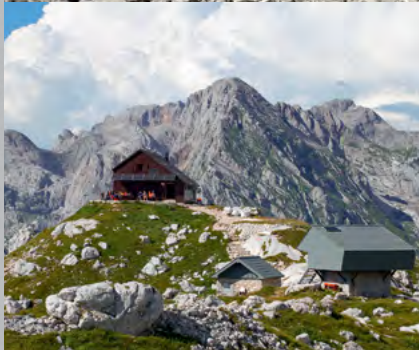
58 Naj planinski koči 2019

Zdenka Mihelič

KOLUMNA

61 Doktor Jekyll in gospod Hyde

Mateja Pate

PLANINSKO GOSPODARSTVO

62 Tudi Luče v mreži Gornjskih vasi

Zdenka Mihelič

FERATE

64 Novo v Gozdu Martuljku

Zdenka Mihelič

JUBILEJ

66 Osemdeset let Tomaža Banovca

Danilo Škerbinek

U SPOMIN

68 U tišini tiho teče čas

Iztok Rutar

70 NOVICE IZ VERTIKALE

72 LITERATURA

77 PLANINSKA ORGANIZACIJA

79 NOVICE

79 JUBILEJ

80 U SPOMIN

POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO **GR55**
NA ŠTEVILKO **1919** IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.

DAVO KARNIČAR
1962–2019

Drejc Karničar

Alpinizem je ljubezen

Use je tukaj in zdaj

"Računam na staranje, upadanje moči, na modrost, ki prihaja z leti, na želje, ki vendarle postajajo drugačne, ko leta pretečejo. Zanašam se na to, da bom začutil, kdaj mi narava ne bo več dovolila. In takrat bi bil rad zadovoljen s prehojeno potjo, rad bi čutil, da sem naredil tisto, česar sem sposoben." Lahko je pomirjen. Vse to je naredil.

"Kolikor daleč v brezskrbno otroštvo seže spomin, se prepletajo smučarsko-planinska doživetja v krogu družine. Kot predzadnji otrok sem začel drseti po sledi drugih, mama in oče pa sta bila svetli zvezdi, ki smo jima sledili. Njuna športna dejavnost je bila zgled in temelj vzgoje, ki smo je bili deležni. Jesenove tekaške smučī, na katerih sta v svoji mladosti doživljala zadovoljstvo ob vzpenjanju na okoliške vzpe-tine, so jima vsekakor zapisale v srce, kaj dati svojim otrokom."

S temi besedami je Davo opisal otroštvo v svojem knjižnem prvencu *Alpinizem, samoljubje, ljubezen*, v katerem nam je v slogu Hermana Bula in Nejca Zplotnika poleg iskrenega opisa svoje alpinistične poti

razgalil tudi svoj notranji svet in razmišljanja. Smučarska in planinska doživetja z *atkom* in mamico ter s sestro in brati ga niso spremljala samo v otroštvu, ampak so predstavljala bit njegovega celotnega življenja. Poglejmo, kaj vse je bil Davo ...

Davo smučar

Bil je del izjemne generacije jezerskih alpskih smučarjev pod Vinkovo trenersko palico, iz katere je napredoval v državnega reprezentanta vse do članske konkurence. Svoje smučarsko znanje je nato želel prenašati naslednjim generacijam. Postal je učitelj in trener alpskega smučanja v domačem klubu, drugih klubih in v različnih moštvih slovenskih

Davo na Kalla Patarju v Nepalu, 5555 m, ko je po dolgem času zagledal Everest in se spominjal spusta izpred skoraj 20 let. Foto: Rožle Bregar

Luka, Irma in
Davo Karničar
pred Češko kočo
Arhiv Drejca
Karničarja

reprezentanc. Vsi smo stiskali pesti za Furusetha, ko je Davo zanj pripravljajl smuči. Ves čas pa je bil res strasten tekmovalec med veleslalomskimi vratci, če je le bila priložnost.

Davo alpinist

Takole je zapisal: "Ljubezen do sočloveka, svojih otrok, domovine, Boga in do skrajnih naporov sem se navadil imenovati Alpinizem." Njegovo alpinistično pot poznamo. Ne le mi, Jezerjani in Slovenci, pozna jo ves svet. Drzne in preroške so njegove besede: "Rodil sem se zato, da bi smučal z Everesta." S tem je uresničil svoje sanje in udejanjil samega sebe, ime Jezersko pa z največjimi črkami zapisal v anale največjih človeških dosežkov.

Davo med
alpinističnim
spustom skozi Malo
Žrelo
Foto: Drejc Karničar

Družina Karničar pred Češko kočo
Arhiv Drejca Karničarja

Zakaj v gore? "Mnogi se sprašujejo, zakaj v gore, v stene, zakaj toliko energije za prazen nič in poleg tega še tveganje. Očitajo nam neodgovornost, sebičnost, avanturizem. A tako lahko razmišljajo le tisti, ki jim svinjska pečenka, kremna rezina in udoben fotelj pomenijo vse v življenju. Zakaj hodim v gore? Ker mi je bilo dano. Ker sem se med gorami rodil. Ker mi je usojeno, da živim v najlepšem kraju na svetu. In rad priznam – tudi zato, da uhajam proč od ubijajoče povprečnosti, da z lepšimi barvami prekrijem sivino. Zato ljubim svoj dom med gorami."

Davo gorski reševalec

Ko je za več kot dvajset let nesebične pomoči pone srečenim v gorah prejel zlati znak GRZS, je bilo zapisano: "Davo Karničar je postal pripravnik GRS leta 1986 v Kranju, ko je po tragediji nizozemskih planincev v Kočni prevzel vodenje jezerske reševalne skupine. Davo je ustanovni član Postaje GRS Jezersko. Leta 1996 je opravil izpite za gorskega reševalca in jih nadgradil še z delom reševalca letalca od leta 1999 in vodnika reševalnega psa." Lahko dodam le to, da ni nikoli okleval, ko je šlo za reševanje in pomoč.

"Tavam po skritih kotičkih gora, srečujem viharne, ki v samoti štejejo leta, prisluškujejo šumenju domačih gozdov in žuborečih potokov, kljubujejo vetru in mrazu. Greh se zdi, če preplašiš divjega petelina ali pohodiš dišeč gorski nagelj. Ko sediš sredi teh večnih lepot, ko niti srca ne čutiš več, ko se zadnja misel zapusti dolino, ko se ves spojiš s tem čudežem ... Roka boža mah, glava počiva v naročju mehkih trav, telo ti objame steno in nebo. Čez ustnice zdrsi zahvala za življenje."

Davu jag'ŕ

Pa ne samo v igri na ovčarskem *balu*, kjer je odlično nasledil legendarnega Štefana pri uprizoritvi lovca Urha. Najprej smo bili zelo začudeni in presenečeni, ko sta z Radom vstopila v zeleno družino. A če dobro prisluhnemo prejšnjim besedam, se zavemo njegovega najglobljega spoštovanja narave. Tako kot pri vseh stvareh v življenju je bil strasten in predan tudi lovu. Postal je lovski čuvaj, odkrival že zdavnaj pozabljene lovske poti, zalezoval in občudoval je gamse na najbolj skritih in izpostavljenih *laštah* visoko v stenah Kočne in Grintovca.

Davu je bil tudi predsednik Turističnega društva Jezersko, ko so postavili naš aktualni turistični slogan "Kjer je narava najlepša", in kot prvi je prepoznal vrednost mednarodnega združenja t. i. Gornjskih vasi ter neverjetno priložnost, da se jim pridružimo, kar smo lani tudi uresnili.

V zadnjih letih je Davu skoraj vso svojo energijo usmeril v podporo in pomoč svojim otrokom, ki že nekaj let zelo uspešno trenirajo tek na smučeh in nastopajo na tekmovanjih. Tudi sam je postal strasten tekač in svoje znanje izpopolnil na raven učitelja teka na smučeh, s čimer je obudil tradicijo naših prednikov in staršev, ki so smučarsko pot začeli na tekaških smučeh.

Veliko, veliko preveč je vsega, kar je počel in dosegel v življenju. Preštevilna so dožitja, ki smo jih lahko delili z njim, da bi jih lahko naštel v teh kratkih stavkih. Vsak od nas jih bo nosil v sebi kot zaklad. Najprej z žalostjo, potem pa jih bomo z vedno večjim veseljem in ponosom pripovedovali drug drugemu in svojim otrokom.

Življenje z Davom je bilo bogato in intenzivno, a tudi težko in naporno. Vedno akcija, vedno izziv. Nič jutri in potem, vse je želel, da se zgodi tukaj in zdaj. Tako kot usodni jesen, ki ga je očitno moral posekati.

Takole je razmišljal: "Računam na staranje, upadanje moči, na modrost, ki prihaja z leti, na želje, ki vendarle postajajo drugačne, ko leta pretečejo. Zanašam se na to, da bom začutil, kdaj mi narava ne bo več dovolila. In takrat bi bil rad zadovoljen s prehojeno potjo, rad bi čutil, da sem naredil tisto, česar sem sposoben." Lahko je pomirjen. Vse to je naredil. In še veliko več. Segel je po zvezdah in ostal zaveden in ponosen Jezerjan, pravo utelešenje naše identitete.

Hvaležni smo za vse trenutke, ki smo jih preživeli z njim, hvaležni za prijateljstvo, ljubezen in pomoč, hvaležni za vse, ki jih je naučil smučati, za vse, ki jih je privezal na vrvi ali jim nalepil kože na smuči in jim pokazal veličino gora, hvaležni za vse, ki jim je v gorah nesebično priskočil na pomoč, hvaležni za vse trenutke, ki jih je ujel v svoj objektiv, za vse besede, ki jih je zapisal v knjige, in besede, s katerimi nas je navdihoval na številnih predavanjih.

Pesem *Macesen* jezerskega župnika Joža Vovka, ki mu je bila zelo ljuba, naj bo moja popotnica Davu, ko odhaja k mami, *atku*, Luku, Radu, Francu in vsem drugim, ki ga čakajo pri Bogu. ●

Macesen

Zrasel si na trdih skalnih tleh,
svoje korenine kakor kremplje viješ
v rahlo prst v razpokah in čereh,
z divjih rož zdravilno roso piješ.

Veje razčesali divji so viharji,
nad prepad krivili tvoje so telo,
da si nad breznom gledal prav na dno,
a zaman čakali nate so grobarji.

Sonce te je žgalo v vročih dneh,
kot bi izpod tebe vlago pilo,
s strelami nebo je vate bilo,
a ostal si gospodar na svojih tleh.

Rad poromam k tebi, stari samotar,
da kramljava sredi gorskega pokoja,
o lepoti boja in grenkosti znoja,
preden se zažene v naju nov vihar.

*Gorski reševalci na
Jezerskem
Foto: Drejc Karničar*

*Davu s hčerko Anjo
Foto: Drejc Karničar*

Moj vzornik Davo

*Davo s smučmi pod
Everestom leta 1996
Foto: Viki Grošelj*

Najbrž se to marsikomu zdi neverjetno, toda na smučeh sem stal veliko prej, kot sem se navezal na alpinistično vrh. Čeprav sem Dalmatinec, me je sneg že od malih nog čarobno privlačil, verjetno tako, kot mojega prijatelja Dava Karničarja. Najino poznanstvo sega v poletje 1968, ko sem se spustil z Dolgega hrbta do Češke kočice, kjer sem srečal prijaznega oskrbnika Andreja Karničarja, obkroženega z otroki, med katerimi je bil tudi njegov šestletni sin Davorin - Davo. Spomnim se Andreja, kako se je začudil: "Kaj pa Dalmatinec dela tukaj?"

Potem sem začel plezati in sem se včlanil v Planinsko društvo Mosor v Splitu, vendar me obsedenost s smučanjem po velikih strminah ni nikoli zapustila. To je bil čas, ko se je začelo ekstremno smučanje. Najprej se je svet čudil Japoncu Yuichiru Miuri, ko se je 6. maja 1970 s smučmi spustil z Južnega sedla, 8000 m, na Mount Everestu in s padalom nadzoroval svojo hitrost. Potem je prišla generacija pravih ekstremnih smučarjev. Sylvain Saudan, Patrick Vallencant, Toni Valeruz, Heini Holzer in Jean-Marc Boivin so bili moji idoli. Vmes sem postal tudi dober smučar in učitelj smučanja, vendar mi odprave v Himalajo niso pustile dovolj časa, da bi uresničil svoje

smučarske sanje, mi je pa uspelo smučati s 7546 metrov visokega vrha Muztagh Ata na Kitajskem. Med tem časom sem pogosto slišal za fantastične spuste bratov Karničar, na primer po severovzhodni steni Eigerja in vzhodni steni Matterhorna.

Ko sem leta 1993 srečal Dava na slovenski odpravi na K2, se mi je zdelo, da uresničuje moje neizpoljene sanje. Žal sta tragedija Boštjana Kekca in pozneje slabo vreme Davu takrat preprečila smučanje s K2.

Leta 1995 smo se znašli pod Anapurno, zadnjim osemtisočakom, ki ga Slovenci še niso preplezali. 29. aprila sem skupaj z Vikijem Grošljem iz tabora ena s filmsko kamero posnel spust bratov Andreja in Dava. Smučanje po strmih severnih pobočjih Anapurne je bilo največji uspeh v zgodovini ekstremnega smučanja do takrat. Nikoli ne bom pozabil najinega veselja ob srečanju nad taborom 1 in Vikijevih vzklikov: "Hej, Stipe, glej, kako Slovenci smučajo!" "In Hrvatit snemajo!" sem presrečen odgovoril.

Takrat smo z brati Karničar postali zelo dobri prijatelji, zato so me hude stvari, ki so se začele dogajati, še toliko bolj prizadele. Andrej zaradi pomrznjenih prstov žal ni mogel več hoditi v Himalajo. Potem se je 10. junija 1997 v Kamniško-Savinjskih

Davo Karničar pod Anapurno leta 1995

Foto: Stipe Božič

Alpah nad Okrešljem zgodila grozljiva tragedija, v kateri je med reševalno vajo s helikopterjem umrlo pet slovenskih gorskih reševalcev, med njimi Davov brat Luka Karničar.

Z Davom sem šel ponovno v Himalajo leta 1996, tokrat na Mount Everest. Davo je želel postati prvi

človek, ki bi smučal z vrha sveta. Odprava je bila precej močna, vendar nas je zajela usodna nevihta, ki je 10. in 11. maja ubila devet ljudi.¹ Davo je bil ujet na 8200 metrih. Skupaj s Stanetom Klemencem sem ga čakal v šotoru na Severnem sedlu, na nadmorski višini 7000 metrov. Šotor je bil poln filmske opreme, imela sva skoraj šestdeset kilogramov objektivov s kamerami, filmskimi trakovi in baterijami. Veter je pihal tako močno, da sem mislil, da bo najin šotor popolnoma raztrgal. Davu so v tej grozni nevihti pomrznili prsti in se je moral odpovedati vrhu. Nato sem po radiu BBC slišal, da se je na južni strani gore zgodila velika nesreča.

Leta 2000 zaradi poslovnih obveznosti nisem mogel z Davom ponovno pod najvišjo goro, da bi prisostvoval ponovnemu poskusu smučanja z vrha sveta, a moje veselje ob njegovem uspehu je bilo neizmerno, saj ni uresničil le mojih sanj, ampak sanje vseh alpinističnih smučarjev, ki so si upali sanjati o spustu s temena Matere boginje Zemlje. Davo je še v večji meri postal moj vzornik. Toda na žalost smo vsi, tudi vzorniki, smrtni. Njegova smrt je še posebej boleča, ker se nam zdi banalna, če ji sploh lahko damo tak pridevnik. A na srečo je zgodba, ki jo je napisal in za seboj pustil Davo Karničar, nesmrtna. ◉

Stipe Božič

Pred šotorom pod Everestom leta 1996; 8300 m

Foto: Viki Grošelj

¹ Podatki glede števila smrtnih žrtev Everesta sredi maja 1996 v prispevkih o Davu Karničarju niso enaki, ker eni avtorji govorijo o enem dnevu, drugi pa o dveh ali več.

Sočuten alpinist, trmast Jezerjan

*Davo Karničar med smučanjem v ledenem slapu na Everestu
Foto: Urban Galob*

Vest o smrti Dava Karničarja me je tisti ne-srečni ponedeljek, 16. septembra, doletela popolnoma nepripravljenega. Najbrž zato, ker sem postal vse bolj prepričan, da Davo kljub svoji izjemnosti vendarle prihaja v leta, ko ekstremna gorniška dejanja niso več med njegovimi najvišjimi prioritetami. Potem pa ta nedoumljiva vest, šok in zmedenost, skozi katero se je počasi kristaliziralo spoznanje, da se ne bova mogla nikoli več srečati, se razveseliti drug drugega, obujati spominov ali pogovarjati o novih načrtih.

Spoznala sva se leta 1968. Na začetku svoje gorniške poti sem nekaj prvih vzponov opravil v stenah nad Češko kočo. Davova starša, legendarni oskrbnik koč Andrej in mama Anica, sta mi vselej s prijaznostjo in kakim nevsiljivim nasvetom pri tem zelo pomagala. Zato sem se tam pri njima počutil kot doma. Njuni otroci, Irma, Izidor, Luka, takrat šestletni Davo in najmlajši Drejc, so bili "sestavni del" Češke kočice. Sem in tja smo izmenjali kakšno besedo in seveda zrl vsak v svoja obzorja. Niti sanjalo pa se mi ni, da se nam bo, predvsem Luku, Drejcu in seveda najbolj Davu, vsaj kar se gora tiče, svet začel kazati v vse bolj enakih barvah.

V letih, ki so sledila, se je Davo razvil v odličnega alpskega smučarja in državnega reprezentanta, skoraj sočasno pa še v izvrstnega alpinista. Ko je temu dodal še nekajletno servisiranje opreme tekmovalcev v karavani svetovnega pokala, so se v enem človeku združile tri ključne prvine vrhunškega ekstremnega smučarja in uspehi so se začeli vrstiti.

Leta 1989 je bil prvič v Himalaji, pod Nanga Parbatom, a se ni izšlo po njegovih željah in načrtih. Štiri leta pozneje, 1993, sva bila prvič skupaj na himalajski odpravi. K2, druga najvišja gora sveta, je izjemen izziv za plezalce, kaj šele za nekoga, ki bi se rad na smučeh spustil z vrha. Vihar, ki mu je na višini 7600 metrov odnesel smučiče, je takrat preprečil prvi resni poskus smučanja z vrha. A sama odprava je dala Davu nove prepotrebne himalajske izkušnje, ki jih je pozneje briljantno unovčil.

Leta 1995, na najini drugi skupni odpravi, sta z bratom Drejcem prva na svetu smučala z 8091 metrov visoke Anapurne. Uspeh je bil še toliko bolj čustven, saj sta takrat stopila na vrh še zadnjega osemstisočaka za Slovenijo. Odločilnega pomena za njun in naš uspeh je bilo dejstvo, da je Davo znal pravilno oceniti skrajne meje svojih sposobnosti, povezati znanje in izkušnje v udarno celoto in te meje potiskati vse više. Spraševali smo se, kam ga bo to pripeljalo. Upal in verjel sem, da prav do najvišje točke na svetu, 8848 metrov visokega Everesta.

Po uspehu na Anapurni me je vprašal, ali bi bil pripravljen voditi majhno smučarsko odpravo na Everest, katere glavni cilj bi bilo prvo smučanje z vrha. Slabo leto pozneje, spomladi 1996, smo že bili pod Everestom na tibetanski strani gore. Odlično nam je šlo, do usodnega 10. maja, ko je neobičajno močan vihar zajel vrh sveta. Davo je na višini 8300 metrov predolgo čakal na šerpa s ključno opremo za zadnji višinski tabor, ki se zaradi orkanskega vetra nista mogla prebiti do njega. Kljub nasvetu, naj zaradi naraščajočega viharja čim prej sestopi, je še nekaj časa vztrajal, potem

pa, ko ju ni bilo, vendarle začel sestopati. Prepozno. V bazi smo ugotovili, da je med predolgim čakanjem dobil omrzline na rokah. Tako hude, da ni mogel več na goro. Odpravo smo prekinili in se potrti vrnil v Katmandu. Šele tam smo izvedeli za tragične razsežnosti viharja, v katerem je v tistih dneh na gori umrlo dvanajst plezalcev z različnih odprav. V primerjavi z njimi smo jo še kar dobro odnesli. Vedeli smo, da bo Davo izgubil kakšen členek na prstih rok in ga – pa tudi sebe – tolažili, da bo potem, ko se bo pozdravil, lahko še enkrat poskusil. Štiri leta pozneje je opravil prvi integralni smučarski spust z Everesta po smeri prvopristopnikov. Fantastičen, enkratni dosežek svetovnih in zgodovinskih razsežnosti.

V Himalaji sva bila skupaj še na Daulagiriju leta 1998 in na Čo Oju leta 2001. Davo pa je postopoma urešnjeval še svoj načrt smučanja z najvišjih vrhov celin. Leta 2006 ga je s spustom z najvišjega vrha Antarktike, Vinsona, kot prvi na svetu tudi dokončal.

To je le bežen dotik njegovega gorniškega življenja in dosežkov. A Davo je bil še mnogo več. Duhovit, razmišljujoč, po jezerjansko trmast, a v vsakem trenutku pripravljen pomagati sočloveku, še posebej v gorskih reševalnih akcijah. V njegovi družbi ni bilo nikoli dolgčas in različna mnenja so se vedno kresala. A vedno z željo, da nam vrhunski cilji, ki smo si jih zastavili, tudi uspejo. Pri njem sem še posebno cenil sočutnost. Na himalajskih poteh je imel v nahrbtniku vedno kak priboljšek ali igračo za otroke. Prenekaterga je vzel v naročje in se malo poigral z njim. Zamislil si je, da bo

v Nepal organiziral prvi smučarski tečaj za otroke in ga potem, ko je v Nepal spravil vso potrebno smučarsko opremo zanje, tudi izpeljal ...

Davo, hvala ti za vse. ○

Viki Grošelj

Davo pod K2 leta 1993

Foto: Viki Grošelj

Davo s pomrzlimi prsti pod Everestom leta 1996

Foto: Viki Grošelj

"Tist' smo nared'l, za kar smo s'm pr'sli."

Davo med
vzponom po Sinjem
slapu
Foto: Drejc Karničar

O Tebi, Davo, sem prvič slišal že davno pred letom 1995, ko sem kot študent medicine in gorski reševalec z velikimi očmi opazoval in še z večjimi ušesi poslušal o slovenskih himalajskih uspehih, še posebej o uspešno zaključenih slovenskih vzponih na štirinajst osemtisočakov. Ime Karničar je bilo sinonim za nekaj velikega, saj je šlo pri Anapurni za Tvoj in Drejčev smučarski spust brez primere. Od zunaj sem takrat vse himalajske akterje opazoval, kot da so nekaj nezemeljskega, enkratnega. Leto pozneje, ob zaključku študija, se je to le še potrdilo, saj ob začetku ukvarjanja z odpravarsko medicino nikakor nisem mogel razumeti, kako je mogoče prilesti nad 7000 metrov, ko me je višinska bolezen na odpravi že na 6000 metrov v vsakem pogledu prizemljila. Mogoče pa me višinska fiziologija ravno zato tako privlači, saj vidim, kako različni smo si – Ti in Franc Oderlap sta bila z ekstremno višino pač "na ti".

Kako bi lahko pozabil na 7. oktober 2000? Na višini 7300 metrov pod zahodno steno Everesta pod taborom tri ni bilo žive duše. S pomočjo fiksne vrvi je šlo po stekleno ledenem pobočju navzgor le po polžje. Vedel sem, da boš ta dan prismočal z vrha, ampak nisem Te pričakoval tako zgodaj. Zvok smučanja je bil bolj podoben praskanju cepina po ledenem slapu. Tvoji zavoji pa so bili kljub strupenemu vetru običajni, kot bi smučal na smučišču na Peci. Izpod več slojev obleke sem kot zdravnik takoj opazil značilno debelo vratno veno, ki je izdajala skrajnost Tvojega početja, zato sem bil pripravljen na vse, kar boš rekel, zahteval, pričakoval ... Ti pa si preprosto zategnil:

"Fletno je." In nadaljeval: "Tist' smo nared'l, za kar smo s'm pr'sli." Ne spominjam se, ali sem bil bolj zadet od Tvoje skromnosti ali od višine. K sreči sem bil še vedno pripet na fiksno vrv, ko si zajodlal in praskajoče odsmučal v globino pod nama.

Tvoj *modus operandi* "vse ali nič" pa naju ni povezoval le v gorah, kjer Ti niti pod razno nisem mogel slediti. Bolje mi je to uspelo v gorskem reševanju. Svojo brezkompromisnost si prenesel v pomoč sočloveku in dobro se je pisalo tistemu poškodovancu, ki se mu je kaj zgodilo med Tvojim dežurstvom ali dežurno pripravljenostjo, da, preprosto ob Tvoji prisotnosti na Jezerskem. Ali se spomniš, koliko ljudi živi, spet hodi, se kratkočasi s svojimi otroki zaradi Tvoje prirodne hitrosti vzpenjanja, Tvoje domačnosti s skalo? Jaz se! Če je bilo treba peš, se je vedelo, da poškodovani ne bo dolgo čakal na pomoč. Bil si neserijski gorski reševalec in dežurstva s Tabo na Brniku so bila neka kšen garant, da bo šlo vse dobro. Če mi danes uspe v reševalni akciji psihološko preklopiti do tiste skrajne mere, ko – preneseno in simbolično gledano – ni več ne zdravnika ne reševalca, ampak le ponesrečeni, okrog katerega se vse vrtili in ki potrebuje pomoč tukaj

Luka in Davo na Mt. Blancu leta 1982
Foto: Drejc Karničar

in zdaj, je to zato, ker sem se tega naučil od Tebe. Ponesrečeni je bil vreden vse Tvoje pozornosti. Po dvajsetih letih nesebične pomoči ponesrečenim v gorah si prejel zlati znak GRZS.

V ponedeljek popoldne, 16. septembra 2019, sem zato v svoji slabosti pomislil, da se je Bog zmotil. Sprašujem se, kako je vse to mogoče, saj sva še pred nekaj dnevi govorila o načrtih za naprej. S svojo energijo in dobro voljo si se hotel udeležiti oktobrskega mednarodnega posveta na temo višinske bolezni v Ljubljani in si se že spraševal, kako naj se pripraviš. A dobri Bog ne gleda z našimi očmi in ne misli z našimi mislimi (Izaija 55, 1–11).

"Smučal boš z Everesta," so bile moje besede na osončenih Prevaljah poleti leta 2000, a v istem trenutku sem dobil vtis, da Ti nisem povedal nič novega, saj si sam v svoj uspeh verjel že davno. Bil si vesel, da Ti je najin prijatelj Franc v odpravo pripeljal *dohtarja*, ki verjame in ki bo del delujočega kolesja v sistemu. Vse to je bilo takrat, ko še nisem vedel, ali je sploh ustrezno, da Te tikam, saj sem dobro slutil, s kakšnim velikanom imam opravka; še več, imel sem vtis, da se na Tvojem vesoljskem zagonu kar *ornik* šlepam. Davo, do marsikoga od nas bi se lahko obnašal zvezdniško, kot Ti glede na doživeto pritiče, a resnici na ljubo si marsikomu, ne le meni, dopustil, da se je ob Tebi potrdil v svojih lastnih načrtih, stremljenjih, namerah. Zahteval si le izkaz tiste predanosti, ki je bila lastna Tebi in brez katere se še čevljev ne obuje. Če pa si pri kom zaslutil, da "se špara", ko bi lahko dal več od sebe, je ta pri Tebi kar malo oplel.

Ko sva lani skupaj predavala na Draveljskih duhovnih večerih, si rekel, da se takoj podpišeš pod misel: "Življenje je dar, ampak presneto se moramo potruditi, da ga postanemo vredni!" Vse to in še veliko drugega je vodilo v prijateljstvo s Teboj in Tvojimi najbližjimi. Celo tako daleč, da nisva le enkrat skupaj molila rožnega venca v cerkvi na Jezerskem in se zahvaljevala za vse, za kar se je pač v tem življenju dobro in treba zahvaliti. Z istim žarom v očeh kot pred devetnajstimi leti med zgodovinskim spustom na 7300 metrih si mi nekoč po sveti maši stisnil roko in rekel: "Jurij, a veš, da sem srečen človek, ker spet lahko grem k obhajilu." Jaz pa sem se zavedel, da si osvojil modrost očetov, ki jo je zapisal papež Janez XXIII., ki pravi, da je "človek največji, kadar kleči, najlepši, kadar moli, najmočnejši, kadar odpušča in najbolj Bogu podoben, kadar ljubi." Mnogo ljudi se sprašuje, ali obstaja življenje po smrti; Davo, Ti si s svojim življenjem pokazal, da obstaja najprej življenje pred smrtjo. Da, življenje pred smrtjo v polnosti. A kazalec Tvojega življenja je usmerjen za vse nas tja navzgor, tja čez višave Everesta, Sagarmate, kot povzema pesnik:

*Ni konec, ko pride Tvoj zemeljski konec,
le vsakodnevno orodje pospraviš
in se odpraviš k počitku.*

*Po isti poti, koder odhajaš, nevidno prihajaš nazaj ...
In Tvoja prisotnost je bolj prisotna kot kdajkoli prej: na
vseh poteh, v vseh rasteh od korenin do vej. (T. Kuntner)*

Jurij Gorjanc

*Davo Karničar na višini
7200 metrov, Everest,
7. oktober 2000
Arhiv Dava Karničarja*

Mlad umre, kogar gore ljubijo

Brata Karničar po smučanju z Anapurne v taboru ena Arhiv Drejca Karničarja

Dragi Davo, pišem ti zato, ker si v meni še vedno živ, še vedno si Davo, kakršnega smo te vsi poznali. Davo, ki ima veliko srce in dušo, ki je dober človek. Zato to ni nekrolog, to je pogovor s teboj, ker si še vedno z nami. Nisem te izgubil, ker še vedno lahko govorim s teboj, kadar te potrebujem. Kakor sva se pogovarjala na najinih odpravah. Zdaj mi je žal, da ti v zadnjem času nisem prišel večkrat naproti; tolikokrat si mi rekel, naj te obiščem na Jezerskem. Odlašal sem in odlagal, zdaj je prepozno, časa za nazaj ni mogoče ujeti. Zapravi sem nekaj velikega, češar bi se vedno spominjal: dneva, ki bi ga spet preživel z Davom.

Saj sem te spoznal že takrat, ko sem prebral tvojo knjigo *Alpinizem, samoljubje, ljubezen*. Tako drobna knjižica in tako lepo napisana: pošteno, prisrčno, preprosto, bogato. Brez samohvale. Tak si bil tudi pozneje, vse svoje življenje. Vedno si bil miren, odkrit in pošten, tudi nasmejan. In močan, izžareval si občutek varnosti. Kadar sem šel s teboj na hrib, sem vedel: z Davom grem lahko kamor koli, med neznane strmine, med ledeniške razpoke, v meglo in vihar, pa vem, da se bom vrnil, da me bo pripeljal nazaj, ker Davu se ne more nič zgoditi.

Spominjam se, kako sva sedela na skalah v baznem taboru pod Daulagirijem, nikjer ni bilo tako slabega baznega tabora, kot je bil ta, vse v strmini, povsod led in ostre skale, da ne moreš niti sestiti nanje, nič ravnine,

vse razmetano, morali smo kopati, da smo napravili nekaj prostora za šotore, bilo je brez vetra, in sva se pogovarjala, izbiral si besede in stavke, da bi povedal lepo in odkrito. Pripovedoval si mi o svojem življenju in jaz sem ti govoril o svojem, pod zgornjo ustnico si si potisnil ščepec tobaka in rekel: "Človek mora imeti v življenju vse *pošliltano*." In dodal, da tega nimaš. Priznal sem ti, da sva glede tega na istem. Pogovarjala sva se tudi o smrti. To so bile zgodbe o zadnjih trenutkih in dnevih prijateljev, katerih življenja so ugasnila na himalajskih vrhovih. Takrat sem napisal v svoj dnevnik: "Rad imam Dava. Tako nenavadno si prizadeva za vse, tako miren je in pred seboj ima vedno jasen in velik cilj. In zna se tudi smejeti."

Posodil sem ti kaseto s Cankarjevimi *Hlapci*. Ko si se odpravil iz baze proti vrhu *Davle*, si mi kaseto vrnil in napisal pisemce, ki si ga pustil v mojem šotoru: "Damijan, Boglonaj za *Hlapce* in, prosim, bodi v molitvi z nami v gori." Toda usoda ti takrat ni namenila smučanja z vrha. Poklical si me z gore in bil si zaskrbljen, češ da ti srce neenakomerno razbija, da čutiš mravljinice v levi roki in da te tišči v prsnem

Dr. Damijan Meško v baznem taboru pod Anapurno oskrbuje Drejca Karničarja po spustu z vrha gore. Arhiv Damijana Meška

*Družina Karničar pred domom na Jezerskem
Arhiv Drejca Karničarja*

košu. Tudi to si mi rekel, da te je strah, da boš tam čisto sam umrl. Potolažil sem te, da ne bodi zaskrbljen, da sem imel tudi sam že podobne aritmije, da za zdaj miruj in stvar se bo popravila. "Dva dni bom počival, potem se bom odločil. Tudi če se odpovem vrhu." Naslednji dan si prismočal v bazo, pozno popoldne. Imel si udrte oči, pritisk in pulz sta bila že v redu, aritmija je izzvenela. Bil si zaskrbljen, to ni bil več stari Davorin, "strong man" odprave. Po večerji si takoj vstal in rekel samo: "Lahko noč." Pozneje sem te obiskal v šotoru, ležal si z rokami pod glavo in gledal v strop. Čez dva dni si se odločil in odšel v dolino. Sam. In domov, na Jezerško.

Potem je bila Anapurna. Davo je bil tam z bratom Drejcem. Bila je še temna noč in tudi lune ni bilo, ko sta se odpravila proti vrhu. Dali smo si roke in dve drobni lučci sta se oddaljevali od tabora proti robu morene. Videli smo, kako je nad moreno lebdela svetloba prve čelne svetilke, ki se je rahlo premikala, nato je zdrsula še druga. Začel se je vzpon proti vrhu. Tri dni zatem sta bila že tik pod njim. Tabor štiri sta zapustila ob enajstih ponoči, ob dveh zjutraj je Davo še poklical v bazo "bara saba" Toneta Škarjo in ga vprašal, kje je pot pod kuloarjem, ali je treba zaviti desno ali nadaljujeta naravnost. Tone ga je usmeril in nadaljevala sta vzpon. Ob 8.30, takrat sva s Tonetom lezla proti enojki, bila sva v snežni strmini, je Davo spet poklical: "Na vrhu sva!" To je bil naš zadnji doseženi osemtisočak. Tone je klečal v snegu v strmini – glavo je tiščal med skale – in je zahlipal. Takšen klen mož, "bara sab", odločen, resen, močan – in ga je zlomilo. Za trenutek. Med tem sta Davo in Drejc že smučala z vrha. Z daljnogledom sem ujel dve drobni piki, ki sta drseli in zavijali po strmini tik pod vrhom. Kakšen prizor! To sta Davo in Drejc! Ob treh popoldne sta prismočala do enojke, tu sva ju pričakala s Tonetom.

*Mladi jezerski alpinisti Rado Markič, Davo Karničar in Tomaž Košir
Arhiv Drejca Karničarja*

Odprli smo konzervo s kompotom, ki sem jo prinesel za to slavje in za nagrado prav zanju. Ob petih popoldne je tabor nenadoma zagrnila gosta megla in Davo in Drejc sta odsmučala do baznega tabora.

Zdaj se je začela drama, ker so Drejcu zmrznili prsti na obeh nogah. Ni mogel hoditi. Bilo je presunljivo, kako je Davo nosil svojega brata vsak dan na hrbtu od šotora do *plahte*, kjer je bila jedilnica. Za zajtrk, kosilo, večerjo. Tudi na stranišče, ki je bilo od baze nekoliko oddaljeno.

Potem je bil Everest. Smučanje z Everesta na severni, tibetanski strani. Davo je prinesel smuči že do višine 8200 metrov in mi, ki smo ga spremljali, smo bili takrat na Severnem sedlu, 7200 m. Vreme se je slabšalo, razdivjal se je vihar, to je bil dan, ko je na Everestu izgubilo življenje enajst alpinistov. Davo je tam snel rokavice, ker je želel pritrditi smuči na steno, da bodo pripravljene za ponovni poskus, ko se bo vreme izboljšalo. Nekaj minut brez rokavic je bilo dovolj, da so mu pomrznili prsti. Močno je snežilo, snežinke so se vrtinčile čisto vodoravno. Himalajski veter je neusmiljen. V bazi smo reševali Davove prste, imel je srečo, da je izgubil samo dva na levi roki. Ali je to res sreča? Spominjam se, Davo, kako sva koračila po globokem snegu, to je bilo nekje pod K2, udiralo se je, vreme se je slabšalo, bila je gosta megla in začelo je snežiti. Sneg je začel prekrivati ledeniške razpoke – in sva se obrnila, šla sva nazaj. Takrat si mi rekel: "Tebi v tvojih letih res ne bi bilo treba riniti na goro. Če bom jaz v tvojih letih prišel do baze, bom čisto zadovoljen." Nisi dočkal mojih takratnih let. Zmanjkala so ti tri.

Tvoja nesreča z drevesom doma na Jezerskem ... Je to usoda? "Bara sab" Tone je tako lepo napisal: "Usoda nista samo nesreča in smrt, usoda so tudi največja dejanja in uspehi." Takšna usoda te je, Davo, spremljala vse življenje. Vse naše življenje je usoda.

Počivaj v miru, prijatelj Davo. ●

Damijan Meško

Davo na Denaliju
maja letos
Foto: Rožle Bregar

Konec je, ko prideš dol

Že kot otroka v plenicah me je gledal, ko sem *haral* proti Češki koči. Z mami sva večkrat šla na Jezerško, kjer mi je pripovedovala zgodbe, kako so skupaj z Davom kot otroci celo leto smučali na Ravneh pod Kočno. Od nekdaj sem občudoval Jezerjane in domačinom rahlo zavidal, ker so jim gore dane.

Čez čas me je kot snemalca oziroma direktorja fotografije pot zanesla v filmske vode in dokumentarne projekte. Po čudežnem naključju sva pred dvema letoma skupaj snemala komercialni oglas ob podvigu na K2, režiser pa je bil "ljubljski zapečkar" Miha Kačič. Davo nikakor ni maral mestnih ljudi, a ob stiku teh dveh oseb je prišlo do pozitivnega preboja, ki se je zdel nemogoč. Davo je bil močan govorec, znal je izbirati besede, ki jih je vedno oblikoval v neverjetne stavke in povedi, ki so ti dali misliti. Miho je s svojo osebno zgodbo tako zelo navdušil, da je beseda dala besedo in prišli smo do ideje za nastanek dokumentarnega filma. Zgovorni in neizkušeni Ljubljančan je obmolknil, za potrebe filma začel hoditi v hribe in izgubil trideset kilogramov teže. Davo je bil velik učitelj in rad je prenašal znanje na mlajše generacije; prenesti znanje na nekoga drugega mu je bil izziv. Postal mu je mentor, navdih in motivacija. Vedno je spodbujal: "Sam dihej pa hod!"

Zaradi snemanja smo skupaj preživeli celo zadnje leto. Kamorkoli po svetu smo šli, je vedno vse načrtoval tako, da smo bili osredotočeni zgolj na svoj cilj. Izogibali smo se mestom, turističnim znamenitostim in vsemu,

kar bi nas lahko zmotilo. Spoznal sem ga tako pred kamero kot za njo. Kot hribovcu z jezerjansko krvjo mi je hitro zaupal in tudi pred kamero deloval popolnoma naravno. Deležen sem bil spontanih čustvenih trenutkov. Dobro se spominjam njegovih besed, ko smo letos marca snemali v Nepalju in stali pod Everestom, kjer se je spominjal svojega velikega dosežka: "Srečen sem, da sem to jaz naredil. V prvi vrsti zase, potem za mojo družino, malo za Jezerjane in čisto malo za Slovence." Slovenija se žal ne zaveda dobro, da smo imeli in izgubili pomemben del svetovne zgodovine.

Ko smo bili na gori v šotoru, sem ob njegovih neverjetnih zgodbah večkrat dobil solzne oči. Sanjal je, da bo prvi premikal meje, in to je tudi uresničil. Trdil je: "Nedosegljivo je vse, za kar se ne potrudimo dovolj." Bil je vztrajen in z glavo pri stvari, osredotočen na gore. Vedel je, kaj počne, in ni bil ekstremist, ki bi mu bilo vseeno za ves svet. Družina mu je zagotovo pomenila največ. Vsak večer sem se nasmehnil, ko je šel na bližnji hrib, da je sredi Himalaje ujel kanček omrežja za klic domov in rekel: "Lubčka, čav."

A v glavi je imel le eno misel: konec je takrat, ko prideš dol. Gora je nemilostna in ne dopušča blefiranja, življenje tam je nasprotje življenja v dolini. Priti moraš nazaj, tavanje v slepi ulici pomeni konec. Davo je želel končati nedokončano, želel je popraviti napake, ki so ga bolele, in s filmom je želel povedati svojo zgodbo, pojasniti preteklost. Svet tam gori ga je prevzel, tam je našel svoj mir. Ko smo prišli na vrh kake gore, si je

vedno misli: "Visoko v gorah si najbližje nebesom ..." Ob misli na pokojnega alpinista Franca Oderlapa je poudarjal, da brez njega tudi spusta z Everesta ne bi bilo. Davova želja je bila, da bi se še letos vrnili pod Manaslu in Francu postavili spominsko ploščo. Nedokončano delo bo moral končati kdo drug.

Davo je zadnja leta še vedno sanjaril o visokih gorah, a zavedajoč se vseh meja, je z večjimi podvigi končal. Pred dvema letoma mi je zaupal: "Če bomo res začeli snemati film, si vsaj še enkrat želim na Denali." In letos maja smo že snemali na Aljaski, kjer se je spominjal enega izmed sedmih presmučanih najvišjih

vrhov vseh celin. Nepredstavljivo je, da je bila to njegova zadnja odprava.

Vedno je imel moč in v njem je bila neustavljiva sila, ki ga je gnala naprej, na vrhove. Predal jo je nam, da dosežemo naslednji vrh, da končamo film o njem, film za njegovo družino in za vse, ki nas je okužil s svojo energijo. Ljudje smo minljivi, čas pa teče neustavljivo in hitro, zato je vsak trenutek nenadomestljiv in izjemno dragocen. Ljudje odidemo, a trenutki, ujeti na filmski trak, ostanejo. ●

*Davo z Everestom v ozadju
Foto: Rožle Bregar*

Rožle Bregar

Z veliko žalostjo v srcu smo sprejeli tragično vest o smrti našega prijatelja Dava Karničarja. Brez njegovega pionirskega spusta z Everesta 7. oktobra 2000 ne bi bilo sanj o smučanju z vrha sveta brez kisika. Od leta 1996 dalje, ko je skupaj z bratom smučal z Anapurne, je Davo risal smučarske linije z najvišjih vrhov na svetu. Potem je dokončal še projekt *Smučanje s sedmih vrhov*. Slovenski smučar in alpinist je sanjal tudi o smuku s K2. Leta 2017, ko smo se srečali v baznem taboru pod to goro, mu je načrt preprečila poškodba hrbta. V tem športu je bil zame vedno inspiracija in etični vzor. Zmeraj je trdil, da so pomembni samo smučarski spusti z vrha do baze. Skušal sem se držati njegovih pravil.

Ironija je, da je človek, ki je opravil toliko nevarnih vzponov in smučarskih spustov z najvišjih gora sveta, umrl med opravljanjem gozdarskih del na svoji domačiji – med gorami, kjer je še vedno smučal in načrtoval športno upokožitev z družino.

S svojima bratoma, sestro in drugimi člani ekipe Everest Ski Challenge žalujem z Davovo družino. ●

*Andrzej Bargiel
z bratoma Bartekom in Grzegorzem ter sestro Anno*

*Davovo smučanje z Everesta
Foto: Urban Golob*

Samouk s posebnim značajem

"Bemti, spet mi je en prijatelj umrl," mi je šlo skozi glavo, ko sem dojel tragiko sporočila na telefonu. Tiste dni sem slutil, tudi zaradi svojega razpoloženja, da so čudne energije na delu. Ampak tako čudne, da drevesa pokajo in v svoje roke prevzemajo črno koso Usode, tega pa res ne ...

Že pred medijskim rompopomom sem od kolega z Jesenic dobil sporočilo: "Jezerjan je šel. Drevo ga je pokopalo." Kateri od njih, madonca, pomislim. Seveda Dava ni bilo na spisku. Zakaj bi le bil?! Ni na odpravi, ni še zime, on pač ne. Nanj tudi za milisekundo nisem pomislil. Ampak neverjetno, a resnično. Ta Srednjega je pobralo. Dolgo sem moral buljiti v ekran telefona, da sem to dokončno doumel. Že Prvega, Luka,

S cepini gor, s
smučmi dol
Foto: Drejc Karničar

ki je svoj konec našel na Okrešlju, v helikopterski nesreči, sem pogrešal. Ne glede na pomanjkanje stikov, ki so nas takrat pestili, sem ga imel precej rad. Podobno kot Tretjega. Tako sva jih ljubkovalno poimenovala z Andrejem, mojim alpinističnim kolegom, da ne bo pomote. Pa vedela sva, da obstaja še sestra ...

Naj se ne bere zajedljivo, zamerljivo ali čudno, ampak iz ljubezni do preminulega smo Dava preostali zaljubljenici v bela strma pobočja imenovali Jezerjan, včasih pa tudi *pizdec*. Kajti da je Jezerjan, je ponosno poudarjal. Pa da rad *pizdi*, je tudi sam na glas priznal ali pa nas je s tem potolažil Luka. To niso žaljivke. In res je tudi, da se z Davom nisva vedno le objemala. Z bratom sem se včasih bolje razumel. Ampak takrat ga nisem dobro razumel. Jemal me je kot konkurenco. Samoumevno. Vse okoli sebe je imel takrat za konkurenco. Kajti Davo je bil precej poseben. Ampak pozitivno. Naj pojasnim ...

Njegov značaj ni bil preprost

Na sestanku alpinističnih smučarjev, takrat sem vodil podkomisijo, sva enkrat močno "zapela". Danes ne vem več, zakaj, samo spomnim se, da me je tako razjezil, da sem ga povabil ven, pred bajto, da tam nadaljujeva pogovor "po moško" (kdor razume, že razume). Kaj bi se zgodilo zunaj, ne vem, a v trenutku je Davo dojel, do kod je prirnil. Malo se je zgrbil vase in iskreno rekel samo to, da ga nisem razumel. Tak je bil pač njegov način, njegov *modus operandi*. In zanimivo, od tistega trenutka dalje se nisva več gledala po "petelinje". Všeč mu je bilo, da imam "jajca", in sprejel me je kot sebi enakega. Ker tak je pač bil.

In če si ga vzel takega, kot je bil, si lahko iz druženja z njim marsikaj potegnili ali se naučili. Če pa si spil še pivo ali dve, je postalo precej zabavno. Tudi kako svojo napako iz kake smeri je včasih priznal, česar sicer nihče ne počne rad. Običajno pa je bil brez dlake na jeziku, znal je biti oster kot britev, včasih s črnim humorjem, pa tudi s tehtnimi stavki. Preprosto rečeno *fajn desc*, kot je prave moške sam vedno pohvalno imenoval.

Vedno je dvigal in iskal meje

Bili smo si inspiracija za norosti, presežke v dojemanju, kaj je možno (nedoumljivo ljudem, ki se niso ukvarjali s takimi stvarmi kot mi), spodbuda za nore športne dosežke – morda nepomembni za ta Svet in njegove težave, ampak tudi za alpinizem je bilo marsikaj, kar smo počeli, nedojemljivo. Vsaj glede nevarnosti, ki smo se ji izpostavljali. Saj če je solo plezanje nevarno, kot bi rekli (alpinisti), je to za alpinistično smučanje standard. Vsakdanjik.

Če je na tistih tako strmih pobočjih, da se še stati ne more, prišlo do napake, je bila ta običajno usodna. Ni bilo vrvi, klinov ali rok prijatelja, ki bi te ujeli. Le roke

Stvarnika, kot bi rekel Davo.

Ko je pred mojimi očmi nekoč fotograf Aleš Fevžar padel čez prvi (spodnji) skok v Pripravniški (Mojstrovka), je kot žogica za tenis odskakljal v dolino. V nekaj sekundah je izgubil nekaj stotin višinskih metrov na tistem (za naše pojmovanje) položnem pobočju z manj kot štiridesetimi stopinjami naklona. Si predstavljamo, kaj pomeni taisto na petdesetih in več stopinjah, kjer smo mi redno smučali?

Davo je izstopal pri smučanju po trdem

Vedeli smo, da je prednost trdega snega predvidljivost, da je zglajen kot preparirano smučišče, ampak obenem tudi, da vsak milimeter zdrsa lahko pomeni usodno napako. Zato smo se ga čim bolj izogibali. Davo ne. On je imel *los cojones* in v pogojih na trdem in "grifig" snegu, kot ga je imenoval in ga imel rad, je bil najboljši. Imel je močne noge kot konj, saj je bil tudi sicer stalno na snegu kot učitelj smučanja, trener ali serviser (recimo Norvežanu Furusetu) in (za naš šport) z idealnimi hribi nad domom. To sem mu še najbolj zavidal.

Pa prav je imel s tem "grifigom". Ko sem čez leta ponovil eno od svojih ta "težjih" (Prisojnik) v zimskem trdem snegu, sem šele spoznal, o čem je govoril in o čem me je prepričeval.

Res da je na trdem (ledenem) nevarno, je pa smučarsko gledano lažje. Če imaš *los cojones*, seveda. Če pa deš na tistih naklonih, tako in tako ni nobene varnosti, torej je nima smisla iskati v mehkega snegu. Poleg tega mehkega snega v težjih smereh ni ravno veliko, trdega pa obilje, da o plazovih ne govorimo. Ni bila neumna ta ideja, priznam ...

Ko sva z Andrejem (Zorčičem) v nekih ponedeljkovih alpinističnih novicah v časopisu *Delo* prebrala, da je Davo presmučal Sinji slap, sva prvi konec tedna na smučeh "naskočila" slap Nad mostom pod Jezerskim (takrat so bile zime doma tudi v dolinah). Da preveriva, ali je res mogoče smučati po ledu. In da ga "zjeziva", ker bova smučala v njegovi bližini ...

Kot Davo sva tudi midva ugotovila, da kakovostnega smučanja po ledu ni, česar Davo ni tajil, ampak bistvo je bilo drugje. Kot on sem tudi sam verjel, da je moč doseči nemogoče. V nekakšni filozofiji Klementa Juga, da je moč duha večja kot moč telesa, smo iskali linije in smeri, čakali na sneg in opazovali ostnija – tudi kar skozi okno domače hiše z daljnogledom v roki, kar smo mu precej zavidali – in tako (z)rinili predvsem tja, kamor ni šel še nihče.

In to je bila njegova popotnica. Iskanje novega, odmičkanje nemogočega ...

Usega se je učil sam

Nismo imeli medomrežja ne filmov, ničesar. Nikogar ni bilo, od kogar bi se lahko kar koli naučili. To je bila naša življenjska dota, darilo Usode, naš *modus vivendi*.

Zato dobro razumem vsebino Davove izjave: "Želim, da bi vse to neprecenljivo znanje starejše generacije

prenesli na mlade – da pokažemo te vrednote, to strast."

Pustimo drugo in se dotaknimo besede strast. To je bilo tisto, kar je imel, branil, kar sem občudoval pri njem in tudi sam gojil. Ker je nekaj res: brez strasti ni življenja.

Ali je to prišlo vame z Dava ali koga drugega, ne vem, a filozofija iti do konca, potipati same meje in poskušati iti še naprej, je bila njegova, moja in naša stalnica. Edina normalnost v življenju.

Poseben odnos do življenja

"Ljubljančani" smo mu šli kar malce v nos. Češ, kar rinemo v hribe, saj da so samo njihovi. Jezerski humor – v šali rečeno. Človek mu tega ni zameril. Kajti vedno, ko so se najine oči srečale v poznejšem obdobju, sva se zarezala ali si iz avtomobilov na veliko pomahala. Nikdar se nisva zgrešila ali ne opazila. Ko je

prišla prava priložnost, so se mladostni petelinji boji namreč umaknili modrim pogovorom. Morda smešno, a še najpogosteje na sejmu ISPO. Tam sva bila bolj iz poslovnih potreb kot česa drugega. Oba bi raje bila doma, zunaj, v objemu narave.

Vedel je, da mi je jasno, kaj pomeni, ko te od večnosti ločijo le robniki smučí. In koliko energije, časa in denarja je bilo treba vlagati v to. Neštetokrat nas je bilo strah do kosti, ampak strah je bilo treba obdržati pod kontrolo, če smo hoteli preživeti. Ne bom zapisal vseh Davovih izjav o tem, ker bi mi lektorica zagotovo vse zradirala. In potem, *bemti*, da ga vzame drevo! Res neverjetno. Pri vsem, kar je preživel in doživel. Ne vem, ali je to črni humor temnih sil ali čudaška usoda ...

Le za dobrim konjem se dviga prah

Kot pogosto napišejo o nekom, ki ga ni več, moram tudi sam zdaj zapisati enako. Še veliko besednih izmenjav bi morala izpeljati, pa jih zaradi izgovorov in stalnega odlašanja nisva. Res se za marsikaj posipam s pepelom, ampak zdaj je prepozno ... Moram priznati,

*Davo tik pod vrhom Anapurne
Arhiv Drejca
Karničarja*

da v nečem vsekakor razumem njegove bližnje. Ne dvomno, če sklepam po sebi, ni bilo vedno ravno lahko(tno) biti ob Davu. Nekaj namreč moramo razumeti. Takemu "posebnežu" je težko živeti v običajnem ritmu doline. Ko si vajen živeti na robnikih smučič, ko obstajaš le zaradi instinktov, in ko verjameš, da te čuva sam Stvarnik, ker si druge varnostne varovalke že zdavnaj odrinil, so nam težave iz doline tuje. Pogosto nam je bilo težko razumeti okolico in njej nas. A ponavljam, kot v nekakšno opravičilo za prijatelja, čeprav ne vem, ali katera njegova dejanja opravičilo sploh potrebujejo, ko si navajen, da je osnovno življenje (in preživetje) odvisno le od tvojih lastnih moči, močne volje in izjemnega samozaupanja in samokontrole, česar je Davo, "hud" atlet z močnim karakterjem imel na tone, se zdijo dolinske težave nekaj nepomembnega, nezanimivega.

Življenje kot dokončnost

Davo, hvala ti, da smo bili. Hvala Stvarstvu, da smo doživeli vse, kar smo. Vse tiste norosti nekdanjega petelinjega obdobja, katerega moč in drznost ti je uspelo raztegniti in potegniti do konca svojega življenja. To sem ti vedno zavidal, a ti nisem priznal.

Vesel in ponosen sem, da sem bil del tvoje scene, del tvojega življenja, čeprav na trenutke, v šali rečeno, kamen spotike. Doživljal si, in mi s tabo, dogodke, kakršnih večina ljudi niti razumeti ne more.

Ampak tudi za nas, ki smo verjeli, da smo nezlomljivi in nesmrtni, veljajo na zemlji enaka pravila. Življenje je končno. Tega dejstva tudi ti, prijatelj, konkurenca in idejnik, nisi (z)mogel pretentati. Moč Stvarnika. Se vidi diva nekoč, nekje ... Spet. ◉

Dejan Ogrinec

Stric Davo

*Rosary Shrestha na obisku pri Davu Karničarju leta 2018
Foto: Jurij Gorjanc*

Dovolite, da se vam najprej predstavim. Sem Rosary Shrestha iz Katmanduja. Kot prvorojenka sem prišla na svet nedolgo zatem, ko je Davo Karničar kot prvi človek na svetu v celoti smučal z Everesta. Imam še sestro in dva brata. Zaradi Davove odprave leta 2000 se mi je v življenju zgodilo veliko lepega. Dava, ki mu pravim stric Davo, sem spoznala zaradi svojega krstnega botra dr. Jurija Gorjanca. Ko je Jurij po prvenstvenem smučanju z najvišje gore sveta 24. oktobra 2000 molil v cerkvi v Katmanduju, se je srečal z mojimi starši, ki so prosili za krst v sili, saj sem bila zelo bolna. Moj prvi spomin na strica Dava pa seže v moje deveto leto, ko smo bili kot družina soudeleženi pri gorskem reševanju in organizaciji bolnišnice za njegovega prijatelja Franca Oderlapa, ki se je ponesrečil na pobočjih Manaslujja. Žal smo bili z vso pomočjo prepozni. Moj oče je nato organiziral molitveno skupino in blagoslov za Franca, preden so ga

odpeljali v Slovenijo. Takrat sem strica Dava srečala prvič, šele počasi pa sem dojela, kako pogumen je, in tudi to, kakšna *legenda* je, saj ni dajal tega vtisa. Ni se mi zdel zvezdnik, ampak prej svetla zvezda.

Ljudje, kot so Tenzing Sherpa in Edmund Hillary (leta 1953), Reinhold Messner (leta 1978) ter Davo Karničar (leta 2000), so s svojimi dejavnostmi veliko naredili za Nepal, zaradi tega pride k nam veliko ljudi in mi se razvijamo, čeprav počasi. Lani novembra (2018) sem imela priložnost z očetom in Jurijem opraviti trekking v dolini Kumbu proti baznemu taboru Everesta. Obisk narodnega parka Sagarmata me je zelo navdušil, saj sicer nisem pogosto v gorah, kot bi morda za Nepalce mislil kdo iz Evrope. Še posebej imam v spominu obisk Hillaryjeve šole v Namče Bazarju in neposreden pogled na Everest, od koder je Davo smučal. Poleg tega pa mi je v lepem spominu ostala gora Ama Dablam.

Strica Dava sem spet srečala v Sloveniji 8. maja lani (2018), ko je moj boter na Jezerskem organiziral srečanje svojih krščencev in birmancev. Spomini od takrat so najlepši in najbolj sveži. Z očetom in mamom sem se pred tem udeležila romanja ob 50. jubileju neokatehumskega gibanja v Rimu, nato smo prišli še v Slovenijo. Stric Davo nam je po šmarnicah razkazal Jezersko in nam preprosto in razumljivo govoril o svoji gorniški in smučarski poti. Vidim ga kot osebo, ki je na poseben način povezala Nepal s Slovenijo. Zdaj mi je zelo hudo, a rada molim za njegovo dušo in njegovo družino. Naj počiva v miru in naj posreduje za vse gornike sveta in smučarje, da se jim ne zgodi kaj hudega. Rada bi se tudi zahvalila uredništvu *Planinskega vestnika*, da lahko pričujem o svoji hvaležnosti do njega. V Davovih očeh je odsevala strast do gora in zdi se mi, da ta žar sije tudi iz oči njegovih sinov. ◉

Rosary Shrestha

Kaj reči na koncu

Krivično je, da moram pri svojih poznih letih pisati spominski članek za mlajšega in močnejšega. Bil je najboljši alpinistični smučar, če se sme in more tako primerjati pestrosti tega drznega početja. Everest ga je povzdignil prav na vrh.

Jezerške gore so bile tudi moj teren in spomnim se svetlolasih otrok Andreja Karničarja, oskrbnika Češke kočice, kako so se podili po njeni okolici in skalah. Veliko pozneje sem rekel Davu, da smo imeli srečo, ker smo lahko plezali v stenah Dolgega hrbta še pred njegovim rojstvom, sicer nam ne bi nič ostalo.

Z Davom me vežejo spomini na vso njegovo alpinistično in smučarsko pot, čeprav ne v loku, temveč po kosih. Najprej je bil uspešen v tekmovalnem smučanju, potem pa v alpinizmu in strmih spustih. Pogled nazaj sicer kaže le vrhove, a vmes je bilo veliko dolin. To razgibano "gorsko verigo" kariere povezujeta neizmerna volja in ljubezen do gora. Kdor ga je pogledal v oči, je to moral videti. Tudi ovire je odrival kot palice slalomskih vrat. Zato je bilo najino razmerje prav pestro, od popolne usklajenosti in sodelovanja do hoje po robu, a nikoli čez, nikoli čez osebno naklonjenost. Alpinizem je več kot prijateljstvo, je bratstvo v orožju. Ker je vanj prišel iz tekmovalnega smučanja, se brezkompromisnosti ni nikoli znebil. Če je "zgrešil vratca", je šel domov.

Prvič se mi je skupaj z bratom Luko himalajsko (domače in evropske gore bom izpustil) pojavil pri odpravi Vlaste Kunaver na Nanga Parbat leta 1989. Šlo je za formalno podporo PZS in za pokroviteljstvo

Elana; mislim, da smo jim izvlekli štiri letalske vozovnice. Zares ga je pa PZS vključila šele v odpravo na K2 leta 1993, kjer je v snežnem metežu visoko zgoraj pustil smučič, a jih naslednjic v globokem snegu ni več našel.

Drugič je skupaj z bratom Drejcem sijajno izkoristil možnost pri odpravi Anapurna '95. Bila sta prva, ki sta uspešno presmučala vso smer od vrha do baznega tabora. Uspeh je bil toliko odmevnejši, ker je šlo hkrati za zadnji osemtisočak od štirinajstih, ki jih je osvojila Slovenija. Ob tem uspehu mi je ostalo posebej v

*Davo ob stoletnici Češke kočice
Foto: Drejc Karničar*

*Davo je nosil brata Drejca, ko zaradi pomrznjenih prstov na nogah ni mogel hoditi.
Foto: Tone Škarja*

spominu, kako je v baznem taboru na hrbtu prenašal brata od šotora do stranišča in jedilnice, ko ta zaradi omrzlin ni mogel hoditi. Z letališča smo morali kar naravnost na veličasten sprejem na Jezersko. Bila sta junaka doline in sta še zdaj.

Logično, da so ambicije zrasle in že naslednje leto – jeseni 1996 – smo se prav za njegov poskus utaborili v bazi, 6450 m, pod severno steno Everesta. Jesen je bila suha, pobočja ledena in skoraj kopna, na višini 8200 metrov pa je Dava zajelo neurje in komaj je odnesel celo kožo, pa ne popolnoma: pomrznile so mu roke in v bazi smo mu prstanec zadnji hip rešili tako, da smo prežagali poročni prstan, saj ga z napihnjenege prsta ni bilo mogoče več sneti. To je bil uničujoč vihar, ki je v bližini vrha pobral devet življenj. Če bi Davo lahko nadaljeval, bi bil ob svoji trmi najbrž tudi on ob življenje. Kakih deset dni pozneje je Hans Kammerlander sicer odsmučal z vrha, a potem večino smeri sestopal

alpinistično, z derezami in cepinom, torej "peš".

Leta 1998 je bil član odprave na Daulagiri, nekaj časa gonilna sila, potem pa je moral zaradi težav s srcem domov. Ker sam poznam aritmijo, vem, kako srce bije v prazno, brez zadostnega krvnega obtoka, in nena doma več "ne gre".

Odprava Everest 2000 je v času priprav in do odhoda iz Katmanduja tekla v okviru PZS, vendar z denarjem pokroviteljev. Od tam naprej jo je formalno vzel v roke glavni pokrovitelj (o tem več v knjigi *Po svoji sledi*). Davo je uspešno presmučal vso klasično smer od vrha, 8848 m, čez Južno sedlo in Ledeni slap do baze na višini 5350 metrov. To je bil prvi uspešni smučarski spust z najvišje gore sveta. Uspeh odprave so dopolnili še štirje člani z vzponom na vrh.

Na Čo Oju, 2001, se mu je zgodilo podobno kot na Daulagiriju. Po pretirano hitrem enodnevem vzponu po dvodnevni etapi, dolgi trideset kilometrov s

Prvi jezerski osemtisočak – Anapurna

Carlosova kamera kljub strahotnemu mrazu steče in Davo se kot na ukaz spusti po pobočju navzdol. Z napetostjo in strahom spremljam bratovo početje, ko se v lepih zavojih spušča proti ozebniku. Grem. Previdno zdrsim prvih nekaj metrov mimo Carlosa, ki še kar naprej snema. Skorja, led, mehke noge, utrujenost, višina in ravnotežje so kratka in jasna opozorila, ki me prešinejo, ko odpiram zgornjo smučko za prvi pluzni prestop za prehod čez vpadnico. Prvi zavoj je uspel! Previdno naprej popolnoma zbran vsak meter, vsak decimeter. Ne morem več – stooop! Naslonjen na palice lovim zrak in opazujem

*Brata Drejc in Davo
Karničar po spustu z
Anapurne
Arhiv Damijana
Meška*

Dava, ki nekaj metrov pod mano počne isto. Nekaj težav imava z nepredvidljivim skorjastim snegom, sicer pa nama gre presenetljivo dobro. Davo nadaljuje z nekaj zavoji, in ko se ustavi, se previdno požinem za njim. Ozebnik k sreči vsaj v zgornjem delu premore nekaj mehkega in uporabnega snega. Zadnji metri so popolnoma goli, izhod in začetek prečke na odprto pobočje pa sta skoraj ledena. Posebne Elanove smuči so se za zdaj zelo dobro obnesle, ta del pa bo za naju in za opremo odločilni preizkus.

Ko je Davo že daleč na "varnem", se tudi sam lotim prvega nevarnega dela. Po nekaj previdnih zavojih na ne preveč ravni podlagi se odločim za prečenje in kar z veliko hitrostjo "prerefetam" daleč na desno pod Vzhodni vrh Anapurne.

Po dolgih dnevih garanja in skrbi sem prvič občutil olajšanje in sprostitvev. V prekrasnih dolgih zavojih sva suvereno obvladovala pobočje nad našim zadnjim taborom in se mu vsa nasmejana tudi približala. Za nama sta bila vrh in najpomembnejši del spušta. Upravičeno sva se zadovoljna sama s sabo zavalila v vroč šotorček in v trenutku za nekaj minut tudi zadremala. Sonce je tudi na višini 7500 metrov dobivalo vedno večjo moč, in če sva hotela še isti dan varno prismočati do dna, sva morala kar kmalu nadaljevati spust. Težko je opisati, s kakšno muko in naporom sva vstala in si nataknila smuči. Na smrt utrujen, zaspán in ves mehak sem se na vročem soncu le s težavo pognal navzdol, v nove zavoje. ●

Davo z ženo Petro Arhiv Drejca Karničarja

tisoč sto višinskih metrov od motorske do alpinistične baze, 5700 m, se skupaj z dirkaškim sopotnikom kar nista mogla več pobrati. Po tednu ali dveh je Davo odpravo zapustil. Vegetirati pri pomožnih delih pač ni zmogel; ali vse ali nič.

Od Everesta 2000 naprej je do leta 2006 "opravi" z najvišimi vrhovi vseh sedmih celin, kjer ga je večino spremljal Franc Oderlap. Njuna skupna zgodba se je žal končala leta 2009 pod Manaslujem, ki naj bi bil preizkus za naslednji naskok na K2. Zvestega Franca je smrtno poškodovale padajoči led, Dava pa je ta

izguba globoko prizadela. Od takrat naprej sam nisem več verjel v uspeh njegovega načrta. Leta, širje nje družine, občasne težave z zdravjem, ki sem jim bil priča, in skrb za preživetje so obrusili nekdanjo ostrino in zadnji poskus na K2 leta 2017 ga je odvrnil od nadaljevanja. Za razliko od marsikoga ga to ni prizadelo, celo hvaležen je bil za prijazen namig usode.

Zelo je odprl svojo dušo s knjigo *Alpinizem, samoljubje, ljubezen*, nekaj tudi z *Z Everesta*. Bil je pa zrel še za katero, za nekakšen *Magistrale*, a ga bo moral napisati kdo drug.

Malo pred odhodom v Karakorum sem na Jezersko peljal starejši zakonski par, ker sta si "strašno želela spoznati Karničarja v živo", kot sta rekla. Bila sta presenečena nad njegovo prijaznostjo, odkritostjo, delavnostjo, nezvezdniško skromnostjo in nad časom, ki si ga je vzel zanj. Še več bi si ga, če ne bi hitel po otroke.

Kaj na koncu reči o vseh dejanjih, preživetih nevarnostih in tudi o usodnem drevesu? Ali je res vse naše? Ali smo res sami kreatorji svojih uspehov, medtem ko le neuspehe in nesreče pripisujemo usodi?

Mirno počivaj, Davo! ●

Tone Škarja

Prispevek Toneta Škarje je bil 17. septembra 2019 objavljen na spletni strani časopisa Delo. Objavljamo ga z dovoljenjem avtorja in časopisne hiše.

Denali 2019
Foto: Rožle Bregar

Zmaga zadovoljstvo po dobro opravljenem delu

Pogovor z Veroniko Rupnik in Heleno Škrl

Ženska v naši družbi večinoma še vedno podpira tri vogale hiše, poleg tega pa hodi v službo, dosledno skrbi za svoj videz in zdravje, se ukvarja s hobiji ter posveča pozornost kulturi in splošni razgledanosti. Kot da to ni dovolj, nekatere vleče še v tako zahtevno prostovoljno delo, kot je gorsko reševanje. Jim je morda kljub vsemu dolgčas v življenju? Ne vem, če bi lahko kaj takega rekli za Veroniko Rupnik, zdravnico v Zdravstvenem domu Ajdovščina, ki je na pogovor prišla po dopoldanskem delu v ambulanti družinske medicine in službe nujne medicinske pomoči. Po pogovoru se je pod večer odpravila na Gorenjsko, saj je naslednji dan dežurala kot zdravnica reševalka letalka na Brniku. Veronika je ena od treh zdravnic, ki delujejo kot reševalke letalk v okviru Gorske reševalne zveze Slovenije (GRZS). Kot pravi, je delovati kot zdravnica v gorah, ki jih ima rada od malega, idealna kombinacija.

Veronika in Helena na skupnem sprehodu po domačih gričih
Arhiv Helene Škrl

Druga sogovornica, Helena Škrl, je do gora prišla na zanimiv način: "Prijateljica je želela do določenega rojstnega dneva priti s kolesom s Krasa v Bovec, preteči maraton in preplezati Severno triglavsko steno. To mi je bilo tako fascinantno, da sem rekla jaz tudi (*smeh*). Potem sva pač odkolesarili v Bovec, pretekli maraton v Trstu in spoznali izkušenega alpinista, ki naju je peljal v Slovensko smer v Severni triglavski steni, tako da sem preskočila kar nekaj stopenj. Nato sem stopila korak nazaj in se vpisala v alpinistično šolo. Spoznala sem zanimiv krog ljudi, sploh gorski reševalci so se mi zdeli taka družba, ki se lahko na smrt spre, si izreče vse živo, se obklada s kletvicami,

ampak v naslednjem trenutku so spet kolegi in lahko skupaj rešujejo, kar me je povsem očaralo." Svoje delo v gorski reševalni službi je osmislila z enim stavkom: "Če lahko s svojim znanjem pomagam enemu samemu samcatemu človeku, potem je to prava zadeva."

Naj začnem z že tolikokrat slišanim vprašanjem: bi se morala dejavnost gorskega reševanja profesionalizirati? Bi v tem primeru še bili med gorskimi reševalci?

Helena: Zdi se mi, da bi v tem primeru delo izgubilo del čustvenega naboja, ki ga ima. To ni služba, morda retiravam, ampak mislim, da je bolj poslanstvo. Če bi bilo to delo profesionalno, bi ga najbrž tudi z veseljem opravljala, ampak vedno ko razmišljam o tem, se mi zdi, da bi se čustveni del izgubil.

Bi profesionalizacija dela pomenila boljše pogoje, opremo?

Veronika: Če bi prišlo do profesionalizacije, bi bil sistem organizacije dela, oskrbe in aktivacije drugačen. Če je človek v službi in čaka na reševanje, je odzivni čas bistveno hitrejši kot zdaj, ko se prostovoljci nabiramo med službenim ali prostim časom.

Naše gore obiskuje vse več tujcev, ki pogosto niso dorasli visokogorju. Je dovolj dobro poskrbljeno za obveščanje in ozaveščanje tujih turistov, ki se odpravljajo v gore?

Helena: Če se giblješ v gornjskih krogih, se ti zdi, da je normalno, da ljudje vedo, v kakšnem vremenu se gre v hribe, kaj se vzame s sabo, kaj se obuje, ampak pogosto vidiš, prav pri reševanju, da ljudje razumejo napotke zelo subjektivno. Zagotovo so še rezerve, ampak to ni stvar nas, navadnih reševalcev, temveč organizacije – bodisi planinskih društev, Gorske reševalne zveze bodisi Planinske zveze – da sistemsko preučijo, kaj manjka in kaj je treba narediti.

Veronika: V bolj obremenjenih poletnih konicah je v hribih prisotna tudi gorska enota policije, ki opozarja planince na primerno opremo in nevarnosti v hribih. Včasih beseda uradne osebe več zaleže. Na svetovnem spletu je dostopnih veliko informacij o stanju v hribih, vse na žalost niso preverjene.

Sta v kakšnem trenutku slabosti pomislili "kaj mi je tega treba", sta bili kdaj jezni zaradi nepremišljenosti, malomarnosti ponesrečencev?

Helena: Spomnim se, kako smo šli na Slivnico, ko je bil zled, ko so pokala drevesa in so ves čas v medijih opozarjali, naj ljudje ne hodijo v gozd, ker je smrtno nevarno. Ampak ne, jaz se ne jezim na nobenega, vidiš pa stvari, ki si jih zapomniš, in se s kolegi o njih pogovoriš. Naše delo je pač, da greš tja in pomagaš. Ne sodim, zakaj je kdo kam šel, iz teh stvari se tudi sama kaj naučim in morda znam kdaj svetovati komu drugemu.

Veronika: Vsakemu se lahko kaj zgodi, pomembno je, da se iz te situacije ponesrečeni in mi kaj naučimo. Jezna ne, včasih mogoče razočarana, ko vidim, da je ponesrečeni povsem nekritičen in čez par dni ponovno izziva usodo.

Se vama zdi, da se ponesrečenci, ki so imeli srečo, da so preživeli, iz nesreč česa naučijo?

Veronika: Nekateri se, nekateri se ne. Večina jih je zelo hvaležnih za naše posredovanje, upam, da se iz teh izkušenj tudi kaj naučijo.

Menita, da je delo gorskih reševalcev dovolj prepoznavno v splošni javnosti?

Helena: Mislim, da ni prav splošno znano, da rešujemo v prostem času in brezplačno. Morda bi morali delati tudi za to, da bi ljudje to ozavestili. Najbrž so ljudje bolj seznanjeni s tem v goratih predelih Slovenije, medtem ko na Krasu, kjer sem živela, včasih niso dobro vedeli, kdo smo, kaj delamo, kaj šele, kako smo organizirani ... V zadnjih letih je morda malo bolje.

Občasno vroča tema je tudi zaračunavanje reševanja v gorah. Izstaviti račun za reševanje ali ne, kakšno je vajino mnenje?¹

Helena: O tem je bilo že precej govora. Pomislek je, da v tem primeru ljudje ne bi klicali na pomoč, ker bi se bali visokega računa za reševanje. To je utemeljen razlog, te stvari bi morali dobro premisliti. Če bi šli v profesionalizacijo, potem bi to lahko potegnili za sabo tudi kaj takega.

Veronika: Težko rečem. V urgentnih službah imamo seznam zdravstvenih storitev, ki so nenujne in potemtakem zaračunljive (npr. odstranitev klopa), tukaj govorimo o jasno definiranih storitvah. Pri nesrečah bi bilo treba dodelati uredbo intervencijskih stroškov, če gre za hudo malomarnost, in definirati, kaj je huda malomarnost. V tujini se to rešuje z zavarovalnicami. Reševalci smo na mestu dogodka, zato da

pomagamo, nismo poklicani, da sodimo o tem, kdo bo plačal in kdo ne. Tudi ko rešujemo voznika, ki je zaradi neprilagojene hitrosti povzročil prometno nesrečo, mu ne izstavimo računa.

Helena: Reševanje v gorah je dosti bolj kompleksna zadeva kot neka bolezen ali težava, zaradi katere nekdo pride na urgenco. Urgentne preglede ali posege lažje umestiš v nek pravilnik, ki določa, ali gre za brezplačno posredovanje ali je potrebno plačilo.

Kaj vama pomeni delo v GRS, kako vpliva na vajini življenji?

Helena: Kot sem že rekla, če lahko z znanjem, ki sem ga pridobila, pri eni sami osebi naredim razliko med boljšim in slabšim okrevanjem, potem je to to.

Veronika: To delo moraš res imeti rad, da nameniš toliko prostovoljnih ur za izobraževanje, letne vaje in sama reševanja. Veliko je odrekovanja, utrujenosti po težkih akcijah, na koncu pa zmaga zadovoljstvo po dobro opravljenem delu. Akcija ti lahko prekriža načrte, ampak načeloma ne razmišljamo o tem, ali bi šel, se ti da ali ne da, če le lahko, greš in to je tisto, kar te žene. V osnovi moraš biti tako naravnan.

Helena: Načeloma nas je v društvu dosti; veš, da bodo prišli tudi drugi, ampak včasih pride do situacije,

*Dan reševalcev
Mojstrana, junij 2019
Arhiv Helene Škrl*

¹ O tem, ali je treba reševanje plačati, odloča Uprava za zaščito in reševanje Republike Slovenije (op. ur.).

Stenska vaja s pripravniki v Ilirski Bistrici Arhiv Helene Škrl

ko vidiš, da če te ne bi bilo, če bi eden od ekipe manjkal, bi bilo slabše. Tako da ni debate – nikoli si nisem rekla, ah, saj jih je zadosti, danes ne grem. Razen če dobiš od vodje navodilo, da se jih je že dovolj javilo in ni potrebe. Da bi pa rekla, ah, ne grem, ker kuham kosilo, saj jih bo zadosti – to pa ne gre.

Se vama zdi, da so v GRS ljudje, ki so bolj pripravljeni pomagati kot drugi ljudje?

Veronika: Gotovo imajo močno željo v specifičnih razmerah pomagati drugim. Predvsem so to ljudje, ki imajo radi hribe, so v dobri fizični kondiciji, večji gibanja v gorskem svetu in želijo pomagati ljudem, ki tam potrebujejo pomoč.

Imata tremo pred reševanji?

Veronika: Treme nimam, tudi strahu ne, ampak spoštovanje do vsake akcije. Vsaka akcija prinese kakšno presenečenje oz. novo izkušnjo. Na poti do poškodovanega se skušam umiriti, glede na informacije o stanju poškodovanca že malo razmislim o ukrepih prve pomoči.

Helena: Pozivi, ki jih dobimo, so precej različni. Nikoli ne moreš vedeti, kaj te čaka na terenu. Tudi če je iz poziva razvidno, da poškodba ni tako huda, je vprašanje, kaj je dejansko s poškodovancem. Kolega reševalec je rekel, in to sem si zapomnila in ponotranjila, da jemlje to delo zelo resno. Sama pridem v malce stresno situacijo, ko dobim poziv; razmišljam, kje imam opremo, kaj vse moram vzeti s sabo, koga moram poklicati, kam moram iti, vse je precej napeto, zrak se zgosti (*se zasmeje*).

Veronika: V vsakem primeru adrenalin poraste, čeprav se tega vedno ne zavedamo.

Gorske reševalke

Pred mano je lahka naloga – ugotoviti, katera je prva gorska reševalka pri nas. Malo bom pobrskal po kartotekah, vprašal kakšnega kronista, se pozanimal pri nekaterih članih izpitnih komisij in poskal potrditev pri reševalkah, ki jih poznam. No, račun brez krčmarja. V kartotekah, ki niso segale daleč nazaj, ni bilo uporabnih podatkov, kronisti se s tem vprašanjem niso preveč ukvarjali, članom izpitnih komisij je že rahlo zbledel spomin in tudi od meni znanih reševalk nisem dobil konkretnih datumov.

Lahko bi segel v že malo bolj odmaknjeno obdobje, a kaj, ko je treba najprej rešiti vprašanje, ali je reševalka tista, ki je slučajno prisotna na kraju nesreče in pomaga pri reševanju, ali pa je vse skupaj le malo bolj organizirano in je reševalka tista, ki iz doline odide na pomoč. Včasih je bilo kar nekaj tečajev, ki so jim rekli alpinistično-reševalni tečaj, na katerih so bila tudi dekleta, ki pa se pozneje niso vključevala v reševalno delo.

Pa vendar je treba poudariti, da so v starejših časih, ko so v visokogorju pašo ogrožali volkovi in medvedje, tamkaj pasli predvsem moški. Šele ko je bilo nevarnosti manj, so na vrsto prišle ženske. Med njimi so bile celo takšne, ki jih ni bilo strah plezanja, vodenja in verjetno tudi reševanja. Prva znana med njimi je bila Rozalija Škantar ali Šestova Rozala iz znane bohinjske vodniške družine, ki je leta

1870 prva priplezala na Triglav. Upravičeno so jo imenovali "gorski vodnik v krilu".

Jožefa Berlec ali Jerinčkova Pepa (stara mati znanih štirih bratov Erjavškov iz Kamniške Bistrice, ki so od leta 1921 naprej sestavljali jedro reševalnih moštev v Kamniško-Savinjskih Alpah) je plezala s košem po Konju navzdol, leta 1911 pa je prva našla izgubljene lovce v Kovačnici in šla po pomoč k Valentinu Slatnarju - Bôsu.

Znana je bila Jerica Peterman ali Vahica iz Mojstrane, ki je s Špelo Orehovnik pred letom 1910 plezala v Cmiru, septembra 1922 pa je prva našla sled za ponesrečenim Dubravom Kusyjem, ponesrečenim na Plemenicah.

Julija 1927 sta Pavla Jesih in Tone Guerra plezala v Špiku. Takrat so skalaši skleпали, da sta se ponesrečila, zato se je na pomoč odpravila reševalna odprava, v kateri sta bila tudi Mira Marko Debelak in Edo Deržaj (tudi Pavla bi storila enako, če bi bila pomoči potrebna Mira Marko). Nevina Rebek-Prevec, skalaška alpinistka in turna smučarka, kasneje ugledna magistra farmacije, je leta 1924 s svojim sošolcem, kasneje možem Slavkom Prevcem kot prva Slovenka preplezala Triglavsko severno steno. Leta 1929 je kot farmacevtka znala pomagati pri reševanju Prevca, ki se je poškodoval v Mali Cini v Dolomitih.

Helena: Stresna je tudi vožnja, malo pohodiš plin ... Stres se konča, ko prideš domov, ko vse pade s tebe, do takrat pa je kar napeto. Ne vem, če se sčasoma navadiš na to.

Kako predelate težke stvari, ki jih doživite pri svojem delu – težke nesreče, neprijetne prizore, zgodbe z žalostnim koncem? Kako odprto se pogovorite o teh stvareh med seboj?

Helena: GRS ima vzpostavljen sistem zaupnikov, tako kot gasilci, jamarski reševalci in podobne službe. V primeru težke zadeve, za tako se šteje, če je poškodovan kdo od reševalcev, njegov družinski član ali če gre za smrt otroka, je priporočljivo vzpostaviti stik z zaupnikom, ki je usposobljen za to, da s tabo predele tak travmatičen dogodek. Seveda tudi v kakšni drugačni situaciji, če nekdo čuti, da je to treba. Reševalci med sabo o tem govorimo precej odprto, včasih se temu pridruži tudi črni humor, ki je pravzaprav tudi način spopadanja s stresom.

Je zaupnik član GRS?

Helena: Da. V Sloveniji je nekaj takih zaupnikov. Meni najbolj pomaga pogovor s kolegi reševalci in s samo seboj. Če sama pri sebi vem, da sem naredila vse, kar je bilo v tistem trenutku možno, potem sem sama s sabo pomirjena.

Veronika: Toliko časa preživimo skupaj, da se dobro poznamo in nam tudi taki pogovori niso tuji. Mislim, da je najbolj zdravo, da se po akciji usedemo in pomenimo, kaj in kako je bilo, da akcijo realno ocenimo, da smo samokritični. Smo naredili vse, kot je bilo treba? Bi kaj lahko naredili drugače, boljše?

Vaja v divjem okolju Rakovega Škocjana – tirolska žičnica Arhiv Helene Škrl

Heda Erjavšek, žena oskrbnika Toneta Erjavška, je šla leta 1940 s prijateljicama Tončko in Angelco na pomoč pri nesreči v Turski gori. Opravile so težaško delo, kajti večina moških reševalcev je bila takrat pri vojaki.

Po vojni, maja leta 1947, odkrijemo Staziko Črnič (plezati je začela že leta 1938 z Mihom Arihom in bratom Dušanom) v skupini ljubljanskih reševalcev, ki so reševali planinca z zlomljeno nogo tik pod vrhom Kočne.

Septembra 1947 je bila na zveznem plezalno-reševalnem tečaju za alpinistične inštruktorje v Vratih tudi predvojna alpinistka Aleksa Ivanc.

V sredini petdesetih let je bila redna članica Gorske reševalne službe z izkaznico tudi zdravnica dr. Vida Košmelj iz Kranja.

Odlična alpinistka Helena Lužar je bila na alpinistično-reševalnem tečaju konec oktobra 1956 na Kamniškem sedlu. Žal je potem prišlo do nesreče Štuparja, Zupana in drugih, zato pri reševanjih ni več sodelovala.

Okoli leta 1960 se je na reševalnem tečaju hudo poškodovala ena od udeleženk.

Leta 1960 je bila na alarmnem seznamu postaje GRS Ljubljana zdravnica dr. Ljubica Zavrnik.

Konec januarja 1973 so reševalci po treh dneh iskanja na Voglu našli izgubljenega turnega smučarja Marijana Lipovška. Našla ga je hči Barbka Lipovšek-Ščetinin, alpinistka in gorska vodnica.

Šele v osemdesetih letih so se vrata odprla zdravnicam, da so na tečajih predavale o prvi pomoči. To so bile Špela Kristan, Anda Perdan, Mira Zaman, Mira Ažman, Martina Zupančič, Božena Žižič in Eva Pogačar. K tej skupini moramo prišteti še Lidijo Honzak, ki ima pred priimkom doktorski naziv, a ta ni povezan z medicino. Katera ob njih je prva "uradno" naredila izpit, je bilo nemogoče ugotoviti, kajti člani izpitnih komisij so se naredili vsaj malo džentelmene: kar prenekateri so rekli, da je bila ona prva. Lahko rečemo, da so te reševalke orale ledino. A dekleta se niso dala. Hodila so na reševalne akcije in kmalu jih najdemo tudi med reševalci letalci: Mira Ažman, Martina Zupančič, Andreja Svete, Eva Pogačar ... Špela Kristan je postala prva vodnica reševalnega (takrat še lavinskega) psa, Marjeta Brežnik pa prva inštruktorica gorskega reševanja. In pred kratkim smo dobili tudi prvo damo postaje gorske reševalne službe – vodenje GRS Maribor je prevzela Katja Čresnik Rac.

Jani Bele¹

¹ Pri preverjanju podatkov iz zgodovine je sodeloval France Malešič.

Helena Škrl ob dnevu reševalcev na Virnikovi planini – podelitev diplome in značke novim gorskim reševalcem in reševalkam Arhiv Helene Škrl

Vaja reševanja s sedežnice Arhiv Helene Škrl

Helena: Po vsaki intervenciji premislim, kaj bi lahko naredila bolje. Da se iz vsake intervencije nekaj naučiš, se mi zdi zelo pomembno. Nikoli nisi popoln, vedno je kaj, kar bi se dalo izboljšati.

Veronika: Dejstvo je, da se intervencije nekje usedejo, to smo doživeli. Kot reševalci delamo profesionalno, korektno, ampak pod kožo smo krvavi, s čustvi. Še posebej težke intervencije pustijo svoj pečat.

Za nekoga, ki ni zmožen čustvenega odmika od tega dela, je verjetno lahko zelo psihično naporno.

Veronika: Seveda, potem imaš lahko z reševalcem večji problem kot s ponesrečencem. Prav je, da se reševalec, ki vstopa v to službo, zaveda tudi psihičnih bremen, ki jih sabo prinašajo reševanja.

Veronika, kaj te je motiviralo, da si postala reševalka letalka? Zakaj ravno helikopter? Imaš majhnega otroka, izpit za letalko si naredila med poročniškim dopustom. Je tvoje dožemanje nevarnosti po rojstvu otroka kaj drugačno?

Veronika: Hm, ne vem. Vse skupaj je nekako logično sosledje, najprej sem postala gorska reševalka,

nato še letalka. Zdravnikov letalcev ni veliko, zato se mi zdi prav, da delam tam, kjer lahko kaj doprinesem. Če bi že med usposabljanjem videla, da nisem za to, bi se sama prej umaknila. Delo v helikopterju je specifično, od oskrbe hudo poškodovanih pacientov na težko dostopnih terenih do lažje poškodovanih. Strah me ni, zaupam v delo in odločitve celotne posadke. Če pilot presodi, da so razmere prenevarne, nas vanje ne pelje. Včasih imam občutek, da sem na cesti izpostavljena več nevarnostim. Mogoče sem še premlada in se bo moje dožemanje nevarnosti z leti spremenilo.

Kako usklajujeta delo v GRS z družinskim življenjem?

Veronika: Ker je tudi Anže (*partner, op. p.*) gorski reševalec, je to bistveno lažje. Na kakšno vajo gremo kar vsi, drugače pa se izmenjujemo.

Helena: Tudi moj partner je gorski reševalec, tako da glede tega ni težav. Je pa občasno zgrožena in prestrašena mama, ki se sprašuje, kaj in zakaj se izpostavljam nevarnostim in se strašno boji zame. Otroka, ki sta že odrasla, pa mi popolnoma zaupata.

Veronika, izbrala si odgovoren in zahteven poklic, zdravnikom ob vse bolj nestrpnih bolnikih, ki želimo takojšnjo odlično kakovostno obravnavo, in ob številnih administrativnih zahtevah ni poslano z rožicami. Dežurstva, GRS, družina – se zavedaš, kako naporno je tvoje življenje? Kako krmariš med obveznostmi, da ohranjaš ravnovesje?

Veronika: Na začetku poklicne poti je dobro pridobivati čim več izkušenj, zato zdaj marsikdaj stisnem zobe. Zavedam se, da tak tempo dolgoročno prinaša škodo meni, družini in bolnikom.

Pomembno se zdi, da imam tudi čas za svoje veselje, da si napolnim baterije in da si vzamem tudi čas za počitek. Zdi se mi, da so vse službe postale tako naravnane, ne samo naša. Pri sebi vidim, da me najbolj utrudijo turnusi, nočna dežurstva, v nedeljo načrtuješ logistiko za ves teden. Pomembno je, da si priznam, da sem utrujena in potem brez slabe vesti počivam ali kak dogodek izpustim. Odpočiti se in imeti nek filter za sproščanje stresa. Tempo sodobne ženske je precej naporen, vedno moraš biti močna ženska, ki ima vse skuhan, oprano, pospravljeno, zraven še *fit*, v dobri fizični kondiciji ... ne gre. V okolju, kjer živim, je še precej živ tradicionalni lik mame, tako da na moj način življenja verjetno ne gledajo vsi z odobravanjem. ●

V vrstah gorskih reševalcev je okoli desetina reševalk, natančneje 45, in sicer ena inštruktorica GRZS, 33 gorskih reševalk in 11 pripravnic. Med njimi je 18 zdravnic in tri diplomirane medicinske sestre.²

² Podatki so bili pridobljeni avgusta 2019.

Najlepša brezpotja treh ledeniških dolin

Pot RMK – Pot iz Robanovega v Matkov kot

Videl boš, česar drugi ne vidijo.
Slišal boš, česar drugi ne slišijo.
Čutil boš, česar drugi ne čutijo.
Iskal boš, kar ni bilo nikoli izgubljeno.

(Joža Vršnik, po domače Robanov Joža)

To je misel, ki po mojem mnenju še najbolj opredeljuje tu predstavljeno Pot RMK. Gre za doživetje gora v koticah, ki jih najdejo le tisti, ki stopijo izven markiranih poti. Zgornjo misel je izrekel Joža Vršnik, ki je živel in delal na Robanovi kmetiji in veliko časa preživel na Robanovi planšariji, kjer se opisana pot tudi začne.

V hribe hodim že dolgo časa, največ v Kamniško-Savinjske Alpe iz Solčavskega, kjer iščem predvsem mir. Tega je bilo vedno manj. Zato sem začel hoditi gledat sončne vzhode, a tudi tu kmalu ni bilo več miru. Ko sem prehodil večino markiranih poti gora

v Logarski dolini, me je začel zanimati svet brezpotij. Tako kot tudi Vladimir Habjan (2009, str. 10) pravi v svoji knjigi: "Planincev je po visokogorskih »magistralah« predvsem v poletni sezoni toliko, da se včasih tam počutimo, kot da bi bili kje sredi mestnega vrveža. Nekatere ture so postale prave romarske poti, kjer se moramo drug drugemu umikati, če sploh hočemo kam priti. Zato smo se nekateri tega naveličali in si zaželeli samotnejših poti in ciljev."

In takih samotnih poti sem si zaželel tudi sam. Prebiral sem razne opise in raziskoval stare pastirske poti, odkrival skrite stezice in zakrite lovske sledi. Pri tem mi je v oči padel opis Andreja Stritarja (2003, str. 199), kjer opisuje poti po brezpotju imenovano Pot KK – Iz Kota v Kot. Utrnila se mu je ideja in je poiskal stare stezice in prehode od Matkovnega do Robanovega kota. Povezavo je zasnoval podobno kot pot PP – pot iz Planice do Pokljuke tako, da se izognemo vzponu na vrhove in skušamo hoditi prečno pod njimi.

Pogled od Robanove kmetije naravnost proti Ojstrici; na desni se dviga naš cilj - Krofička. Foto: Franci Horvat

Obnovljena kočica
Robanovega pastirja
Foto: Miro Jurko

Tako sem po delčkih odkrival brezpotja: najprej sem prehodil greben Krofičke, potem Hudi prask, pot na Krničko goro, pot čez Grlo, nazadnje pa sem odkril še steze čez Črni hriber.

Pot RMK – Pot iz Robanovega v Matkov kot

Ko sem tako raziskoval, se mi je utrnila nova, malo drugačna povezava med Matkovim in Robanovim kotom. Želel sem čim bolj direktno pot s čim lepšimi razgledi in obiskom najlepših koncev treh dolin v logarskem koncu. Prav tako sem želel, da pelje pot tudi čez vrhove. Takoj sem "projekt" imenoval z delovnim naslovom "Misija KK" (Misija poti iz Kota v Kot). Smer poti sem obrnil iz Robanovega v Matkov kot zaradi težavnosti hoje navzdol čez Hudi prask. Kolikor mi je pač čas dopuščal, sem potem še dve leti sestavljal delčke poti. Kot zaprisežen šodrovski brezpotnik nisem želel, da bi mi kdo te skrite stezice pokazal, ampak sem raziskoval sam, večkrat tudi zašel in se vračal nazaj. Nisem si hotel prikrajšati veselja pri odkritju prave poti. To je tudi pomenilo, da sem kakšno pot iskal večkrat. Na primer, lovsko pot od Škrbine do Krofičke trikrat, nemalo težav sem imel tudi z iskanjem začetka poti čez Črni hriber. Seveda ne bi bilo pošteno do avtorja Poti KK, da bi kar enostavno sebi pripisal njegovo idejo. Poleg tega ima Stritarjeva pot svojevrsten čar in možnost nadaljevanja od Robanove planine pod Poljskimi devicami tja proti Križevniku in še naprej ... kar ostaja izziv za naprej. Moja povezava treh ledeniških dolin je povsem drugačna. Zaradi tega sem svojo prehojeno pot poimenoval drugače; v Pot RMK – Pot iz Robanovega v Matkov kot.

V drugi polovici julija 2013 mi je uspelo odkriti še zadnji ključni del, ki sem ga potreboval: odcep iz Črnege hriberja, ki pripelje pod Ute. Tako je nastala "Pot RMK", ki sem jo razdelil v tri dele ali etape – na tri dni in vključuje tudi možnost spanja v kočah. Vsak dan hoja po samotnih brezpotnih poteh na en vrh, obisk ene krnice, počitek v razgledu na prelepe krnice ter

odkrivanje drugačnih razgledov od markiranih poti v Robanovem kotu, Logarski dolini in Matkovem kotu. Seveda si lahko privoščimo RMK tudi samo kot eno etapo ali samo delček te poti.

Pri raziskovanju sem imel le opise delčkov, ki sem jih povezal v celoto in skice iz raznih vodnikov, uporabljal sem zemljevid Grintovci 1 : 25.000, imel sem tudi kompas in daljnogled. Nisem uporabljal GPS naprav in tudi v tej predstavitvi ni nobenih GPS sledi. In iz moje strani jih tudi nikoli ne bo. Prehoditi neko pot po GPS sledi je sicer bolj učinkovito, hitro dosežeš cilj, lahko se pohvališ na družabnih omrežjih, ... vendar pa ni truda, ki bi nudil tisto pravo zadovoljstvo po prehojeni poti. Za hojo po brezpotjih še toliko bolj velja, da ni pomemben cilj, ampak je ključna pot. Vrh ni cilj, ampak se je treba osredotočiti na pot in srkati njih sadove. Kdor želi v polnosti doživeti RMK, naj jo raziskuje sam ali v družbi enako mislečih. Zaradi tega je pred odhodom na to pot potreben temeljit premislek, kako jo kdo želi doživeti ...

Zgled Robanovega Joža

Všeč mi je veliko planinskih znanih in manj znanih osebnosti, ki so dosegli veliko vrhov ali pisali o gorah čudovite misli na podlagi svojih doživetij. A mene je prevzel Joža Vršnik, po domače Robanov Joža, ki je trajno zaznamoval Robanov kot. Živel in delal je na Robanovi kmetiji. V vsakdanjem življenju je bil zadržan in skromen, vendar je imel izreden čut za naravo. Čeprav ni imel veliko šolske izobrazbe, je imel smisel za pisanje zgodb, ki so po njegovi smrti leta 1978 izšle zbrane v knjigi *Preproste zgodbe s solčavskih planin*. Četudi so zgodbe Robanovega Joža precej oddaljene, so še vedno žive, kot da jih je pisal za današnje ljubitelje narave. Veliko je hodil po hribih sam, tako v lepem kot slabem vremenu, a kot je rekel sam, je imel vedno lep razgled, saj je znal videti, slišati in čutiti naravo in vse, kar ga je obdajalo.

Zmaga Kumer (1978, str. 5–6) ga v njegovi knjigi takole predstavi: "Bil je suhljat mož, prej majhen kakor velik, z živahnimi očmi, umirjenimi potezami na obrazu in lepo oblikovanimi rokami. Vse na njem je učinkovalo skladno in tudi njegova pisava je bila taka, možata, izrazita in hkrati šolsko pravilna. Bil je bolj mož peresa kot govornice besede, saj se je zlahka in lepo izražal v svojih spisih in pismih, medtem ko je bil v osebnem stiku redkobeseden, skoraj plah. Čutil je dolžnost braniti dediščino prednikov in ohraniti Robanov kot nedotaknjen, obvarovati ga pred oskrumbo napak pojmovanega napredka." Joža ni zaupal hitremu napredku, ni maral motorjev, niti koles. Vedno se je boril, da bi *Robanov kot* ostal tak, kot je še danes. Čeprav je bil Joža bolj samotar, so ga njegove poti osrečevale in polnile z veseljem. Da je dolina že vse od leta 1950 zavarovana kot naravna znamenitost, je v veliki meri njegova zasluga. Leta 1987 pa je Robanov kot postal krajinski park.

Tako sem tudi sam po njegovem zgledu tankočutno raziskoval naravo in iskal delčke starih poti v

Robanovem kotu in brezpotja tja do Matkovega kota, brez pomoči današnje tehnike, ki jo nudi napredek. Biti z naravo samo kot človek. Doživeti popoln občutek svobode in videti razglede, ki vzamejo sapo. Uživati med potjo in videti cvetje. Napiti se miru, da se nahrani duša. Si spočiti duha in napolniti srce. Naučiti ušesa s pristnimi zvoki narave, da telo zadrhti. Ne gre za popoln "odklop", ampak za popolno pozornost. Ne gre za "filanje" baterij, ampak za uglasitev z naravo. Ne gre za pobeg od ponorelega sveta, ampak za vrnitev h koreninam. Prisluhniti klicu gora. In ko najdeš pot, lahko rečeš kot Joža Vršnik (1966, str. 224), ki je takole zapisal v *Planinskem vestniku*: "Ne morem biti dovolj hvaležen za oči, ki mi posredujejo toliko vidnih lepote, prikritih toliko drugim. In poslušaj, ki mi je dan za melodije samote. In za srce, ki doživlja in občuti toliko sreče, tolikim drugim nedostopne. Moja samotna pota. Bilo jih je veliko, pa vsa se strnejo v eno samo lepo pot, pot veselja in tihe sreče." In nekako v tem duhu naj bi zaigralo srce v vsakem gorniku na koncu te prehojene poti.

Opis poti

Od 31. julija do 2. avgusta 2013 sem sam hodil po brezpotju od Robanove planine do lovske kočice v Matkovem kotu. V teh treh dneh – sam temu pravim v treh rundah/etapah – sem obiskal najlepše krnice ob samotnih poteh in dosegel tri vrhove: Krofičko, Rjavčki vrh in Krničko goro. Vmes sem prespal v koči na Klemenči jami in na Okrešlju. Drugega avgusta sem sestopil v Matkov kot in zato ta dan štejem za rojstvo Poti RMK.

Prva etapa: Krofička

Robanov kot–Črni hriber–Ute–greben Krofičke–Krofička–po lovski poti v Škrbino– Klemenča jama

V Robanovem kotu pri planšariji se usmerimo desno, kjer na koncu poseke zavijemo levo v gozd. Iščemo prehod po pravi grapi do vrha trikotne vzpetine, ki se jo lepo vidi od spodnje planšarije. Do sem ni nobene stezice, saj domačini in lovci skrbno skrivajo kakršnekoli sledi. Na vrhu vzpetine je značilna pokončna skala ob drevesu in to je znak, da smo našli pravo "pot", kjer opazimo stezico čez Črni hriber, ki vodi naprej v hrib. To zapustimo na neizrazitem travnatem svetu, kjer skrenemo desno, prečimo krajši poraščen travnik in pot nadaljujemo po stezici skozi gozd. Čez strmejšje melišče in gozd pridemo do poraščene grape, ki ji sledimo navzgor, kjer se nam na koncu odpre pogled v slikovito krnico Ute. Tu je včasih bival Robanov pastir in sedaj stoji obnovljena kočica. Potem nadaljujemo navzgor do sedla in se spustimo v levo, kjer podrto deblo nudi enega najlepših razgledov na Logarsko dolino. V položnejšem pobočju se povzpemo na greben Krofičke, ki ga prehodimo v glavnem po vrhu – če svet postane težavnejši, se spustimo v desno. Pred vrhom Krofičke se držimo leve, na vrh pa se povzpemo po desni. Nato se po lovski poti spustimo proti Škrbini. Najprej hodimo po ruševju in čez skalnat del pridemo v lažji svet na travnike. Med ruševjem poiščemo prehod in skozi skoraj navpični desetmetrski kamin sestopimo ob poškodovani jeklenici. Nato se spustimo po grebenu zavarovanem z jeklenico v grapo do spominjske plošče. Desno ob skalah

*Razgled na gore nad
Logarsko dolino s
krnico Okrešelj z Grla
Foto: Miro Jurko*

Planjava: neizrazit Rjavčki vrh z Grlom na sredini fotografije leži desno od Škrbine pod Ojstrico. Foto: Franci Horvat

Škrbine dosežemo markirano pot na Ojstrico. Tu zavijemo desno do Koče na Klemenči jami.

Zahtevnost: Tura je orientacijsko zahtevna. Priporočljiva sta zaščita proti klopom in dolge hlače za hojo med ruševjem. Nevarnost zdrsa na strmih travah, spust po lovski poti s Krofčičke v Škrbino je tehnično zahteven. Potrebno je varovanje, za neizkušene priporočam spremstvo vodnika.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada.

Druga etapa: Rjavčki vrh Klemenča jama–Rjavčki vrh–čez Grlo na Pasje sedlo–Okrešelj

Od Koče na Klemenči jami gremo po markirani poti za Ojstrico čez Škarje. Na sedlu pod Rjavčkim vrhu pred značilno večjo skalo zavijemo desno na vrh. Prečimo lepo krnico z bujno travo. Z vrha se vrnemo nazaj do markirane poti in na sedlu zavijemo na stezico desno pod ostenjem Rjavčkega vrha. Prečimo dva melišča, kjer poiščemo kar precej dobro vidno stezo, saj je tu včasih vodila markirana pot, zato so ponekod še vidne zbledele markacije. Pobočje se zoži v krajši skok, ki ga preplezamo s pomočjo klinov. Pod njim se spustimo po levi strani zagruščene grape. V dolini se obrnemo levo navzgor čez melišča pod Planjavo in prečimo do Pasjega sedla. Na vrhu sedla se prečno spustimo do markirane poti na Kamniško sedlo, kjer zavijemo desno za Frischaufov dom na Okrešlju.

Zahtevnost: Spust skozi Grlo je tehnično zahtevnejši, veliko je melišč.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada.

Tretja etapa: Krnička gora Okrešelj–Hudi prask–Latvica–Krnička gora–Matkova krnica–po spodnji poti v Matkov kot

Od Frischaufovega doma na Okrešlju gremo po markirani poti proti Mrzli gori. Ko prečimo drugo hudourniško strugo, zavijemo desno v gozd in sledimo dobro vidni stezi. Preden pridemo do trikotnega melišča, zagledamo na skali belo spominsko ploščo, pred njo zavijemo levo in začnemo z lažjim plezanjem (skala, polna drobirja). Naprej gremo naprej po precej krušljivem skrotju, nato se grapa zoži v žleb. Na vrhu te grape zavijemo levo do naslednje grape. Potem se stezica večkrat zgubi, a držimo se prehodov levo pod grebenom. Pri značilni pokončni skali štirioglate oblike po levi splezamo na vrh grebena. Ko dosežemo travo, se dvignemo na vrh grebena, kjer je prehod na Latvico. Po zelo krušljivem svetu prečimo v smeri Krničke gore in se med ruševjem povzpne naravnost navzgor na sedlo pred začetkom grebena Mrzle gore. Dvignemo se na greben Krničke gore in plezamo po njem, ruševju se umikamo po levi. Na vrh Krničke gore se povzpne po široki polici. Nadaljujemo do konca grebena, kjer se stopimo po levi in skozi značilno lusko (krušljivo). Ob vznožju se nam odpre pogled na idilično Matkovo krnico. Iz krnice poiščemo stezico med ruševjem po vpadnici. Sledimo stezi in prečimo nekaj grap. Nekaj časa še hodimo po strmih travah, nato se spustimo v gozd. Stezica se rahlo spušča in se izgubi pri značilnem štoru s solnico, približno šestdeset višinskih metrov nad kolovozom. Spustimo se po

kolovozu, kjer dvakrat zavijemo desno in pridemo ven v Matkovem kotu na začetku markirane poti na Mrzlo goro.

Zahtevnost: To je tehnično najbolj zahtevna tura na RMK, alpinistični vzpon in sestop do II. težavnostne stopnje. Skala je ponekod precej krušljiva, orientacija je ravno tako zahtevna. Potrebno je varovanje, za nezkušene priporočam spremstvo vodnika.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas, vrvi in tehnična oprema za varovanje.

Pot RMK je orientacijsko in tehnično zelo zahtevna, ponekod je treba plezati do II. težavnostne stopnje, ljubiteljem samotnih stezic in brezpotij nudi čudovit gorski mir v prelepih razgledih in doživetje logarskih koncev na edinstven način.

Po zaključeni turi sem tako potešil svojo gorniško žejo, vem pa, da bom kmalu spet ponovno žejen in bo treba spet iti še na kako rundo. In kot je zadovoljno zapisal Joža Vršnik (1966, str. 223): "Hodil sem zmerom sam, zato sem lahko hodil, koder mi je bolje kazalo. Morda bo kdo rekel: sam potovati je dolgočasno. Meni na teh samotnih poteh ni bilo dolgočasno nikdar. Saj sem vsakokrat doživel kaj lepega in zanimivega. Velikokrat sem se vračal domov utrujen in premočen, slabe volje pa nikoli."

Zaključek

Vem, da jih je že mnogo pred mano prehodilo zgoraj opisane poti, pravzaprav nisem odkril nič novega. A brezpotja v Logarski dolini sem povezal v celoto na edinstven način. Nekaterim morda ne bo všeč

opisovanje brezpotij, a se ne bojim, da bi zaradi tega drle množice na to pot. Ve se, da je namenjena izurnjenim gornikom, ki so željni raziskovanja izven markiranih poti, kjer je več miru in posebnih doživetij. Poleg tega moramo biti vešč rokovanja z vrvi, vponkami in varovali, znati moramo narediti tudi kakšen spust po vrvi ter vsekakor imeti za sabo kar nekaj gorniške "kilometrine". Škoda bi bilo, da se zarastejo stare pastirske in lovske poti. Tu so bolj podrobno opisani predvsem začetki poti, kar je včasih najtežje, nadaljevanje naprej pa je prepuščeno čarom iskanja poti in prehodov v brezpotnem svetu.

Naj zaključim z delčkom pesmi Robanovega Joža z naslovom Planšarjevo slovo:

Vabijo nas naše gore:
gor naj pride, kdor le more,
tu je sreča, mir srca,
gor ne seže hrup sveta.
Naj divjajo, naj norijo,
naprej v prazno naj drvijo
vsi nemirni zdaj ljudje,
mi pa gremo na gore. ○

Literatura:

Habjan, Vladimir (2009). *Brezpotja: najlepše neoznačene poti slovenskih gor*. Ljubljana, Sidarta.

Stritar, Andrej (2003). *Kamniško - Savinjske Alpe*. Ljubljana, Sidarta.

Vršnik, Joža (1966). *Moja samotna pota*. Ljubljana, Planinski vestnik.

Vršnik, Joža (1978). *Preproste zgodbe s salčavskih planin*. Celje, Mohorjeva družba Celje.

Pogled z Matkove kope proti Krnički gori, Mrzli gori, Križu, Skuti, Dolgemu hrbtu, Kačni in Babam

Foto: Franci Horvat

Raztresena slemena in zavite doline

Med haloške griče

Po slemenski cesti sem jo mahal proti romarski cerkvi sv. Ane. Vinogradi v Velikem Vrhu in okolici so bili ravno sredi trgatve. S sosednjega pobočja se je razlegal glas harmonike, veseli glasovi so prihajali sem gor. Tudi pred cerkvijo so se zbirali ljudje, pri bližnji hiši je stara trta, potomka najstarejše trte na svetu z mariborskega Lenta, bogato obrodila. A trgačev je bilo skoraj toliko kot grozdov ... Trgatev je vendarle vrhunec leta, je praznik, ko trdo delo preteklih mesecev končno obrodi sad. Trajalo je, od spomladanskega obrezovanja, ko je vse sivo in pusto, a vendarle veselo, do jesenskega razkošja, ko se zeleno barva v rdeče in se na trtah zibljejo zapeljive jagode ... Ko sem poleti hodil med bujnim zelenjem, se še ni vedelo, kako bo. Poleg vremena, ki vpliva na pridelek, so tu še ptice, ki jih odganjajo na starodavni način, s klopotci, pa tudi z različnimi sodobnimi sredstvi.

Gor in dol ter sem in tja

Griči in senčne "grabe" (grape). Revne hiše. Slabe povezave. Tako nekako smo pred leti poznali Haloze, če smo sploh slišali zanje. Pozabljena gričevnata pokrajina nekje južno od Ptuja. Počasi, počasi! Ni (več) tako in če greste počasi, je drugače. Četudi Haloze tudi danes ne doživljajo razcveta, kot bi si ga zaslužile, bomo vsi, ki se bomo podali na pot skozi slemenske vasi, skrite zaselke, mimo starih hiš, kleti, zapuščenih (in obnovljenih!) vinogradov prispevali k življenju v tistih "neznanih" krajih.

Ko vam bodo ponudili "špricer" in se bodo prijazni domačini z vami "dol usedli", boste slišali marsikaj. Kako so jih oblasti pozabile, kako so nekoč v času Ptujskih gospodov bili boljši časi, kako komaj oživljeni vinogradi znova umirajo. In kako je tam življenje težko – a po svoje lepo. Mar ni to nekaj, kar slišite še

marsikje v Sloveniji? Mar ni to nekaj, kar morda lahko tudi mi, planinci in pohodniki, vsaj malo spremenimo. Da pridemo mimo teh pozabljenih krajev in ljudi, da o njih spregovorimo, da se do njih spoštljivo vedemo, da jim damo upanja. Tudi tako, da tam prenočimo, se okrepčamo, kupimo kakšen izdelek – ali pa le nazdravimo s prijaznim domačinom, ki nas je povabil pred hišo.

Da, Haloze so gričevnat svet. Hudo razgiban, razdrapan, težak za obdelovanje, ne prav enostaven niti za pohodnika, ki mora najti pravo pot. Vse je zavito, prepleteno, slemena opletajo v vse smeri, a so danes tudi ceste boljše (zato bo pešec kdaj tudi malce "peketal" po asfaltu). Vsekakor boste nekam prišli, a pazljivost je kar pomembna – zanemarjanje zemljevida vas hitro prinese na povsem napačno stran hriba. K sreči razdalje niso tako velike, tako da ste tudi ob

Zahodni del Haloze je bolj gozdnat; v ozadju Donačka gora.

Foto: Marjan Bradeško

Grad Borl Foto: Marjan Bradeško

Grad Borl

Ko se vzdolž Ptujskega jezera peljemo proti Cirkulanam, nas na skali nad Dravo že od daleč opozori nase. Grad Borl, menda že iz dvanajstega stoletja. Strateški položaj je gradu omogočal pregled nad rečnim prehodom, tam čez je vozil brod. Danes (leta 2019) grad obnavljajo in naj bi menda v njem kmalu zaživel muzej. V preteklosti je menjal številne lastnike, v njem so bili tudi zapori pa okrevališče, letovišče, gostišče ... Zdi se, kot da se po drugi svetovni vojni nihče ne zna odločiti, kaj naj grad bo. Sedanja dela dajejo upanje, da si bo grad kmalu mogoče ogledati tudi od drugod, ne le izza gradbenih ograj. Vsekakor pa je grad Borl vreden obiska, nenazadnje je tam prva točka Haloške planinske poti.

morebitnih "popravlkih" hitro nazaj na pravi poti. In še nekaj je v Halozah, s čimer se v vaseh radi pohvalijo – danes imajo vodo vsi, kar je bila nekoč kar resna težava. Tako da se lahko odžejate tako ali drugače.

Uzhodni in zahodni del

Haloze so območje nekje med reko Dravinjo in Dravo na severu ter Maceljskim pogorjem in hrvaško mejo na jugu. Na vzhodu se začno v bližini mejnega prehoda Zavrč in segajo do doline Jelovskega potoka pri Makolah na zahodu, do tam nekje, kjer jih "ustavi" mogočni Boč. Značilno za Haloze je, da je vzhodni del gričevnat in vinoroden, zahodni del pa nekoliko

Prva označena planinska pot v Sloveniji je bila speljana na Donačko goro. Foto: Marjan Bradeško

Pogled iz zaselka Veliki Vrh na Ptujsko polje, v daljavi Pohorje Foto: Marjan Bradeško

bolj hribovit in porasel predvsem z gozdovi. Zanimivo je tudi, da so vinogradi predvsem na južnih pobočjih, severna so bolj gozdnata – kar najbolj vidimo, ko se z romarske Ptujске gore, imenitnega razgledišča nad Dravskim poljem, oziramo proti jugu. Vidimo le gozdove, vinogradi so skriti zadaj. Strmine so nestabilne, pogosti so usadi, zato vinogradništvo v Halozah vsekakor ni lahko. Danes je na nekaterih kmetijah najti tudi drobnico, pa živino, nekaj je

Slemena v zaselku Stari Grad nad Makolami; četudi je veliko gozda, sonce da prostor tudi vinogradom. Foto: Marjan Bradeško

sirarjev ... a prav dokaj težka dostopnost onemogoča resen razcvet. Zato so kraji v pogledu stalne naseljenosti precej prazni – večjih središč ni, pot do Ptuja ali Maribora pa je kar dolga. Veliko stavb je obljudenih le konec tedna ali pa tedaj, ko so na vrsti dela v vinogradu. A morda vseeno pridejo časi, ko bo oddaljenost tudi prednost.

Za popotnika vsega dovolj

Četudi kar daleč od vsega, pa se Haložam planinske in pohodniške poti ne izognejo. Še več. Haloze so dobesedno prepletene z njimi, četudi kdaj katera od tematskih poti z označbami že malo šepa in se mora človek kar malo znajti. A prav iz vsakega večjega kraja se "odpravi" kakšna krožna pot (obhodnica); čez vse Haloze "opleta" Haloška planinska pot (HPP), pa

razne romarske poti (Marijina romarska pot) ... In ob poteh je veliko zanimivega.

Že s Ptujskega polja nas na vzhodu pozdravlja grad Borl, v katerega bližini je tudi začetek Haloške planinske poti. Povsem na drugem koncu, na zahodu, je v dolini Dravinje, v bližini Makol, дворец Štatenberg. Tudi sredi Haloz najdemo stavbe, ki so bolj imenitne, četudi morda že malo utrujene. Takšna je denimo vila Gorca nad Podlehnikom, nekoč v lasti gospodov Ptujskih.

Tudi sakralne dediščine je veliko, čeprav so cerkvice dostikrat majhne. Največja v Haložah pa je cerkev sv. Trojice na Gorci, ob dominikanskem samostanu. Eden od bratov je pohvalil Haložane, ki da radi pridejo v cerkev, lepo skrbijo za lepoto stavbe, pojejo ... le med trgatvijo in tja do Martinovega pa se malo "porazgube" – je le preveč dela z grozrdjem, če hočejo dobro vino. Med znane romarske cerkve sodita tudi sv. Ana v Velikem Vrhu (v bližini gradu Borl) ter cerkev Marije Tolažnice (Marija Trošt) nad Žetalami.

Forma Viva v Makolah

Svet med Makolami in Stopercami, natančneje med Jelovškim potokom na zahodu in dolino Skralske na vzhodu, je svet gozda in vinogradov, raztresenih hiš in ozkih poti. Je pa tudi svet nenavadne umetnosti, *Forme Vive*, ki se je "raztresla" po zaselkih Jelovec, Dežno in Stari Grad. V Parku skulptur na Dežnem pri Makolah umetnike (kiparje in slikarje) vsako leto sprejme haloška pokrajina in jim da navdih za ustvarjanje. Takole pravijo na spletni strani občine Makole: "*Popotnik, ko se boš podal po poti forma vive, za trenutek postoj in pomisli, koliko ljubezni, poštenja, odrekanja, želja po sožitju človeka in narave, težnje po njeni ohranitvi, izpovedi in veselja do umetniškega izražanja je v skulpturah umetnikov, ki so jih ustvarili za tebe, v tvoje zadovoljstvo z ljubeznijo do umetnosti in narave, v razmislek vsem nam.*" Različni materiali – kamen, les, kovina. Različne lokacije – ob poti, na vrtovih. In različna sporočila. A eno je ključno: skulpture so poklon haloškemu človeku, kar najboljše simbolizirata kip Haložanke z gobo in kip Brentača

Kipa Brentača in Haložanke (*Forma Viva*) v hribih nad Makolami Foto: Marjan Bradeško

Klopotec je avtohton slovenski izdelek. Foto: Marjan Bradeško

Klopotec

Ta "odganjalna" naprava ni značilna le za Haloze, pač pa za vse vinogradniško območje severo-vzhodne Slovenije. Kako narediti nekaj, kar bo samo od sebe, brez človeka, odganjalo ptice, da ne pozobajo vseh grozdnih jagod? In se je slovenski človek domislil – izkoristimo veter! Tako je nastalo ptičje strašilo, avtohtoni slovenski izdelek. Klopotci se veselo vrtijo v vetru, ki ga nad ravnici vzhodne Slovenije, predvsem med Muro in Dravo, ne manjka, in – klopotajo. Najrazličnejše izvedbe boste videli, zelo različne glasove, ko kladivca udarjajo ob leseno desko, je slišati. S klopotcem pa so povezani tudi veliki vinogradniški prazniki – kajti postavitve klopotca to vsekakor je. Odvisno od območja jih postavijo nekje med koncem julija (god sv. Ane), in sredino avgusta (sv. Lovrenc, 13. avgust, velikim šmaren, 15. avgust). Klopotce pa pospravijo na Martino (11. november), saj je tedaj vino že na "varnem" v sodih.

Pohodnik v Halozah ne bo prezrl tudi številnih klopotcev, viničarskih hiš (oziroma hišic, saj so dostikrat prav majhne, viničarji pač niso imeli kakšnega premoženja), starih kleti, pa tudi kakšnega manjšega muzeja (Viničarski muzej na Gorci) ali znakov pridonosti Haložanov (kmečka posestva in razne obrti – npr. usnjarsko podjetje Herman pri Borlu, usnjarstvo je tudi sicer bilo prisotno že pred drugo svetovno vojno,

Informacije

Vse opisane poti v prilogi so krožne in imajo izhodišče in cilj na istem mestu. Opisi si sledijo od zahodnega dela do skrajnega vzhoda Haloz.

Kako do izhodišča: Do izhodišč, ki so sicer za vsak izlet različna, pridemo mimo Maribora in Ptujja, najlažje po Podravske avtocesti proti mejnemu prehodu Gruškovje, nato pa na ustreznih izvozih zavijemo na lokalne ceste.

Planinska koča: Na opisanem območju ni planinskih koč, so pa ob poteh nekatere kmetije odprtih vrat in gostišča.

Vodnika: Milan Cilenšek in Viktorija Dabič: *Po gorah severovzhodne Slovenije*. PZS, 2007; Jernej Golc: Haloze, turistični vodnik. PRJ Halo, podeželsko razvojno jedro, Cirkulane, 2015.

Zemljevida: *Spodnje Podravje*, izletniška karta, RISO Zavod, Zavod za šport Ptuj in Planinsko društvo Ptuj, 1: 50.000.

Veliki atlas Slovenije, listi 89–92, Mladinska knjiga, 1: 50.000.

npr. v Makolah). Iz vsega tega je videti, kako so Haložani v preteklosti na različne načine skušali preživeti – tudi lomiti kamen, rudariti. Nekateri poskusi so bili včasih zgolj ideja oblasti. A nazadnje se je dostikrat končalo tako, da so domačini preprosto odšli v tujino – s trebuhom za kruhom.

Vedno pa se je haloški človek zavedal, da je življenje vendarle nekaj več kot trdo delo v naravi. O tem ne pričajo le lepe cerkve in lična obporna znamenja, pa umetelni detajli na starih hišah, res lep in zanimiv je tudi primer *Forme Vive* med Makolami in Stopercami. Ob vijugavih cestah skozi gričevnat svet Starega Gradu vas bodo pozdravljale nenavadne skulpture, ki ostajajo za umetniki. Številni preprosto izrazijo svoj poklon Haložam in mnoge umetnine se neposredno nanašajo na haloškega človeka.

Ko se oglasi klopotec ...

Mislím, da ni nič lepšega kot zlata jesen, ko z Dravskega polja dol že zavejejo severne sape in skrbijo, da so klopotci prav glasni in se pohodnik na južnih, osončenih pobočjih ozira v rdeče trte, pokramlja s trgači, morda nazdravi. In nadaljuje svojo pot tja nekam proti zamrenjenim obzorjem, ki jih ustvarja nizko jesensko sonce. Haloze človeku, ki pride odprtih oči in dobre volje, ponudijo prav posebno izkušnjo. Vem, da zvok klopotca – vsak se oglašča malce po svoje – odzvanja v ušesih še dolgo po vrnitvi. ●

Smerna tabla na Ptujski gori: križemsvet gredo poti. Foto: Marjan Bradeško

Donačka gora, 883 m

Haloze

Donačka gora, včasih kar "štajerski Triglav", je vidna od vsepovsod, seveda pa najbolj ostro obliko dobi, če jo gledamo v smeri vzhod-zahod. Četudi njen vrh ne leži v Halozah, pa je tako blizu njih, da jo imamo lahko za nekakšnega stražarja tega območja. Nenazadnje je daleč najvišja, dvakrat višja od večine haloških gričev. Zato je pogled z nje, četudi ga deloma zastira gozd, imeniten. Nanjo se bomo odpravili po poti Jožeta Žetalskega.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot, razen pri vzponu na vzhodni vrh, kjer je krajši odsek čez skale zavarovan s kovinskimi varovali. Tudi sicer je vršni greben mestoma skalnat in prepaden, zato previdnost ni odveč.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 565 m

Izhodišče: Žetale, 318 m. Po Podravski avtocesti peljemo mimo Ptuja proti mejnemu prehodu Gruškovje do izvoza

Zakl, nato zavijemo proti Žetalam in parkiramo v bližini osnovne šole.

WGS84: N 46,274224°, E 15,791026°

Časi: Žetale–Donačka gora (vzhodni vrh) 2 h

Donačka gora (vzhodni vrh)–Donačka gora (zahodni vrh) 15 min

Donačka gora (zahodni vrh)–Rudijev dom 30 min

Rudijev dom–Žetale 2 h

Skupaj 4.45 h

Sezona: Vsi letni časi, pozimi so lahko izjemno strma pobočja zelo nevarna.

Vodnik: Milan Cilenšek in Viktorija Dabič: *Po gorah severovzhodne Slovenije*. PZS, 2007

Zemljevida: *Spodnje Podravje*, izletniška karta, RISO Zavod, Zavod za šport Ptuj in Planinsko društvo Ptuj, 1: 50.000; Veliki atlas Slovenije, listi 89–92, Mladinska knjiga, 1: 50.000.

Vzpon: Od šole gremo po glavni cesti proti zahodu do prevoja, kjer se v desno odcepi pot Jožeta Žetalskega. Po stranski cesti nadaljujemo do kmetije in tam skrenemo levo navzgor pod kapelico in se vzpnemo čez travnike

Ošljena Donačka gora z zahoda Foto: Marjan Bradeško

Velike Prekože, 445 m

Haloze

V dolini pred Žetalami nas v Dobrini povabi v samote Pohodna ekološka pot (PEP). Dejansko hodimo zelo malo po naseljenih krajih, je pa zanimivo, da naletimo na hiše predvsem na slemenih – kot vedno v Halozah. V dolini pa v stranskih grapah razen

drevja in nekoliko vlažnih trav drugega ni. Svet ob poti je sicer bolj gozdnat, brž, ko pa se pokažejo sončna pobočja, se pred nami razgrnejo vinogradi. Pot je zanimiva tudi po tem, da gremo gor na sleme in spet v dolino, pa znova gor in dol. Pogledi

so izjemni, saj je tudi Donačka gora, štajerski Triglav, zelo blizu.

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot (sledimo pa oznakam PEP, Pohodne ekološke poti). Na zemljevidu je označena kot pot 24.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: Pribl. 420 m

Izhodišče: Dobrina (Bar Dobrinček), 267 m. Do sem se po Podravski avtocesti pripeljemo mimo Ptuja proti mejnemu prehodu Gruškovje do izvoza za Zakl, nato zavijemo proti Žetalam. Izhodišče je dober kilometer pred Žetalami.

WGS84: N 46,284571°, E 15,806962°

Časi: Dobrina–Velike Prekože 1.5 h

Velike Prekože–Kočice 30 min

Kočice–Dobrina 1.15 h

Skupaj 3.15 h

Sezona: Vsi letni časi

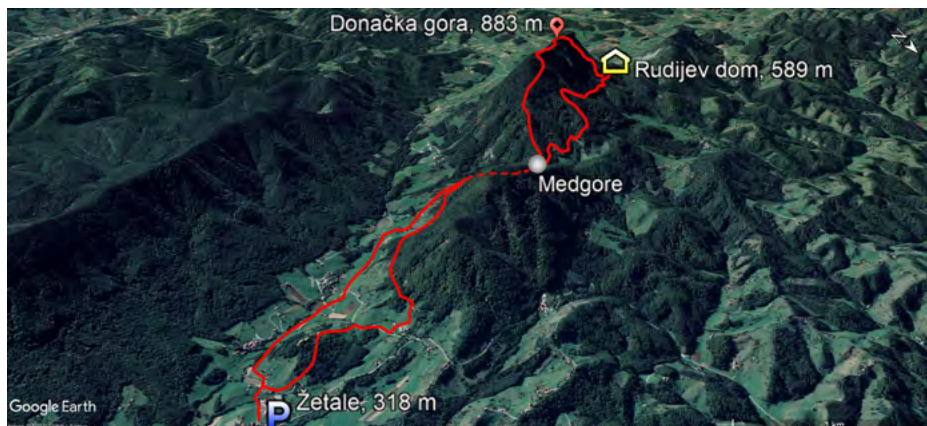
Zemljevida: *Spodnje Podravje*, izletniška karta, RISO Zavod, Zavod za šport Ptuj in Planinsko društvo Ptuj,

Potočnikova klet na slemenu nad Dobrino Foto: Marjan Bradeško

Donačka gora, 883 m

Haloze

skozi lep gozd do romarske cerkve Marije Tolažnice (Marija Trošt). Spustimo se rahlo navzdol po asfaltu in na križišču gremo desno, nato pa pri prvi kmetiji levo navzgor. Gremo do vrha travnika in pri hiši levo v gozd, nato pa ves čas prečno čez pobočja Resenika (na koncu se pot na travnikih povsem izgubi, vedno se držimo zgornjega roba, ostanimo v bližini gozda). Ko spet pridemo v gozd, je kmalu križišče več poti (dve modri in dve rdeči tabli), na katerem nadaljujemo skozi gozd

navzgor in nato čez lep travnik nad lovsko prežo pridemo v sedlo Medgore (med Resenikom in Donačko goro). Takoj zavijemo levo navzgor v gozd sledeč vzhodnemu grebenu Donačke gore. Na koncu se vzpnemo strmo navzgor čez skalno stopnjo (varovala!) na ozek kamnit vzhodni vrh! Z njega gremo po grebenu nazaj proti zahodu in smo v 15 minutah na zahodnem, glavnem vrhu Donačke gore.

Spust: Spustimo se skozi pragozd po prvi označeni poti v Sloveniji do Rudijevega

doma. Od tam sledimo oznakam poti E7 vodoravno po severnih pobočjih ves čas proti vzhodu mimo odcepa za Stoperce in še naprej vodoravno do Medgor, kjer stopimo na pot vzpona. Pri razcepu spodaj v gozdu lahko gremo desno (ne po isti poti, po kateri smo prišli, sledimo modri tabli) po kolovozni poti. Oznak ni več, a se pot ves čas enakomerno spušča in nas privede na asfalt in nato do glavne ceste. Po njej imamo v Žetale še slaba dva kilometra.

Marjan Bradeško

Velike Prekože, 445 m

Haloze

1: 50.000; Veliki atlas Slovenije, listi 89–92, Mladinska knjiga, 1: 50.000.

Opis: Od bara Dobrinček odidemo po asfaltu v zavoju na vrh Dobrinske gorce (ob poti lepa klet), po kratkem slemenu pa se mimo velike lipe spustimo skozi lep gozd v dolino, po kateri teče potok Globočec. Tam gremo desno po cesti približno pol kilometra proti

vzhodu, nato zavijemo levo in nadaljujemo ob stranskem potoku navzgor ter na travnike. Sledi zavoj v levo in vzpon na gozdno sleme, po katerem pridemo do slemenske ceste. Po njej gremo mimo žage (Bioles) na Velike Prekože. Pri kapelici v vasi gremo levo in ves čas po slemenski cesti malo gor in dol. Ko pridemo do Potnega vrha v bližini

Kočic, se obrnemo proti JV, potem se spustimo dol do večjega križišča, nadaljujemo naravnost gor in pri koncu ceste pred prvo hišo zavijemo desno na kolovoz. Po njem se spustimo navzdol mimo stare osamljene kleti in po lepi poti nazaj v Dobrino.

Marjan Bradeško

Gorca (viničarski muzej), 396 m

Haloze

Gorce, gorice, griči, vinogradi. Vse besede prav lepo grede skupaj, naša pot jih poveže v nit, ki se na koncu trdno zaveže v spomin. Lepa krožna pot od ribnika Dežno nas hitro dvigne na haloška slemena, mogočna cerkev sv. Trojice na Gorci je le še silhueta nad dolino, Viničarski muzej ob poti pa spomin na dni, ko so se viničarji težko prebijali skozi življenje. Osamljena cerkev sv. Duha v Ro-

dnem vrhu in stara šola tam blizu sporočata, da je bilo nekoč v Halozah bolj živo ... Vmes pa bukve in pogledi v daljavo.

Zahtevnost: Nezahtevna, deloma označena pot (prvi del sledimo Haloški planinski poti, HPP). Na zemljevidu sledimo poti 21 in se vračamo po severnem kraku poti 20.

Vinogradi na Gorci, spodaj cerkev sv. Trojice Foto: Marjan Bradeško

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: Pribl. 350 m

Izhodišče: Podlehnik, Ribnik Dežno, 240 m. Do sem se po Podravski avtocesti pripeljemo mimo Ptuja proti mejnemu prehodu Gruškovje do izvoza Podlehnik, nato ob njej do zaselka Dežno in v smeri gostišča. Parkiramo pod gostiščem ob ribniku (ob gostišču je le za goste).

WGS84: N 46,330446°, E 15,873072°

Časi: Ribnik Dežno–Viničarski muzej na Gorci 1.30 h

Viničarski muzej–Rodni Vrh 45 min

Rodni Vrh–Ribnik Dežno 1.30 h

Skupaj 3.45 h

Sezona: Vsi letni časi

Vodnik: Milan Cilenšek in Viktorija Dabič: *Po gorah severovzhodne Slovenije*. PZS, 2007

Zemljevida: *Spodnje Podravje*, izletniška karta, RISO Zavod, Zavod za šport Ptuj in Planinsko društvo Ptuj, 1: 50.000; Veliki atlas Slovenije, listi 89–92, Mladinska knjiga, 1: 50.000.

Opis: Po Haloški planinski poti (HPP) krenemo ob ribniku v gozd in pri

Gradiški Hum, 336 m

Haloze

Haloški griči imajo le redkokdaj izrazite vrhove, ki bi jih prepoznali že na daleč. Vrhovi so po navadi le nekoliko vzdignjena točka na enem od slemen, zato tudi višina včasih ni točna. Tako je tudi z našim Gradiškim Humom, ki pa je dovolj visoka, da pod seboj začitimo haloško pokrajino. Izlet je kratek, a nam pokaže prav vse značilnosti Halož, od vinogradov do bu-

kovih gozdov in vlažnih travnikov v dolini. Tudi orientacija, čeprav je okolica prepletena s številnimi potmi (Mustrova, Bračičeva), je dokaj enostavna.

Zahtevnost: Nezahtevna večinoma označena pot (prvi del sledimo Haloški planinski poti, HPP, oziroma Mustrovi poti, označen na zemljevidu s številko

17; v drugem delu naredimo bližnjico).

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: cca. 130 m

Izhodišče: Cirkulane, 241 m. Do sem se po Podravski avtocesti pripeljemo mimo Ptuja proti mejnemu prehodu Gruškovje do izvoza Lancova vas, nato zavijemo proti Cirkulanam. Lahko pa pridemo skozi Ptuj v smeri mejnega prehoda Zavrč in do Cirkulan. Parkiramo v bližini cerkve sv. Barbare v središču.

WGS84: N 46,344265°, E 15,994889°

Časi: Cirkulane–Gradišča 1 h

Gradišča–Cirkulane 1 h

Skupaj 2 h

Sezona: Vsi letni časi

Vodnik: Milan Cilenšek in Viktorija Dabič: *Po gorah severovzhodne Slovenije*. PZS, 2007

Zemljevida: *Spodnje Podravje*, izletniška karta, RISO Zavod, Zavod za šport Ptuj in Planinsko društvo Ptuj, 1: 50.000; Veliki atlas Slovenije, listi 89–92, Mladinska knjiga, 1: 50.000.

Opis: Mimo cerkve gremo do pokopališča in pri prvi hiši rahlo desno navzdol,

Po slemenu med Cirkulanami in Gradišči Foto: Marjan Bradeško

hrastu zavijemo desno v hrib, kjer nas spremljajo mogočna debela bukev in drugega drevja. Iz gozda gremo mimo hiš po asfaltu v smeri vile, ki stoji visoko na grebenu. Pod njo zavijemo na cesti ostro levo navzgor in nadaljujemo desno mimo stavbe ter po slemenski cesti (več razcepov, vedno po HPPP) do Viničarskega muzeja na Gorci.

Potem gremo rahlo navzdol in gor ter dol po slemenih, na razcepu (konec asfalta, smerna tabla Dolena-Janški vrh) pa se držimo levo! Ko po makadamu pridemo na asfalt (desno na hriščku je cerkev sv. Duha), gremo na razcepu levo proti stari šoli in mimo nje navzdol. Na prvem razcepu se držimo leve in gremo po makadamu rahlo navzgor. Takoj pri kapelici jo spet

uberemo levo po slemenski makadamski cesti med gozdom na levi in vinogradi na desni – do asfalta. Tam se spet držimo leve in nadaljujemo naprej malo navzdol po slemenu (na desni je znamenje, križ iz leta 1910!). Pot vodi rahlo levo vse bolj navzdol in nad ribnikom in gostiščem do naselja, tam pa se obrnemo levo nazaj do izhodišča.

Marjan Bradeško

potem se vzpnemo navzgor na sleme in hodimo po njem med vinogradi. Po HPP pred novo hišo gremo navzdol in se spet dvigamo do znamenja (križ), kjer zavijemo desno navzgor. Sredi slemena nas pot nenadoma usmeri ostro levo navzdol v vinograd. Ko pridemo na cesto, gremo po njej do križišča in levo gor po slemenu nad Dravo.

Gradiški Hum je nekaj korakov stran, do sem je iz Cirkulan 45 minut. Gremo še malo naprej po HPP, ko pa se ta "odpravi" desno, zavijemo mi levo nazaj in se skozi Gradišča mimo kapelice začnemo spuščati navzdol v zavoju po cesti (Mustrova pot gre desno) in po označeni bližnjici v dolinico. Bračičeva pohodna pot, ki se tudi plete

tam okoli, gre levo, mi pa nadaljujemo desno po dolinici po cesti mimo močvirnih travnikov in znamenja nazaj v Cirkulane. Iz Gradišča do Cirkulan je slaba ura hoje.

Marjan Bradeško

Med preteklostjo in sedanjostjo

Slovenska alpinistična šola v Nepalu

Ko se je po letu 1970 svetovni alpinizem preusmeril s himalajskih vrhov v himalajske stene, so se domačini znašli v zares težkem položaju. V klasični dobi osvajanja himalajskih vrhov so Šerpe s svojo vzdržljivostjo presegali sposobnosti tujih alpinistov, v stenah pa niso imeli alpinističnega znanja, kar je bilo zanje zelo nevarno. Kot spremljevalci odprav se v tistem času mnogi Šerpe niso vrnili iz sten. Domačini pod najvišjimi gorami so izgubljali svoje najboljše može. Še več kot to. Razviti svet je spremenil svoj odnos do legendarnega ljudstva Šerp in začel pisati besedo Šerpa z malo začetnico. Beseda šerpa je dobila pomen – nosač.

V istem času je Himalajo začelo obiskovati vedno več obiskovalcev. To niso bile le velike odprave vrhunskih alpinistov, ampak tudi skupine navadnih turistov, ki so si želeli ogledati čuda Himalaje. Tudi te skupine so rabile domačine za spremljevalce, vendar le kot nosače in kuharje.

Pomembno je ljudem poiskati delo in jim s tem omogočiti spodobnejše življenje.

"Domačini nujno potrebujejo alpinistično znanje in tudi znanje o svoji deželi. Ne smejo več hoditi za skupinami turistov in jim nositi prtljage. Stopiti morajo v vodstvo teh skupin in postati vodniki po svoji deželi!" – si je takrat Aleš zastavil cilj in se z vsem svojim nabojem lotil dela. Stal je pred vprašanjem, kako zgraditi šolsko poslopje v krajih, kjer še nikdar niso videli žage, kamor je vrečo cementa bilo treba prnesti na ramah sedem dni hoda daleč? Ne glede na taka dejstva, so na Aleševi pisalni mizi rasli kupi risb, osnutkov, računov, načrtov, pogodb, potrdil, ponudb, zapiskov, prevodov, skic, dovoljenj, predračunov, tlorisov, pisem, telegramov ter predlogov o izboru lokacije za šolo, o izboru gradbenika, o iskanju delavcev ... Nobena odprava Alešu ni vzela toliko časa in napore kot šola, zgrajena za devetimi gorami in devetimi vodami. V začetku gradnje je šolsko gradbišče imelo na voljo ... "štiri lopate, dva krampa in drog za lomljenje kamna ... ali pa smo kamen obdelovali kar z drugim kamnom. Samokolnica in betonski mešalec so tu neuresničljive sanje," beremo v gradbenem poročilu. Na drugi strani Aleševi pisalne mize pa so se kopičili papirji – načrti, pisma, konstrukcije opreme, spiski moštva, šifre za radijsko poročanje ... za novo smer, ki jo je začrtal po zahodnem grebenu Everesta, potem ko je premnogo ur tiho strmel v fotografijo te stene. Dovoljenje za vzpon na zahodni greben Everesta je Aleš vložil že leta 1972. Zgodilo pa se je, da je

to dovoljenje prišlo leta 1978, in sicer za vzpon v letu 1979. Istega leta pa je po pogodbi z jugoslovanskim financerjem Zavodom za pomoč deželam v razvoju morala biti zaključena tudi gradnja šole.

Aleš je stal pred najtežjo dilemo svojega življenja: Everest ali Manang. Osem mesecev pred odhodom odprave se je moral odločiti. Z velikim naporom je takrat stopil čez sebe. Izbral je Manang – "Everest je cilj, šola pa je poslanstvo" – je dejal. V poročilu na PZS pa je zapisal: "Šola bo v dvomesečnih intenzivnih tečajih usposabljala Nepalce, ki jih bo določila Nepal

Aleš Kunaver leta 1979 v Manangu polaga temeljni kamen za šolo za nepalske gorske vodnike – gradnjo šole je prevzel kot poslanstvo. Arhiv Dušice Kunaver

Pogled na poslopje šole za nepalske gorske vodnike v lepem okolju v Manangu.

Foto: Aleš Kunaver (Fototeka Muzeja novejšje zgodovine Slovenije)

Mountaineering Association. Sposobni bodo samostojno prevzeti skupino turistov in jih peljati na izbrani cilj. Pomembno je ljudem poiskati delo in jim s tem omogočiti spodobnejše življenje."

Skoraj z istimi besedami se je štirideset let pozneje mladi Dilip Rai zahvalil slovenskemu inštruktorju v tej šoli, Janiju Beletu: "Hvala za znanje, ki ste mi ga dali. Z njim bo moje življenje boljše." Kakšno je bilo življenje mladih nepalskih fantov, preden so se v Manangu šolali za gorske vodnike, pa mu je opisal Tendi Sherpa. V mladih letih je kot *kitchen boy* za skupino trekingarjev nosil tovore hrane, težke tudi do petdeset kilogramov. Ko se je zvečer, po koncu dnevne etape, zrušil od utrujenosti, ga je čakalo še nabiranje drv, lupljenje krompirja, kuhanje, pomivanje posode ... zjutraj pa ga je spet čakal petdesetkilogramski tovor.

Prvi tečaj za gorske nepalske vodnike jeseni 1979. Prvi na levi fotografira alpinist Danilo Cedilnik-Den, tudi eden od prvih inštruktorjev v šoli. Foto: Aleš Kunaver (fototeka Muzeja novejšje zgodovine Slovenije)

Poleg Tendi Sherpe je šola v Manangu izsolala več kot tisoč domačinov, da danes ne korakajo več za skupinami trekingarjev in nosijo njihove tovore, ampak hodijo na čelu teh skupin in jih varno vodijo po svoji deželi. Mnogi nekdanji *kitchen boy* so nadgrajevali znanje, ki so ga dobili v Manangu in postali uspešni gospodarstveniki, vodje turističnih organizacij ali inštruktorji alpinizma in gorski vodniki z mednarodnimi licencami. Mnogim je šola v Manangu naredila – življenje lepše.

Alpinistična šola v Manangu je tudi naši deželi prinesla velik ugled – že v času Aleševega življenja. Na generalni skupščini Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA) leta 1980 v Švici je Aleš poročal o vzponu na Everest in o alpinističnem šolanju domačinov v Manangu. Svetovna alpinistična elita, zbrana na tej skupščini, je z navdušenjem sprejela to poročilo. Aleš je dobil kandidaturo za predsednika Komisije za alpinizem pri tej mednarodni organizaciji za naslednji mandat. Volitev ni dočakal.

Po nesreči helikopterja leta 1984 je prišel k nam Peter Markič in prevzel vso dokumentacijo za šolo v Manangu. Zelo sem mu bila hvaležna. Naslednjih deset let je Peter vložil v šolo veliko truda in skrbel je, da je šola vsako leto dobila prostovoljce, alpiniste inštruktorje in zdravnika. Nato je vodstvo šole prevzel Bojan Pollak. Z neverjetno zagnanostjo mu je uspelo še naslednjih petindvajset let vsako leto organizirati šolo s pomočjo Toneta Škarje, ki je z velikim trudom priskrbel večino nujno potrebnih sredstev. Kljub vsej nesebičnosti in zagnanosti prostovoljcev je bilo treba priti vsaj do letalskih kart, kar pa ni bilo lahko. Ob vsem tem pa v šoli v Manangu naši inštruktorji in zdravniki niso bili le učitelji, ampak so postali še zidarji, mizarji, kleparji, tesarji, krovci in še marsikaj, saj je šola kar naprej potrebovala popravila. Ob vseh teh delih je mineval njihov – letni dopust!

"V šolo nismo uvedli le slovensko alpinistično znanje, ampak smo uvajali tudi našo doktrino," pravi Bojan Pollak. Kaj pomeni – naša doktrina? To so vrednote pionirskega obdobja našega himalajizma. To je nevidna sila, ki iz posameznika naredi dobrega, nesebičnega tovariša, ki lastne želje podreja skupnim ciljem. Ob tej doktrini so naši alpinisti v petnajstih letih (od Trisula 1960 do Makaluja 1975) iz himalajskih začetnikov zrasli v najboljše alpinistično moštvo na svetu. Večina članov tega odličnega moštva in njihovi mlajši kolegi, vrhunski alpinisti, so štirideset let prihajali v Nepal v vlogi inštruktorjev prostovoljcev. Šolanje ni bilo vedno v Manangu, bilo je tudi v drugih krajih. Najpomembnejše pri vsem je usposabljanje. Nepalci so to osvojili. Nekdanji učenci naših alpinistov inštruktorjev so danes učitelji svojim rojakom in zdaj sami zelo kakovostno in redno izvajajo šolanje, na katerega je vsako leto večji naval, tako da morajo že delati selekcijo med prijavljenimi.

"Koliko življenj in poškodb smo prihranili, ne vemo, so pa tečajniki z diplomami in značko dobili delo na odpravah in trekingih. Nekateri so kmalu po tečaju ustanovili svoje agencije ...," piše Danilo Cedilnik v septembrskem *Planinskem vestniku*.

"V šolo nismo uvedli le slovensko alpinistično znanje, ampak smo uvajali tudi našo doktrino," pravi Bojan Pollak.

Bojan Pollak je z neverjetno predanostjo skrbel tudi, da je šola od leta do leta imela boljše in boljše učbenike. Danes so ti učbeniki, pisani v slovenskem in v angleškem jeziku, nadvse dragoceno učno gradivo, ki ni nastalo iz nekih teorij, ampak je zraslo prav "iz gora". Ti učbeniki bi morali – v prilagojeni obliki – živeti kot obvezno učno gradivo v naših osnovnih in srednjih šolah. S čim vsem so natrpani učni načrti v naših šolah, o gorah pa šolarji v naši gorati deželi ne zvedo nič, ampak nič. Tudi pri nas bi bilo manj nesreč v gorah, če bi šolarji v šoli dobili osnovna znanja o gorah in tudi ljubezen do gora.

Še eno veliko vlogo je odigrala slovenska šola v Nepal. Na zelo edinstven način je naša dežela povezana z Nepalom. Slovenska šola je to prijateljstvo še utrdila. Prijateljske vezi, ki jih ustvarjajo gore, so vedno lepe, vendar vezi vedno ustvarjajo ljudje. Že kakih petdeset let vezo Slovenija-Nepal poseblja sedanji častni konzul Nepala v Sloveniji Aswin Shrestha. Če je treba kaj dobrega narediti za Slovenjo ali za Nepal, je Aswin vedno prisoten.

Zanimivo bi bilo vedeti, ali je kje na svetu še kaka mednarodna pomoč, ki bi v enem projektu trajala štirideset let in bi našla triinštirideset inštruktorjev prostovoljcev z vrhunskim znanjem na nekem področju in dvanajst zdravnikov prostovoljcev. Nekateri od teh prostovoljcev so se po trikrat, petkrat, sedemkrat in tudi osemkrat vračali v Nepal. Res bi bilo zanimivo vedeti, ali je še kje na svetu kak podoben projekt mednarodne pomoči, ki bi v neki deželi toliko ljudem prinesla delo, zaslužek in lepše življenje.

Šolska zgradba in šolanje domačinov je pred štiridesetimi leti bilo darilo Jugoslavije Nepal – pomoč deželi v razvoju. Danes Nepal z vrhunskim turističnim bumom ni več "dežela v razvoju". Kamnito poslopje pod Anapurno in znanje, ki so ga naši prostovoljci prinesli himalajskim domačinom, je pri tem odigralo določeno vlogo.

Če bi bil Aleš živ, bi se danes iskreno, zelo iskreno zahvalil svojim prijateljem in mlajšim alpinistom ter zdravnikom, ki so štirideset let tako nesebično nadaljevali njegovo delo na šoli, ki je njemu toliko pomenila, da se je zaradi te šole odpovedal vodstvu odprave na Everest. Prav je ravnal: "Everest je cilj, šola pa je poslanstvo, ki naj mnogim ljudem prinese lepše življenje." ◉

Prva alpinistična šola za nepalske gorske vodnike (v Manangu pod Anapurnami) - t. im. šola Aleša Kunaverja, ki je bil pobudnik ustanovitve te šole l. 1979 in njene gradnje. Na posnetku uradno odprtje 13. 11. 1980 - Aleš Kunaver (stoji) ima govor, prvi z leve jugoslovanski veleposlanik v New Delhiju Anđelko Blažević. Fototeka Muzeja novejših zgodovine Slovenije

Trije izmed prvih tečajnikov, kandidatov za gorske vodnike (v sredini), opravljajo izpit. Inštruktorji so na fotografiji na levi - Aleš Kunaver in Nejc Zaplotnik, in na desni - zdravnik Jože Andlovic.

Foto: Danilo Cedilnik (fototeka Muzeja novejših zgodovine Slovenije)

Peter Pehani

Črnogorska podprvaka

Dobra Kolata in Bobotov Kuk

Albanija! Ne moremo verjeti, da smo se na počitnicah znašli prav tu. Ker smo že v naprej vedeli, da se nam tašča zaradi slabega zdravja ne bo več mogla pridružiti, nismo bili več vezani na tradicionalno lokacijo na Cresu. Zdaj gremo lahko – kamorkoli! No, skoraj. V mislih smo najprej pogledovali proti severu, Islandija, Norveška. Potem pa, niti se ne spomnimo več, kako natančno se je zgodilo, je nekdo, verjetno Marjeta, predlagal Albanijo. Idejo smo še malo nadgradili in tako je nastala kombinacija Albanija in *ex-Yu* države: malo hribov (Prokletije, Durmitor), malo zelenega Jonskega morja, malo tistega vmes.

Dobra Kolata

Dobra Kolata (črnogorsko) / Kolata e Mirë (albanško), 2528 m, je vrh v masivu Kolata. Leži v Prokletijah, gorovju na meji med Črno goro in Albanijo. Na vrh se da povzpeti iz obeh omenjenih držav. Od treh prvakov v masivu je najnižji, razlike v višinah so sicer majhne. Sosednji vrh Zla Kolata / Kolata e Keqë ima 2534 m in je najvišji vrh Črne gore, še malenkost višji pa je Ravna Kolata / Maja e Kollatës oz. Rodi (tudi Podi) e Kollatës (2556 m), ki pa v celoti leži v Albaniji. Obiskovalec doline Valbonë, tega odmaknjenega bisera severovzhodne Albanije, prvake skupine Kolata

lahko le sluti, saj jih zakrivajo nižji vrhovi. Višinska razlika med dolino in temi vršaci je namreč precejšnja, do 1600 metrov. Svetlosivi, skoraj beli vršaci kipijo v nebo in se iz doline zdijo zelo visoki, skoraj nedostopni. Pokrajinsko cela zadeva spominja na dolino Zajzere, predvsem zaradi podobnih višinskih razlik, zelo svetle kamnine in neverjetno prostranega hudourniškega prodišča.

Neko dopoldne se družinsko odpravimo proti prelazu Qafa e Rupës (qafa se izgovori čafa). Zaradi pomanjkljivih oznak pristanemo precej drugje, na neimenovanem razgledišču nad Valbono. A nič hudega.

*Na sredi poti na Dobra Kolata/Kolata e Mirë: narava, ki očara.
Foto: Peter Pehani*

Očarani smo nad nenavadno bujnostjo kombinacije alpskega in mediteranskega rastja. Ambicije preostale trojke so s tem vzpončkom, predvsem zaradi rastoče poletne pripeke, več kot izpolnjene. Ko se dodobra najemo debelih gozdnih jagod, oni sestopijo, jaz pa nadaljujem v smeri prelaza Preslopit / Qafa e Përslopit. Prvič sem v teh krajih – z vsakim metrom se odpirajo povsem novi pogledi, oči kar pijejo nove vtise, fotoaparati nori v rokah. Srečujem sestopajoče, ni jih veliko, čisto sam pa tudi nisem na hribu. Največ je nemških in nizozemskih parov, presenetljivo pa srečam tudi večjo organizirano skupino albanskih gornikov.

Na sedlu Preslopit prestopim na črnogorsko stran, tam prvič uzrem Dobro Kolato. Sem kar pozen, tudi utrujen, moja zaloga hrane in vode (mišljene so bile za prvotni, t. j. poldnevni izlet) so blizu ničle. Mislim, da bo to dovolj za danes! Po polurnem počitku na travniku, polnem črnih murk, pa le najdem motivacijo za naskok na vrh – namreč, bogve če bom še kdaj tu.

Čez poldruge uro, okoli 18 h, sem na vrhu Dobre Kolate. Izmed trojčka prvakov Kolate sem izbral ta vrh, ker je bil najbližje, ker je pot nanj markirana in ker omogoča pogled proti Črni gori. Na preostala vrhova Kolate markacij ni; sicer ni videti nič težkega, ampak časa za eksperimentiranje nimam. Preveča me mešanica intenzivnih občutkov: utrujen sem, zelo žejen, lačen, zadovoljen, navdušen.

Sestopam v hitrem drncu, da me ne bi ujela noč. Ob poti je postavljenih že nekaj šotorčkov tistih, ki so se

odločili za dvodnevni naskok. Kampiranje je namreč znotraj Narodnega parka dolina Valbonë dovoljeno. Šotorski prebivalci si pivo hladijo na preostankih snežišč. Čez poltretjo uro se tudi jaz potopim v litre brezalkoholnega piva, vode in druge tekočine.

Bobotov Kuk

Bobotov Kuk, 2523 m, je nesporni kralj Durmitorja. Kralj po višini, kralj po razgledih, kralj po številu obiskovalcev. Nanj vodi kar nekaj poti. Najkrajši so južni pristopi, ki vodijo s slikovite gorske ceste Žabljak–prelaz Sedlo–Trsa–Plužine. Najdaljši so vzhodni pristopi, zelo popularno pa je združiti en južni pristop z enim vzhodnim v celodnevno prečenje s prelaza Sedlo (do kamor nas lahko zapelje taksi ali se prebijemo z avtoštopom) čez vrh in sestopimo v Žabljak. O Bobotovem Kuku je treba zapisati vsaj še troje. Prvo je to, da je staro ime za ta vrh Čirova pečina, po tragični zgodbi, ko je domačin Čiro Stepanović med lovom v vršnih pečinah Kuka smrtno ranil svojega sina. Na ta dogodek spominja tabla. Drugo je to, da ravno letos črnogorski planinci slavijo 130 let od začetka planinarjenja v tej državi. Za pionirja velja učitelj Jovan Laušević, ki je leta 1888 prehodil Durmitor in o tem podvigu pripravil obsežno poročilo v petih številkah takratnega tednika *Glas Crnogorca*. Kot piše na spominski tabli, postavljeni letošnjega julija, Črnogorci še dandanes, vsaj metaforično, hodijo po njegovih sledih. In tretje je dejstvo, da v črnogorski zavesti, pa tudi v mnogih pisanih virih in celo učbenikih Bobotov Kuk velja za najvišji vrh Črne gore! Razlogi so verjetno geografsko-zgodovinski, saj oba višja vrhova, Dobra in Zla Kolata, ležita na meji z Albanijo, zato sta bila dolga leta nedostopna in neobiskana. Vendar zadnjih 20 let temu ni več tako. Zato je sedaj težko razumeti, da npr. Planinska zveza Črne gore še vedno trdi, da je najvišji vrh Črne gore Bobotov Kuk, češ da gora v celoti leži v državi, medtem ko pa obe Kolati ne.

Če te Prokletije osvojijo z neokrnjeno naravo in strogo, skoraj nedostopno lepoto, pa Durmitor človeka prevzame z mehko, s prostranostjo, z množico oblik, s še delujočimi planinami. Pa tudi s precej krajšimi dostopi. Naš prvi izbor med obiskom Durmitorja je bil Bobotov Kuk. Pa ne samo naš! Kot kralju očitno samodejno pritiče, tudi Bobotov Kuk trpi za enako boleznijo kot na primer naš oče, saj se nanj zgrinja vse, staro in mlado. Še več: zaradi relativno kratkega južnega pristopa, pri katerem ti vzpon olajša cesta, ki te pripelje na višino 1907 metrov, se vzpona lotijo tudi "turisti", skratka, ljudje, ki niso vajeni gibanja po visokogorju, pogosto z neprimerno opremo. Gojzarji in nahrbtniki so takorekoč v manjšini!

Na Bobotov Kuk se zaženemo trije člani družine, Domč pa ostane doma z bolečim ušesom. Dan je idealen, brez oblaka, za sprotno hlajenje skrbi močan veter. Na strmih prehodu na sedelce zahodno od Uvite grede nas preseneti kratka jeklenica. Od sedelca sledi najprej kratko prečenje po izohipsi, nato pa dva dolga položna spusta (skupno se je potrebno spustiti kar za

*Sestop s sedelca zahodno od Uvite grede do jezercu Surutka; zadaj se dvigujejo ostri Zubci, skrajno levo vrh Bobotovega Kuka
Foto: Peter Pehani*

*Šareni pasovi, ena izmed ikon Durmitorja
Foto: Peter Pehani*

160 m). To se zdi z gornškimi očmi precej nepotreben del ture, nekakšen nebodigatreba, če ... Če ne bi bilo tako slikovito! Med tem sestopanjem se nam namreč polagoma odkrijejo drzne špice nazobčanih Zupcev (zobčki), nato pa še neverjetne geomorfološke strukture Šarenih pasova (pisani pasovi). Oba omenjena vrhova dajeta nepozaben pečat celi turi, saj ju iz različnih perspektiv opazujemo vse do vrha. Na tem "sestopu sredi vzpona" obidemo tudi dve jezerci, mlako Surutka in jezero Zeleni vir, in nenazadnje, z zadnjega

hrbta nad Zelenim virom se iz oči v oči zazremo v strmo, na videz neprehidno južno pobočje našega vrha, ki ga moramo premagati v drugem delu ture.

Ko zagrizemo v strmino, ta pridni že sestopajo. Pot nas izredno lepo pelje čez številne pragove, na 400 višinskih metrih je zgolj ena jeklenica. Na hribu srečamo res pestro, okoli dvestoglavo mednarodno zasedbo turistov in gornikov iz vseh vetrov, a največ je vendarle Črnogorcev in Srbov. Anže kot eden izmed najmlajših zavojevalcev ta dan žanje stoječe ovacije,

predvsem s strani domačinov. "Bravo, mali!" Neprestano mora odgovarjati na vprašanje: "Koliko ti je godina?" Zadnjih sto višinskih metrov hrib vendarle pokaže zobe. Najprej z izpostavljeno prečko, s katere se ponuja fantastičen pogled na modrozeleno lepoto Škrčkega jezera daleč spodaj, tik pod vrhom pa z nekaj skalnimi odstavki ob jeklenici; ta del je res (pre) kratek, a vendar dovolj dolg, da prihaja do zastojev. Na vrhu pošljem esemes sestri Špeli in prijatelju Alešu, s katerima smo Bobotov Kuk osvojili v zimi daljnega 1991. leta. Biva(kira)li smo v Lokvicah, vrh smo osvojili peš, smučali pa smo s sedla kakih 100 metrov pod njim).

Na sestopu Marjeta preživlja težke trenutke zaradi velikih težav s koleni, fanta pa se bolj posvečava okolici. Sestopimo do Zelenega vira, nato pa mimo številčnih čred ovac proti dolini Dobri do. Ta pot se izkaže za precej manj obljudeno od tiste s Sedla, Odtod hitro dobimo štop nazaj na Sedlo.

Prutaš

Prutaš, 2393 m, je zagotovo najbolj fotografiran Durmitorski vrh. Za to so zaslužne skalne proge oz. veje (prutovi), po katerih je dobil tudi ime, in pa seveda to, da so proge vidne s ceste in tako dostopne vsakomur, ki zaide v te kraje. Po slikovitosti in nenavadnosti jih sicer prekašajo proge na Šarenih pasovih, saj imajo precej bolj kompleksno geometrijo.

Za vzpon na Prutaš pri domačih nisem našel somišljenika, zato sem šel sam. Vzpon s ceste je kratek, zgolj poldrugo uro, zato sem bil nemalo presenečen, da sem bil na gori večino časa edini obiskovalec. Ja, vem, vzrok je zgoraj omenjeni "triglavski sindrom" – večina je namreč teptala poti okoli Bobotovega Kuka.

Pot s planine Todorov do je ena sama *direttissima*, najprej čez strmo, dopoldne senčno in zato prijetno hladno zahodno pobočje, potem pa ob skalnem severozahodnem grebenu. Šele proti vrhu, ko začnejo prevladovati trave, se greben položi. Na vrhu se ponuja lep pogled na osrednji Durmitor. Z očmi iščem znane oblike s prejšnje ture. Za ogled Škrčkega jezera pa se je treba še malo pomujati in se spustiti nekaj minut v drugo smer do razglednega predvrha.

Prve sotrpine srečam šele v spodnjem delu svojega sestopa. Fino jih greje, to je že treba reči. Večina naskakovalcev je, kot na Bobotovem Kuku, tudi tu obuta v nizke športne copate. Težko se zadržujem, da ne bi kaj pripomnil! Večina je tudi brez nahrbtnika. Najbolj nenavadno so "opremljeni" neki Čehi: glava družine nosi petlitrski kanister z vodo kar v rokah. Še dobro, da ima kanister ročaj, he he!

Ne da bi načrtovali, sem oz. smo osvojili drugi in tretji najvišji vrh Črne gore. Najpomembnejše pa je, da smo bili očarani nad novimi kraji, nad gostoljubnostjo tamkajšnjih prebivalcev, tako Albancev kot Črnogorcev. V Črni gori je seveda še dodatna prednost ta, da lahko komuniciraš prav z vsakim v vsaj moji generaciji dobro znanem jeziku, nenazadnje pa so vabljuje tudi ugodne cene. Drugo leto se vrnemo, zagotovo! ●

Viri

Bose, M., Bosse-Steinweg, K.: Peaks of the Balkan, Rother Wanderführer, 2016.

Cerović, B.: Durmitor i kanjon Tare, vodič, 1984.

Stritar, A.: Durmitor, Planinski vestnik 2008/11, pp. 46–47.

Pehani, P.: Sledovi, ki ne bodo skopneli, Planinski vestnik 1991/6, pp. 262–264.

Zemljevid Prokletije / Durmitor (Albanian & Montenegro Alps) Trekking Map 1: 65.000, TerraQuest 2017.

Zemljevid Durmitor, turističko-planinarska karta 1: 20.000, Intersistem 2012.

Z razglednega vršička pod Prutašem se odpira lep pogled na Škrčko jezero ter na široko pregrado Soa nebeska, ki jo tvorijo Bezimeni vrh, Bobotov Kuk in Devojka.

Foto: Peter Pehani

Barbara Bajcer,
Vanja Blažica in
Aleš Poredoš

Zima je pred vrati

0 opozorilih na nevarnost snežnih plazov¹

Sneg je letošnjo jesen že pobelil slovenske vrhove in približuje se tisti čas leta, ko bodo naše gore obdane z obilnejšo snežno odejo. Ne glede na to, ali smo alpinisti, pohodniki, turni smučarji ali pa le občasno radi zavijemo z urejene smučarske proge, moramo pred gibanjem po zasneženem terenu zbrati potrebne informacije o stanju snežne odeje in nevarnosti snežnih plazov. Z rednim spremljanjem in preverjanjem razmer pred vsako turo lahko s pravnimi odločitvami občutno zmanjšamo tveganje. V današnji dobi so vse te informacije zelo lahko dostopne na spletnih straneh in v različnih aplikacijah.

5-stopenjska lestvica

Prva in najbolj osnovna informacija o stanju snežne odeje je stopnja plazovne nevarnosti. Pri opisu plazovne nevarnosti se v Sloveniji uporablja Evropska petstopenjska lestvica nevarnosti proženja snežnih plazov. Vsaka izmed petih stopenj opisuje predvideno stabilnost snežne odeje ter verjetnost/možnost proženja snežnih plazov. Pri kateri stopnji nevarnosti še lahko gremo v gore? Na to vprašanje ni preprostegega odgovora. Odločitev glede gibanja v gorah pozimi

je odvisna od naših izkušenj in znanja ter navsezadnje tudi od mej, ki si jih vsakdo določi sam. Za lažjo odločitev lahko omenjeni tabeli dodamo še eno kategorijo: priporočila za gibanje po zasneženi pokrajini.

Pri 5. stopnji – zelo velika nevarnost – je gibanje na splošno zelo nevarno in oteženo, zato ga odsvetujemo. Omejimo se na položnejša območja, ki so dovolj odmaknjena od ustaljenih poti snežnih plazov, ter v primeru smučanja na odprta smučišča. 5. stopnjo v naših gorah vidimo zelo redko – zaradi zavedanja

¹ Članek o opozorilih na nevarnost snežnih plazov bo uporabljen kot dodatno gradivo tekmovalcem na državnem tekmovanju Mladina in gore 25. januarja 2020 v Spodnji Idriji (op. ur.).

*Stara plazovina
ob poti po Dolini
Triglavskih jezer*

Foto: Janez Jaka Cerar

OZNAKA STOPNJE	SIMBOL	STABILNOST SNEŽNE ODEJE	VERJETNOST/MOŽNOST PROŽENJA SNEŽNIH PLAZOV
5 - zelo velika		Snežna odeja je slabo povezana in na splošno zelo nestabilna.	Pričakujemo lahko številne zelo velike in pogosto tudi izjemno velike spontane plazove, že na zmerno strmih pobočjih.
4 - velika		Snežna odeja je na večini strmih pobočjih slabo povezana.	Proženje je verjetno že pri manjši obremenitvi na mnogih strmih pobočjih. Ob določenih razmerah lahko pričakujemo spontano proženje številnih velikih in pogosto tudi zelo velikih plazov.
3 - znatna		Snežna odeja je na mnogih strmih pobočjih zmerno do slabo povezana.	Proženje je možno že pri manjši dodatni obremenitvi, predvsem na strmih pobočjih, ki so v biltenu posebej izpostavljena. Ob določenih razmerah je možno spontano proženje velikih in v posameznih primerih tudi zelo velikih snežnih plazov.
2 - zmerna		Snežna odeja je na nekaterih strmih pobočjih le zmerno povezana, drugod je na splošno dobro povezana.	Proženje je možno predvsem pri večjih dodatnih obremenitvah, predvsem na strmih pobočjih, ki so v biltenu posebej izpostavljena. Zelo veliki spontani plazovi so malo verjetni.
1 - majhna		Snežna odeja je dobro povezana in na splošno stabilna.	Proženje je načeloma možno samo ob večji dodatni obremenitvi na izoliranih zelo strmih pobočjih. Spontano se lahko prožijo zgolj majhni in srednje veliki plazovi.

Evropska petstopenjska lestvica nevarnosti proženja snežnih plazov

ljudi o resnosti situacije pa tudi redko pride do usodnih nesreč.

V zimah z obilnimi padavinami se na naših območjih občasno pokaže 4. stopnja – velika nevarnost. Za gibanje v takšnih razmerah so potrebni številne dodatne izkušnje in znanja ter podrobno poznavanje lokalnih razmer. Varna območja so redka. Izogibati se moramo gibanju čez strmejša pobočja, grape in žlebove ter njihova podnožja in zavetrne strani vzpetin. Približno 10 % smrtnih žrtev se zgodi pri 4. stopnji nevarnosti.

3. stopnja nevarnosti – znatna nevarnost – je stalna spremljevalka plazovnih napovedi, saj je prisotna približno tretjino snežne sezone. Če je pri 4. in 5. stopnji večini ljudi jasno, da je treba omejiti gibanje v gorskem svetu, pa 3. stopnja predstavlja najbolj kritično situacijo za rekreativne obiskovalce gorskega sveta. Največja težava je pogosto prikrita nevarnost, saj se plazovi pogosteje prožijo zaradi dodatne obremenitve kot spontano in imamo zato varljiv občutek varnosti. Zato ni presenetljivo, da se kar 50 % nesreč s smrtnim izidom zgodi v okoliščinah, ko je bila napovedana 3. stopnja nevarnosti. Za gibanje v takšnih razmerah so potrebni dodatne izkušnje in znanja pri presoji območij, ki so varna pred snežnimi plazovi. Če na terenu opazimo katerega izmed značilnih problemov v snežni odeji, se takšnim pobočjem izognimo. Če dvomimo, ali znamo pravilno prepoznati plazovne probleme in izbrati najmanj izpostavljeno pot, je bolje, da ostanemo doma.

Najpogosteje, v kar petdesetih odstotkih snežne sezone, se pojavlja 2. stopnja – zmerna nevarnost. Poleg 3. stopnje je ta podobno usodna, saj se pri njej zgodi kar 30 % smrtnih žrtev. Do tega prihaja, ker na terenu pogosto ni opaznih vzorcev nevarnosti in mnogo ljudi 2. stopnjo takoj pospravi v predal 'varno'. Ob upoštevanju previdnosti in poznavanju lokalno bolj

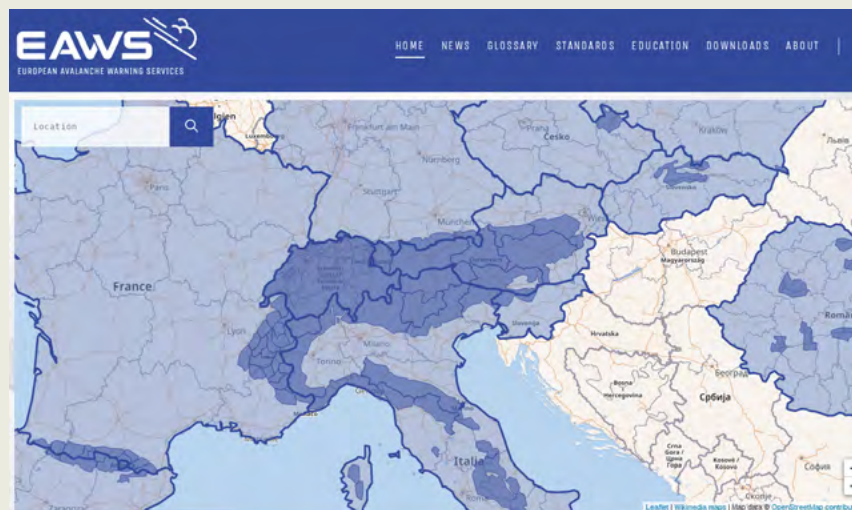
izpostavljenih območij so razmere na splošno še dovolj varne. Upoštevati moramo opozorila predvsem na večjih strminah in na območjih, ki so v biltenu še posebej poudarjena. Če so med plazovnimi problemi navedene šibke plasti, se izogibamo plazovitemu terenu, razen če smo prepričani, da na izbranem pobočju ni šibkih plasti.

Za konec ostane še 1. stopnja – majhna nevarnost. Na splošno so v takšnih primerih razmere sorazmerno varne, vendar je potrebna običajna previdnost. Ne pozabimo, da majhna nevarnost ne pomeni, da nevarnosti ni, in da je treba tudi v tem primeru poskrbeti za ukrepe pri pripravi na varno turo.

Delo plazovnih služb

Evropska petstopenjska lestvica nevarnosti proženja snežnih plazov je le ena izmed smernic, ki jo pri delu uporabljajo plazovne službe po Evropi; te so se leta 1983 povezale v združenje Evropske plazovne službe (EAWS – *European Avalanche*

Na spletni strani avalanches.org so dostopni sveži plazovni bilteni vseh članic EAWS.

Nevarnost snežnih plazov

PLAZOVNI BILTEN

ARSO - METEO.SI

Datum objave: sreda, 13. 11. 2019, 10.51

Naslednja objava: sobota, 16. 11. 2019

Opis stanja in napoved (sreda, 13. 11. 2019)

PODATKI O SNEŽNI ODEJI

2000 m	150-200 cm	110-200 cm	60-90 cm	
1000 m		do 5 cm		
	J in Z. Julijci	Osr. Julijci	Kam.-Sav. Alpe	Ostala območja

SPLOŠNA STOPNJA NEVARNOSTI - SREDA, 13. 11. 2019

Nevarnost je 3. stopnje po evropski petstopenjski lestvici - ZNATNA.
Glavni problem: nov sneg

SPLOŠNA STOPNJA NEVARNOSTI - SREDA, 13. 11. 2019

Nevarnost je 3. stopnje po evropski petstopenjski lestvici - ZNATNA.
Glavni problem: nov sneg
Vzorec nevarnosti: Hladno vreme, nesprjet svež sneg z vetrom

OCENA TVEGANJA

Nevarnost snežnih plazov je v visokogorju Julijskih Alp nad nadmorsko višino okoli 2000 m ZNATNA, 3. stopnje, pod 1600 m pa MAJHNA, 1. stopnje. Prožijo se lahko srednji in manjši plazovi nesprjetega snega z dovolj strmih pobočij. Veliko je zametov, ki se lahko sprožijo pod manjšo obremenitvijo snežne odeje.

SNEŽNE RAZMERE

V torek in sredo je zlasti v visokogorju Julijskih Alp in zahodnih Karavank obilneje snežilo, ponekod je zapadlo tudi 1 m novega snega. Nad 2000 m je večinoma snežilo, nižje pa sprva tudi deževalo. V sredo se je meja sneženja spustila pod 1300 m, snežilo je tudi do nekaterih alpskih dolin. Druge po naših gorah je bilo padavin manj, meja sneženja je bila večinoma nad 1800 m. Sneg je mehak, južni do jugovzhodni veter ga je na izpostavljenih legah spihal v zamete, ki so večinoma na severozahodnih do severovzhodnih straneh grebenov in sedel. Nad nadmorsko višino okoli 2200 m je bila temperatura ves čas pod ničlo, zato je tam sneg večinoma suh, nižje pa se pojavljajo tudi plasti bolj južnega snega.

PREDVIDEN RAZVOJ VREMENA

Danes bo v Julijcih še snežilo, tudi drugje se bo meja sneženja spustila do nadmorske višine okoli 1200 m, vendar bodo padavine popoldne slabše. Pihal bo šibak do zmeren jugozahodnik, v severnih gorstvih bo veter prehodno obrnil na severno smer. Jutri bo sprva suho, predvsem v visokogorju se bo tudi razjasnilo. Popoldne se bo pooblačilo, znova bo začelo rahlo snežiti. Na 1500 m bo okoli 0, na 2500 m pa okoli -4 °C. V petek se bodo padavine okrepile, meja sneženja se bo čez dan dvignila tudi nad 2000 m nadmorske višine. Ponovno največ padavin pričakujemo na območju Julijskih Alp. Ob odjugu bo pod 1800 m sneg hitro kopnel, v visokogorju pa pričakujemo obilne snežne padavine. Pihal bo zmeren do močan južni veter, ki bo prenašal sneg na severno stran grebenov in sedel. V noči na soboto se bo meja sneženja spustila do okoli 1500 m, vendar bodo padavine prehodno oslabele.

TENDENCA SNEŽNIH RAZMER

Zaradi velike višine novozapadlega snega bo v visokogorju Julijskih Alp nevarnost snežnih plazov danes in jutri dopoldne ZNATNA, 3. stopnje. Drugod pa bo večinoma ZMERN, 2. stopnje. Plazovne razmere se bodo v petek ob morebitni odjugu in v visokogorju zaradi snežnih padavin znova POVEČALA. Močan veter bo na severnih straneh grebenov delal nove zamete. Največ padavin bo v zahodnih Julijskih Alpah, proti vzhodu bo količina padavin manjša. Obisk visokogorja zlasti v Julijskih Alpah zato do nadaljnjega odsvetujemo.

Warning Services). EAWS se trudi poenotiti orodja, metode in standarde, ki jih uporabljajo sodelavci plazovnih služb. S tem je olajšano sodelovanje med njimi, predvsem pa to pomeni navajanje uporabnikov na enoten sistem napovedi, kar zmanjšuje zmedo in možnosti za zmoto. Na spletni strani EAWS, www.avalanches.org, lahko dostopamo do svežih plazovnih biltenov vseh držav članic. Poleg tega so na spletni strani v več jezikih zbrani vsi sprejeti standardi in smernice, med katerimi lahko poleg že opisane lestvice najdemo opis značilnih plazovnih problemov, slovar plazovnih in snežnih izrazov ter ostalo uporabno gradivo.

Plazovne službe opozarjajo na možnost snežnih plazov. To pomeni, da izvajajo opazovanja in meritve (na terenu, z instrumenti, s sateliti in radarji), analizirajo podatke, postavijo diagnozo trenutnega stanja snežne odeje na različnih območjih in pripravijo napovedi predvidenega razvoja (s pomočjo meteoroloških modelov in fizikalnih modelov snežne odeje). Plazovne službe v svetu in tudi v naši neposredni evropski okolici ta proces pokrivajo različno. V sosednji Furlaniji-Julijski krajini na primer je služba organizirana v okviru deželne civilne zaščite. V Avstriji vsaka dežela organizira službo na svoj način – na avstrijskem Koroškem je sestavni del deželne administracije, na Tirolskem je posebna deželna služba, na avstrijskem Štajerskem ta dela opravlja deželna izpostava državne meteorološke službe (ZAMG). Pri zbiranju podatkov s terena si plazovne službe poleg lastnih rednih terenskih ogledov pomagajo tudi s podatki drugih ljudi na terenu – z gozdno službo (Italija), gorskimi vodniki in žičničarji (Avstrija), gorskimi reševalci (Avstrija, Slovenija). Precejšen vir možnih uporabnih informacij predstavljajo tudi rekreacijski obiskovalci gora, kot so zimski pohodniki in turni smučarji.

Pri nas delo plazovne službe poteka v okviru dela državne meteorološke službe na Agenciji RS za okolje (ARSO). Plazovne biltene v tujini praviloma objavljajo vsak dan zimske sezone od začetka novembra do konca aprila in ponekod tudi še pozneje. V Sloveniji ARSO plazovne biltene v primerih najvišje ogroženosti praviloma objavlja vsak dan, sicer pa odvisno od snežnih razmer nekajkrat na teden. Verjetno bi država in posamezne regije tudi pri nas bolj podpirale plazovno službo, če bi bila situacija podobna kot v sosednjih alpskih deželah, kjer imajo močno transportno, energetska in turistično infrastrukturo na območjih, ki so bolj izpostavljena snežnim plazovom kot pri nas.

Ob pripravi na turo se je treba zavedati, da je napovedana stopnja nevarnosti okvirna vrednost za večje območje. Stanje na posamezni lokaciji je lahko namreč drugačno in snežna odeja se lahko že na majhnih razdaljah občutno spremeni. Prognoztiku poleg poznavanja preteklega vremena pri izbiri stopnje nevarnosti zelo pomagajo informacije s terena (prerezi snežne odeje, opaženi plazovi, splošni

opisi). V Sloveniji veliko meritev na terenu opravijo gorski reševalci in drugi strokovni delavci ter s tem močno pripomorejo k oblikovanju opozoril na plazove.

Slovenski plazovni bilten

Opozorila na nevarnost snežnih plazov so pri nas objavljena na spletnih straneh ARSO: www.vreme.si/plazovi. Opozorila so poznana tudi pod imenom plazovni bilten ali lavinski bilten (ang. *avalanche bulletin*, ita. *bollettino valanghe*, nem. *Lawinenbulletin* oz. *Lawinenlagebericht*, fr. *bulletin d'avalanches*). Slovenija je razdeljena na štiri območja: Južni in Zahodni Julijci, Osrednji Julijci in Zahodne Karavanke, Kamniško-Savinjske Alpe in Vzhodne Karavanke ter ostala območja, ki pa ob ugodnih razmerah niso prikazana.

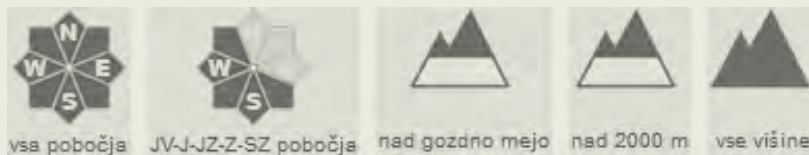
Vsebina je podana na način informacijske piramide: najprej najpomembnejša informacija, nato vedno podrobneje in obširneje. Za vsako geografsko območje je tako za tri dni določena splošna stopnja nevarnosti (po 5-stopenjski lestvici), nato pa so posebej poudarjena pobočja in nadmorske višine s povečano nevarnostjo. Če se pričakuje sprememba nevarnosti čez dan, je to posebej označeno z ikono AM-PM. Največkrat je nevarnost zaradi dnevnega dviga temperature manjša zjutraj in večja čez dan. Sledi opis problemov v snežni odeji, ki bi lahko bili vzrok za plaz. To so lahko nov sneg, napihan sneg, šibke plasti v starem snegu, moker sneg ali polzeč sneg. V povezavi s problemom je naveden tudi najbolj verjeten tip plazov. Grafične in ostale vsebine so pojasnjene v navodilih, ki so dostopna na povezavi ob biltenu. Pomemben del informacij je vsebovan v besedilu, v katerem prognostik ni omejen z naborom ikon, ampak lahko prosto opiše snežne razmere in nevarnosti ter oceno razvoja vremena in snežnih razmer v prihodnjih dneh. Če se odločimo za obisk gora, se naš pogled ne sme ustaviti le na ikonah, ampak moramo poznati celotno vsebino biltena. Tako bomo lahko kar se da dobro zagotovili svojo varnost.

Prihajajoče novosti

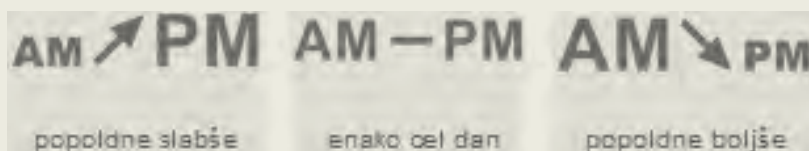
Slovenska služba za sneg in plazove se je v sklopu čezmejnega sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Avstrija povezala s plazovnimi službama avstrijske Štajerske in Koroške in zastavila projekt CROSRISK. V njem skupaj s še drugimi partnerji (iz Slovenije še ZRC SAZU in UM) načrtujejo ukrepe za povečanje varnosti obiskovalcev gora. V obsežnem projektu so verjetno najzanimivejši končni rezultati za uporabnike: skupni večjezični plazovni bilten, aplikacija za načrtovanje poti po zasneženem terenu z upoštevanjem nevarnosti plazov, poročanje o opažanjih na turi drugim uporabnikom, prosto dostopna gradiva za izobraževanje o snežnih plazovih, vtičniki za lažje prikazovanje opozoril na drugih spletnih straneh (npr. straneh

Problemi v snežni odeji: Kaj je vzrok za nevarnost plazov. Od leve proti desni so prikazane ikone za nov sneg, napihan sneg, šibke plasti v starem snegu, moker sneg in polzeč sneg.

Orientacija pobočij in višina: Območja s povečano nevarnostjo so označena s temnejšo barvo.

Čas: Spreminjanje nevarnosti čez dan

Tip plazov: Kateri tipi plazov so v povezavi s problemom v snežni odeji najbolj verjetni. Od leve proti desni so prikazane ikone za zdrski (največkrat talni) plaz, plaz suhega nesprijetega snega, plaz mokrega snega, kložast plaz in rušenje opasti.

planinskih društev) ter različni tečaji in predavanja. Namen je izboljšati učinek opozoril pri uporabnikih – tako kakovost in mednarodno usklajenost opozoril kot lažjo dostopnost opozoril in boljše razumevanje vsebine. Novosti bodo predvidoma dostopne prihodnje leto.

Na koncu

Zavedajmo se, da opozorila povzemajo stanje v regiji, na naši poti pa se razmere lahko močno razlikujejo. Razmere v gorah so zelo spremenljive, zato sta potrebni ustrezno znanje in sprotno preverjanje stanja. Že pred turo lahko izberemo manj nevaren teren, med turo dodatno izbiramo čim varnejši potek poti in se sproti odločamo za čim manjšo obremenitev snežne odeje. Nevarnost plazov namreč ni nikoli popolnoma izključena; v biltenu so izpostavljena samo območja z večjim ali manjšim tveganjem.

Nobena informacija ni uporabna brez ustreznih izkušenj in ustrezne uporabe varnostne opreme. Gorske reševalne službe, planinske zveze, planinska društva in alpinistični odseki ponujajo različna usposabljanja in tečaje, ki jih vodijo usposobljeni strokovnjaki s področja snežnih plazov in ki nas lahko pripravijo na varnejše obiskovanje gora pozimi. ●

Spomin, ki ne zbledi

Petnajst let od slovesa legendarnega Tineta Miheliča

Dolina Vrata se je obarvala v jesensko preobleko. Vse vleče v rdeče, rumene in oranžne odtenke. Zame najlepši čas v gorah. Tako je bilo tudi leta 2004. Z Ireno sva se potikala po robovih Travniške doline in prespala na vrhu Travnika ob sosednjem prvaku Plaskem Voglu. Tisti dan se je v hribe odpravil tudi Tine Mihelič. Tam nad dolino Vrata si je za cilj postavil strm travnato-skalnat žleb v Pihavcu, od koder so lepi pogledi na našega očaka. Z Ireno sva se vsak v svoji spalni vreči, pokrita s tanko plastjo vreče bivak, še dolgo v noč pogovarjala in uživala v pristni gorski naravi. Nekaj pred tem je Tine preplezal prvi skok in verjetno zaradi bolečin v prsih obtičal na mali polički, kjer se je usedel, se še zadnjič zagledal v svojo ljubljeno Steno – in se poslovil. Petnajst let je od tega.

Morda današnja plezalska mladina Tineta Miheliča ne pozna tako dobro, kot smo ga mi, ki smo z njim preživeli nekaj skupnih trenutkov, pa vendarle se zdi, da je Tine danes še vedno prisoten. Z mnogimi poetičnimi opisi plezalnih smeri, ki še živijo, pa tudi s svojimi leposlovnimi deli. Njegovo pisanje ni bilo običajno, ampak skoraj poetično, takšno, kakršnega ne pozabiš. Takole je ob slovesu v *Planinskem vestniku*¹ zapisal Marjan Bradeško, takrat član

uredništva: "Brali smo njegove opise, vodnik *Julijske Alpe* (kar sedem izdaj) je bil prav gotovo tako sveto pismo, ki nas je mnoge za vedno uročilo. Najprej kot trdna opora, ki nam je odstirala neznane gorske poti, potem kot spev lepotam, ki smo jih z njim občudovali na poti, četudi njega ni bilo zraven. Saj so vse povedale besede v vodniku. Na bralce se je obračal neposredno, tako kot prijatelju rečemo: "Ti povem, res je lepo, ti bo všeč, prav gotovo!" In smo pritrdili. Ja, tako je, poglej, da res! ... Spretno je prepletal misli, še na videz sive skalne stene so v njegovih *Slovenskih stenah*

Tine Mihelič

Arhiv Tine Horvat

¹ Planinski vestnik 10/2004, stran 1.

(vodnik je napisal skupaj z Rudijem Zamanom) oživele povsem drugače kot v siceršnjih alpinističnih vodnikih. S svojimi opisi je na novo postavil "temelje" Julijskim Alpam, saj se prav vsi novejši vodniki v dobršni meri sklicujejo prav na prelepe Miheličeve opise. Iz njih zveni nekakšna glasba gora, ubrani zvoki, ki jih zasliši pretanjeno uho tihega občudovalca.

Dolinski glasbenik (igral je v simfoničnem orkestru) je svoj umetniški dar izrazil tudi v trenutkih, ko je težko čutiti umetnost – kadar mraz reže v kosti, ko hrumi vihar in za vrat siplje droben sneg, ko se telo mukoma prebija preko stene. Alpinist, glasbenik in pisec, sodobni poet Julijskih Alp, še posebej rodnega bohinskega konca."

*Dan spomina
na Tineta
Foto: Joža Mihelič*

Kakor minevajo dnevi, meseci in leta in se oddaljuje jesenski dan, ko je Tine odšel, svetlejša in barvitejša ter hkrati mehkejša, brez ostro zarisanih kontur, se riše v spominu podoba nekdanjega časa, vtisnjena v najino minuloost. Žalost je v vsem tem času prav po tihem odšla. Solze, ki jih molče požiram, da bi jih skril, se nezadržno povrnejo le v trenutkih, kadar ponovno zaslišim tiste zasanjane Mahlerjeve zvoke violin, ki so onega dne, ko smo z žaro vstopili v cerkev, nežno in nikoli več tako lepo kot takrat, po tihem napolnili prostor.

Šole nisem imel nikoli rad, toda verjemite – imeti brata, ki te je veliko naučil, ne da bi te zares učil ali te vsaj želel učiti, je bilo zelo lepo in tudi prijetno. Zato vsega tega, kar sem se od Tineta naučil, tudi ni mogoče imenovati učenje. Bila je daritev! Seveda ni prav nič nenavadno, da se je najin najmočnejši bratski stik razvil skupaj s plezanjem v gorah, z najinim alpinizmom. Toda povejte mi, kje je skupno občutenje življenja močnejše kot prav v alpinizmu? In prav tam, v gorah, sem imel v Tinetu brata in učitelja, da ni nihče na tem svetu mogel imeti boljšega. Seveda me je on tudi prvi navezal in s tem prvi učil uporabljati plezalno vrv in drugo alpinistično opremo, toda to se mi zdi najmanj pomembno, ker bi se "tehničnih" reči podobno dobro naučil tudi drugje. Njegovega resničnega uka, ki sem ga bil deležen, se ne da opisati z besedami. Premalo povedo. Ob njem, iz njegovih oči, iz

sleherne besede in kretnje, iz slehernega trenutka ob njem sem pil mamljivo željo, da bi živel za gore in jih imel rad. Od tlej se je zdelo, da so gore vselej svetle, tudi kadar jih zagrnejo nevihtni oblaki. Toda ko smo nekega zimskega večera, po dveh dneh plezanja v steni Luknje peči nad Krmo nenačezani sestopali v Kot, je Tine nenadoma zdrsnil in izginil za robom pod nami. "Tineeeee," sem zakričal in zdrvel za njim po poledeneli strmini. Ponovno sem ga zagledal, ko je obstal nad prepadom. Kri, ki mi je v hipu zaledenela v žilah, je ponovno stekla. Ko sem prišel k njemu, sem ga prijel za roko, da bi se prepričal, ali je zares tam, ali sva še skupaj. Le neznan sreča je hotela, da je bilo tako. Toda – v tistem trenutku se je rodil strah.

Ne bi mogel reči, da se je moj odnos do gora takrat bistveno spremenil, toda nobena slika nobenega trenutka med tisočerimi, kar sva jih skupaj preživela v gorah, mi ni ostala tako jasno začrtana v spominu – zdrs, telo v zraku in nenadna praznina za robom. Je bil morda tudi to Tinetov "nauk"? Seveda! Brez nočne teme tudi žareče svetlobe dneva ne more biti. Mnogo spominov iz zdaj že dokaj dolgega življenja, ki je za menoj, je zbledelo, toda čas, ki sva ga skupaj preživela v gorah, je ostal neizbrisen kot dragocenost, ki mi je ne more vzeti nobena moč.

Joža Mihelič

Ob pogledu na očaka Foto: Vladimir Habjan

Tam gori je sedel in gledal Triglav. Kralj gora!

Kar ne morem verjeti, da je že petnajst let od takrat, ko se je Tine odpravil na svojo zadnjo pot in obsedel pod Pihavcem. Kot bi bilo včeraj, se spomnim tistih dni, ko smo ga iskali v Vratih. V ponedeljek sem v službi ravno razlagala, da je moj oče pogrešan, ko me je poklical Vlado Habjan, ali greva v Vrata. Tam so bili že zbrani gorski reševalci, seveda je bil tam tudi Tinetov brat Joža, prišla sta tudi Pavle Kozjek in Silvo Karo ... Vsi smo se zapodili po okoliških gorah in poteh, Pavle in Silvo sta ga iskala po Nemški in Slovenski smeri ter v Rokavih, a Tineta ni bilo. Šele tretji dan iskanja, v sredo, ga je našel naključni planinec. Ko me je poklical načelnik mojstranskih reševalcev Dušan Polajnar in mi povedal žalostno novico, sva z bratrancem Gregorjem ravno hodila proti Luknji in bila namenjena po poti čez Plemenice. Dušan je rekel, da morda ni dobro, da hodim pod Pihavec, kjer so ga našli, a še danes vem, da je bilo to najboljšo, kar sem naredila. Ko sem prišla do njega, je na tisti polički v kaminu sedel kot kralj gora. Bil je videti živ, tam gori je sedel in gledal Triglav. Prav nič nesrečen ni bil videti ali da bi trpel, nasprotno, bil je blažen v svojem gorskem kraljestvu. Še zdaj, petnajst let pozneje, ga vidim takšnega – kot kralja gora na tisti polički. In si mislim: Dragi oče, če si že moral tako zgodaj, veliko prehitro oditi, si si za to izbral najlepši kotichek!"

Tina Horvat

Poleg treh izdaj *Slovenskih sten: sto najlepših plezalnih vzponov* danes še vedno kroži in se uporablja cela vrsta njegovih plezalnih vodničkov, med drugim *Južna stena Kogla*; *Mangrtska dolina*; *Dolina Bele vode*; *Zahodne Julijske Alpe: Viševa skupina: ture na območju koč Pellarini*; *Skupina Sella. Dolomiti: 36 izbranih tur na področju prelaza Sella*; vodnik *Tri Cine*. Mihelič je

posegel tudi po strokovni literaturi, saj je bil s Tonetom Škarjo avtor štirih izdaj knjižice *Hoja in plezanje v gorah*. Zaljubljenec v "bele vrhove zelene celine" je spisal leposlovno delo *Andi*, posthumno pa je izšla njegova biblija, *Klic gora*. Mladi plezalci, če tega še niste prebrali, le vzemite ju v roke in ju preberite.

Vsako leto od leta 2004 Tinetovi sorodniki organizirajo spominski pohod k žlebu, kjer je ležal Tine. Tudi letos je bilo tako. Prišli so mnogi sorodniki, med njimi hčerka Tina in brat Joža ter prijatelji. Prijeten pohod smo sklenili v Slovenskem planinskem muzeju, kjer je Joža Mihelič predstavil svojo novo knjigo *Vprašaj goro*.

Vedno, ko se vzpenjam proti Pihavcu, se spominjam tistih dni pred petnajstimi leti in časa po tem. V jutranji rosi sva se zbudila in po pohajanju po brezpotjih večer zaključila doma. Naslednji dan sem se znašel v Vratih, kjer sem bil tri dni, od tega dva dni na turah – v iskanju pogrešanega Tineta. Zadnji dan sem šel čisto pod njim, a ga vseeno nisem videl. Sem pa po osmih letih našel fotografijo, ki sem jo takrat posnel, in ob povečavi v *photoshopu* videl povešeno sivo glavo, ki se naslanja na skalo. Neverjetno. Še danes sem pretresen ob tem. Tako blizu sem bil, da sem ga ujel v objektiv, ne pa tudi videl. Spominjam se tudi pogreba, ko smo zaradi žalosti, ki smo jo utapljali v gostilni, zamudili Tinetov pogreb ... Kot sem že neke napisal, Tine bi se temu gotovo na glas zasmel.

Ni kaj, leta bežijo, mi se staramo, Tine pa ostaja v našem spominu mladosten in s svojimi deli še kako živ. Tak, kot je bil vedno, s sivo brado, zazrt v svoje gore, v svoj svet večne lepote. ●

NOVI TRANSPORTER CARRY-ON

Torba, dokazana na avanturah.

Naj planinski koči 2019

Zasavska kočica in Dom na Kofcah

PZS in spletni portal Siol.net sta tudi letos skupaj z glasovalci izbrala naj planinsko kočico in drugo leto zapored tudi naj visokogorsko planinsko kočico. Akcija se je zaključila 11. septembra. Med sodelujočimi 157 kočicami, od tega je bilo 29 visokogorskih, je največ glasov dobil Dom na Kofcah (PD Trzič), med visokogorskimi planinskimi kočicami pa Zasavska kočica na Prehodavcih (PD Radeče).

Niso vse planinske kočice enake, ne počutimo se v vseh enako dobro, v nekaterih se počutimo še posebej prijetno. Preveva nas odlična energija, osebe nas sprejeme prijazno, z odprtim srcem in odprtih rok, hrana diši bolje in nam je v še večjo slast. Obe letošnji zmagovalki ne slovita le po gostoljubnosti in krasnih razgledih, ampak tudi po odlični kulinariki. Skupno praznovanje s krajšim programom in predajo plakete obema zmagovalkama letošnje akcije so pripravili na sončno soboto, 22. septembra, kar pri Domu na Kofcah pod Košuto, ki z znamenitimi štrklji na višini 1488 metrov privablja ljudi od blizu in daleč. Absolutna zmaga je za dolgoletnega najemnika

Petra Vogelnika, njegovo desno roko Miho Mokorela in celotno ekipo pravi pokazatelj, da delajo dobro. Je nagrada za nazaj in spodbuda pa tudi obveza za naprej, kot pravi Vogelnik.

Med visokogorskimi kočicami, kjer je oskrbovanje še posebej oteženo, ste žlahtni naslov namenili Zasavski kočici na Prehodavcih (PD Radeče), ki na višini 2071 metrov kraljuje v osrčju Julijskih Alp. Ponosna oskrbniška ekipa z Juretom Brečkom in Teo Dernovšek na čelu verjame, da ji dajeta poseben čas prav majhnost in domačnost. Res je ena najmanjših postojank na območju Triglavskega pogorja, njena domačnost pa pripomore k vzdušju in prijetnemu počutju.

Zasavska kočica na Prehodavcih, naj visokogorska planinska kočica 2019

Foto: Dan Briški

O poteku delovnega dneva v koči, o odličnih štrukljih in hrani na sploh, o razgledih in dostopih, obiskih in pohvalah smo se pogovarjali z najemnikom Doma na Kofcah, s Petrom Vogelnikom, ki je bil zelo vesel naslova in seveda prvega klica po razglasitvi zmagovalnih koč. Dom na Kofcah je še posebej priljubljen med družinami, ob domu so tudi številna igrala, zato je ni nenavadno, da ima dom tudi certifikat Družinam prijazna planinska koča.

Peter, to je vaš prvi laskavi naziv naj koča. Videti je, da ste priljubljenost gradili postopoma in vztrajno, saj je obiskanost ves čas naraščala.

Prav res drži. Obisk iz leta v leto narašča, vedno jih je več. Seveda kolikor nam planina dopušča, da obiskovalci sploh lahko pridejo do nas.

S čim ste prepričali obiskovalce gora, da so glasovali za vas, vaš dom? Kakšen je recept s ključnimi sestavinami za pridobitev laskavega naslova?

Recept sestavljajo predvsem kulinarika, okusna in kakovostna hrana ter prijazno, gostoljubno in ustrezljivo osebje, hitra postrežba. Prav tako odtehta dobra lokacija, da dostop ni prezahteven, saj imamo pri nas med obiskovalci največ družin. Predvsem pa je osebje tisto, ki naredi kočo prijazno ljudem, da se vedno znova vračajo.

Prav res je slišati pohvale o vaši dobri kulinariki, še posebej hvalijo različne vrste štrukljev. Po kakšnem receptu jih pripravljate in seveda kdo je glavni za štruklje?

Kar se štrukljev tiče, so vse ideje moje. Po izobrazbi sem kuhar in vedno sem želel več. Znanje in ponudbo sem nadgrajeval, tako smo razvili precej vrst štrukljev. Tu na planini jih imamo šest, drugod¹ pa smo jih naredili že več kot petdeset vrst. Ves čas razvijamo nekaj novega, zato pa smo tudi zanimivi ljudem.

Kateri pa so tisti najbolj zaželeni štruklji? Kateri so najboljši?

Težko je reči. In prav vsakega to zanima (smeh). Nekateri imajo rajši klasiko – sirove, orehove, med otroki so še posebej priljubljeni čokoladni, čoko-banana, pa tudi borovničeve imajo zelo radi. Nekatere imamo v stalni ponudbi, nekatere pa sezonsko glede na to, katero sadje ali zelenjava je na voljo. Nekatere vrste štrukljev so namreč slane.

Kaj je stalnejšim obiskovalcem najbolj všeč, kaj pohvalijo?

Res je, ljudje se radi vračajo. Še posebej pohvalijo štruklje, po katerih smo res znani, pa hitro in prijazno postrežbo. Otrokom, družinam je taka sladka nagrada velika motivacija. Zdi se mi, da se radi vračajo tudi zaradi dostopa, zanimivih nadaljnjih tur od nas naprej, prijaznega osebja in čudovitega razgleda.

Urstni red finalistk za naslov naj planinska koča 2019:

Naj visokogorska planinska koča:

Zasavska koča na Prehodavcih (PD Radeče)
Pogačnikov dom na Kriških podih (PD Radovljica)
Krekova koča na Ratitovcu (PD za Selško dolino Železniki)
Triglavski dom na Kredarici (PD Ljubljana - Matica)
Dom na Komni (PD Ljubljana - Matica)

Naj planinska koča:

Dom na Kofcah (PD Tržič)
Planinski dom na Mrzlici (PD Trbovlje)
Planinski dom pri Gospodični na Gorjancih (PD Krka Novo mesto)
Planinski dom na Kumu (PD Kum Trbovlje)
Planinski dom na Kalu (PD Hrastnik)

V zadnjih letih prihaja v naše gore čedalje več gostov iz tujine. Ali opažate, da tudi tuji planinci odkrivajo vašo domačnost, kulinariko, čudovite razglede in prijaznost?

Kar se tujih obiskovalcev tiče, opažamo, da se obisk precej povečuje, prihajajo s celega sveta. Nedolgo tega smo imeli obiskovalca z Aljaske, kar se nam je zdelo še posebej zanimivo. Tujim gostom je na splošno všeč pokrajina, narava, planina Kofce, pa seveda kulinarika.

Peter, s svojo družino že dvaindvajseto leto dajete pečat Domu na Kofcah, zato smo prepričani, da tudi vaša družina in najbližji sodelavci bistveno doprinesejo k takemu uspehu. Koliko vas sodeluje pri delu v koči in kako si delo razdelite?

Začeli smo z očetom in z mamo, po njunem odhodu v pokoj pa smo nadaljevali sami. V koči vsi delamo vse, ob koncih tedna nas sodeluje od deset do petnajst, odvisno od vremena, med tednom pa trije do štirje. Ko je koča polno zasedena, pride na primer na čudovito nedeljo več kot petsto obiskovalcev.

Kako poteka običajen dan v vašem planinskem domu, kdaj je treba vstati, začeti pripravljati jedi, čaj?

Na običajen dan vstanemo okoli šestih, pol sedmih, potem pa je treba zakuriti, začnemo kuhati čaj in klasično hribovsko hrano (ričet, jota ...). Pri nas se ne dobi dunajskih zrezkov, česar tudi ne želimo ponujati, saj smo planinska koča. Okoli pol devetih pridejo že prvi obiskovalci. Začnemo s strežbo, kuhinjo. In tako ves dan. Ko zvečer pospravimo, vse uredimo, je ura takoj devet. Tako je med tednom. Med koncem tedna pa je pri nas še bolj pestro in delovno.

Dom na Kofcah v objemu gora pod grebenom Košute in Velikim vrhom je v poletni planinski sezoni odprt vse dni, od konca te sezone do naslednje poletne planinske sezone pa le ob koncih tedna. Dom je zanimiv za družine, lahko je končna točka ali izhodišče za različne zanimive poti in vrhove, primerne za izkušene planince, začetnike in

¹ V njihovem lokalu – v štrukljarnici Moji štruklji Slovenija v centru Ljubljane na Pogačarjevem trgu imajo v stalni ponudbi dvajset do petindvajset vrst štrukljev, naredili pa so jih že več kot petdeset vrst.

Oskrbniška ekipa
Dama na Kofcah,
naj planinske kočice
2019, s Petrom
Vogelnikom in
Miho Mokorelom
na čelu
Foto: Miha Mokorel

najmlajše planince. Kako lahko pridemo do vas in kam vse se lahko podamo?

Imamo več poti; ena možno je z avtom skozi Trzič in Jelendol do kapelice pod nami, do Mrzlega studenca, do nas je potem še pol ure peš. Lahko se peljete do Podljubelja in nato peš izpod kmetije Matizovec; ta je najbolj obljudena in priljubljena pot. Uro petnajst do uro in pol hoda. Tretja pa je najdaljša, in sicer greste iz Trziča; za to pot obiskovalec potrebuje tri ure hoda. Od nas naprej je veliko možnosti. Najbolj obljudena sta Veliki Vrh in Kladivo pa tudi Škrbina, možno pa je tudi iti vse do Košutnikovega Turna, najvišjega vrha v Košuti, a ta krog je že precej dolg, zahteva okoli enajst ur hoda, praktično ves dan.

Peter, naslov je gotovo dobra spodbuda, prava energijska injekcija za delo naprej in obenem pokazatelj, da ste na pravi poti, kajne? Kaj vam pomeni ta naslov?

Je pokazatelj, da smo doslej dobro delali, je pa obveza za naprej, ker nas bodo ljudje še bolj gledali. Še bolj se

bomo morali truditi glede postrežbe, saj bodo prišle še nove stranke, ne samo stalne, ki so nas navajene.

Peter, se tudi sami ali skupaj ekipo kdaj odpravite v hribe – da si napolnite baterije za nadaljnji delovni zagon?

Z ekipo še nismo šli. Ko je lepo vreme, imamo delo in ni časa, ko pa je slabo vreme, nimamo kaj početi v hribih. Ker smo večinoma v hribih, pa po pravici povem, da gremo včasih rajši kar proti morju (smeh).

Lani ste največ glasov namenili Valvasorjevemu domu pod Stolom in Koči na Klemenči jami, ki kot zmagovalni kočici letos zaradi pravil izbora nista sodelovali v konkurenci. Leta 2017 je zmagal Roblekov dom na Begunjsčici, leta 2016 ste na najvišjo stopničko postavili Valvasorjev dom pod Stolom in leta 2015 Planinski dom na Kumu. Pred tem ste v akciji časnika Nedelo in PZS za najbolj priljubljeno planinsko kočico dvakrat izbrali Kočo na Dobrči (2012 in 2013), leta 2014 pa Valvasorjev dom. ●

**NOV
OKUS**
limona in
med

VASA
PRVA
IZBIRA

Ob **PRVIH ZNAKIH** bolečega in vnetega grla.

* Prodajni podatki ePharma Market Slovenija, MAT avgust 2019 – kategorija antiseptiki, zdravila brez recepta.

www.septabene.si

KRKA

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Doktor Jekyll in gospod Hyde¹

Pred časom² sem premlevala ritual sprejemov med alpiniste, med katerim alpinistični odseki plezalce z opravljenim državnim izpitom za alpinista "uradno" sprejmejo v alpinistično bratovščino. V članku sem uporabila tudi navedek Toneta Škarje, ki je razmišljal o uravnovešenosti tistih, ki jih doleti čast, da med posvetitvijo novincev delijo udarce: "Bolj kot lastniki zadnjic so se mi zasmilili rablji. Kakšne zveri imajo zaprte v kleti, da jih lahko samo ob taki priložnosti sprostijo? Kaj jih muči, da se tako razbesnijo nad svojimi prihodnjimi kolegi? Pogledajte njihove izraze, ko tolčejo: zverine! In ko jih srečaš na cesti ali v hribih, so najbrž čisto v redu fantje."

Verjetno se je marsikdo, še zlasti opazovalci izven alpinističnih krogov, kdaj vprašal kaj podobnega in bil nemara mnenja, da s *podstrešjem* tistih, ki tako radodarno delijo batine svojim alpinističnim kolegom, ne more biti vse v redu. Pa vendar bi sama za večino rabljev, ki sem jih poznala v času, ko sem še bila navzoča na teh ceremonijah, dala roko v ogenj, da so res *fejst* fantje. Zato mi je do neke mere odleglo, ko sem naletela na razlago psihološkega ozadja teh svojevrstnih iniciacijskih obredov.

Alpinistične družine so podobne študentskim in drugim bratovščinam, ki novincem vsako leto znova pripravljajo svojevrstne preizkuse trpežnosti. Različne prakse trpinčenja so zelo trdoživ pojav v družbi, storilci pa so, kot piše ameriški psiholog dr. Robert D. Cialdini v knjigi *Vplivanje*, povsem normalni posamezniki, ki so "navadno psihološko stabilni in družbeno skrbni, a postanejo kot skupina neznačilno ostri enkrat samkrat – takoj po sprejemu novih članov v združenje." Povod za to "neznačilno ostrino" naj bi bil iniciacijski obred sam; ta naj bi deloval z namenom spodbujanja bodočih članov družbe k temu, da bi se jim skupina zdela bolj privlačna in vredna njihovega časa. "Dokler je tako, da imajo ljudje radi tisto, za kar so se morali naprezati, in v to tudi verjamejo, bodo te skupine še naprej prirejale težavne in zaskrbljujoče obrede iniciacij," pravi Cialdini. Težavnost iniciacijskega obreda naj bi močno zvišala zavezanost novincev, ko gre za pripadnost skupini. *Što ne ubije, jača*,³ torej.

Razumem, da ljudje še vedno najbolj cenimo to, za kar smo se morali pošteno potruditi. Tako so nas učili, da pot do zvezd vodi prek trnja. Zaskrbljujoče je to, da ne znamo razlikovati med trdim delom in poniževanjem, ob čemer se mi neizogibno postavlja vprašanje o tem, koliko se cenimo, koliko smo v stiku s samim seboj, da drugim dovolimo iti preko naših meja. Ali ni trud, vložen v pridobivanje izkušenj v stenah in v opravljanje izpita, dovolj za to, da smo zadovoljni sami s seboj? Res potrebujemo še neokusne obrede,

da se prepričamo, da smo šli čez dovolj težke preizkušnje in tako smemo pripadati izvoljeni sredini? Alpinizem je lahko v določenih okoliščinah sam po sebi zelo težka preizkušnja in ob tem se morda konzumiranje gamsjih bobkov v čokoladni glazuri zdi absurdno trivialna naloga, češ, saj smo preživeli že mnogo hujše stvari, pa vendar – zakaj bi kdorkoli pod soncem moral slediti črednemu nagonu, če hoče (tudi znotraj skupine) hoditi po svoji poti? Po poti samospoštovanja in samozavesti, ki ne dopušča nesmiselnega poniževanja in nasilja nad lastno bitjo. ●

Alpinizem je lahko v določenih okoliščinah sam po sebi zelo težka preizkušnja.
Foto: Matevž Vučer

¹ Nenavadni primer dr. Jekylla in gospoda Hyda je znana gotška novela škotskega pisatelja Roberta L. Stevenso- na. Fraza Jekyll in Hyde se uporablja za ljudi z nepredvidljivo dvojno naravo, ki so običajno dobri, občasno pa nenavadno zlobni.

² *Planinski vestnik* 7-8/2019.

³ Kar ne ubije, krepi.

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Za občino Jezersko tudi občina Luče

Luče kot drugi slovenski kraj v mreži Gorniških vasi

Občina Luče, obdana z gorami – saj jo vsaka na svoji strani neba varujejo Raduha, Ojstrica in Rogatec –, je zadnjo septembrsko soboto po petih letih priprav in intenzivnega dela tudi uradno vstopila v mrežo Gorniških vasi (*Bergsteigerdörfer*). Vsi zbrani, še posebej pa govorniki in slavnostni gostje, so soglašali, da je to pomemben korak za občino in dolino.

Luče so druga slovenska občina za občino Jezersko, ki se je pridružila tej mednarodni gorniški skupnosti; ta po vstopu Luč ob Jezerskem obsega še dvajset krajev v Avstriji, štiri kraje na Bavarskem, dva na Južnem Tirolskem in enega v okviru preostale Italije. Projekt vodijo planinske zveze Avstrije, Nemčije, Južne Tirolske, Italije in Slovenije. PZS je nacionalni nosilec projekta, ki ga podpirata Ministrstvo za okolje in prostor RS, ki skrbi za izvajanje Alpske konvencije v Sloveniji, ter Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo RS.

V Lučah so prvič zaznali možnost vstopa v mrežo Gorniških vasi v letu 2015, ko so v mreži prepoznali priložnost, da lepoto in ohranjenost svojega okolja s številnimi gorami, planinskimi potmi, dolinami, kočami in znamenitostmi, kot so Igla, Snežna jama, Pre-sihajoči studenec, kapelice ipd., ponudijo gostom ter ju negujejo in ohranjajo za naslednje generacije. Gre za dragoceno domačo kulturno dediščino, od ljudskega izročila, navad in običajev do njihove značilne kulinarike. Na pridružitveni slovesnosti je župan Ciril

Luče, drugi slovenski kraj v mednarodni mreži Gorniške vasi
Foto: Tomo Jeseničnik

Rosc poudaril, da je tokratni dogodek pomemben mejnik, ki se ga vsi veselijo in so nanj ponosni: "Gornišstvo je v Lučah doma že dolgo. O tem govori podatek, da je pred 125 leti Savinjska podružnica Slovenskega planinskega društva na Molički planini postavila drugo planinsko kočjo v Sloveniji. Vstop med gorniške vasi na nek način pomeni kontinuiteto pohodniškega turizma. Želimo ohraniti naš kraj, ta zaklad, to gnezdo sredi gora, ki smo ga podedovali od prednikov; ti so živeli v sozvočju z naravo, njenimi danostmi in potenciali in jo ohranili v vsej njeni lepoti."

Ob tem dogodku so v Lučah izdali knjižico *Luče – gnezdo sredi gora*, ki na šestdesetih straneh predstavi projekt Gorniške vasi, preteklost Luč, zanimivosti, planinske ture v vseh letnih časih in druge dobrodošle informacije. Kraji v mreži so zavezani skupnim vrednotam, hkrati pa s projektom prispevajo k uresničevanju Alpske konvencije.

Miro Eržen, podpredsednik PZS, je ob tem dejal: "Kraje v mreži Gorniške vasi kot rdeča nit povezuje gorska krajina in z njo povezana gorniška tradicija; spoštovanje naravne in kulturne dediščine, predvsem pa želja, da z obiskom gostov, ki delijo omenjene vrednote, omogočimo razvoj, ki bo spodbudil mlade generacije, da v svojem kraju vidijo tudi svojo prihodnost. Hkrati s projektom prispevamo k uresničevanju Alpske konvencije. S ponosom doživljamo današnji trenutek. Naše skupno delo je bilo prijetno, predvsem pa prežeto

z izredno motivacijo vodstva občine in članov projektnih skupine za uresničitev tako zelenega cilja. Podpora, svetovanje in usmeritve mednarodnega upravnega odbora Gorniških vasi, predvsem strokovnega sodelavca Rolanda Kalsa, so bile podlaga, ki nas je vodila v pravo smer." Ob tem je pozdravil Kalsa in predsednika Planinske zveze Južne Tirolske Georga Simeonija.

Generalna direktorica direktorata za prostor, graditev in stanovanja na ministrstvu za okolje Barbara Radovan je v nagovoru poudarila, da povezovanje gornišstva in lokalnega razvoja ne potrebuje velike infrastrukture, saj sta narava in krajina sami njegova infrastruktura, Blanka Bartol z Ministrstva za okolje in prostor, vodja slovenske delegacije v Stalnem odboru Alpske konvencije, pa je še opozorila: "Turizem majhnih korakov, omejene rasti, s poudarkom na mehki mobilnosti, uravnoteženju potreb gostov in domačinov, aktivnem ohranjanju okoljskih in kulturnih virov, alternativnem povezovanju različnih področij, npr. turizma in kmetijstva, oblikovanju turistične ponudbe v obliki regionalnih znamk, s sodelovanjem različnih sektorjev ipd. so elementi, ki vodijo v bolj trajnostni turizem. Nekatera območja v alpskem prostoru so že šla po tej poti, trajnostni turizem pa je osnovno vodilo tudi gorniških vasi, v katere sta zdaj vključena Jezersko in Luče. Prepričana sem, da bosta na tem področju zgled tudi drugim." ●

VAŠ PARTNER V STENI

WWW.HANWAG.COM

OUTDOOR FOOTWEAR
SINCE 1921

HANWAG FERRATA II GTX

Čevljev, ki združuje plezalne zmogljivosti in udobje pri hoji. Izdelan za skoraj vsak alpski teren: Za lažje alpsko plezanje in najzahtevnejše zavarovane plezalne poti. Lahek, fleksibilen in hibriden, združljiv s polavtomatskimi derezami.

Zdenka Mihelič

Novo v Gozdu Martuljku

Nova ferata Jerm'n

Na vrhuncu poletne planinske sezone je občina Kranjska Gora pridobila ob feratah Mojstrana in Hvadnik še ferato Jerm'n, ki je še za stopnjo težja od Poti mojstranskih veveric, ene izmed dveh ferat Mojstrana na Grančišče.

Začetek ferate Foto: Gregor Vidmar

Na slovesnem odprtju so sodelovali župan Kranjske Gore Janez Hrovat, sicer idejni vodja tega projekta, direktor turizma Kranjska Gora Blaž Veber, predsednica in podpredsednik PD Gozd Martuljek Oti Mertelj in Toni Luzar. Kot je povedal gorski vodnik Gregor Kofler o razvoju planinskega turizma na območju Kranjske Gore s posebnim poudarkom na feratah, jo lahko primerjamo z dolino z dolino Ötztal v zahodnem delu Tirolske v sosednji Avstriji, ki je naši Kranjski Gori glede na podobno razvejanost doline in naravne danosti precej podobna in si jo po njegovem mnenju lahko vzamemo za zgled. Ferata, katere ime izhaja iz italijanskega

Na ferati v najtežjem delu, ki poteka po levi strani stene ob slapu. Foto: Zdenka Mihelič

izraza "Via ferrata" (železna pot) za tovrstne poti, je opremljena z železnimi pripomočki (jeklenicami, skobami, klini, umetnimi stopi) od začetka do konca oz. vrha poti. Med osebno tehnično opremo, potrebno za vzpenjanje in napredovanje po feratah spadajo plezalni pas, samovarovalni komplet, čelada, zelo priporočljive pa so tudi rokavice za ferate (na dlaneh so podložene, da pri oprijemu z jeklenico ne drsijo, nam pomagajo, da se lažje primemo za jeklenico in ne dobimo žuljev). Potrebni pa so tudi dobri planinski čevlji z odlično gumo podplata, da lahko stopamo, če je potrebno, tudi na trenje. Ločimo klasične, športne in ekstremne ferate. Najbolj razširjene in priljubljene klasične ferate so v Italiji in v Avstriji, ki nas običajno pripeljejo na vrh. Športne so predvsem turističnega namena in so opremljene z jeklenico, kline ali skobe pa služijo le za počitek in ne za napredovanje. Jeklenica je napeta po skali, ki je pogosto gladka, navpična in stopi so redki ali jih praktično ni. Pri napredovanju moramo uporabiti lastno moč in trenje. Naš cilj ni vrh oz. sama pot te po navadi ne pripelje do njega.

Gorski vodnik Mitja Šorn, ki je poleg Braneta Pečarja aktivno sodeloval pri urejanju in nadelavi novo odprte ferate Jerm'n, je pohvalil: "Kranjska Gora je edini slovenski turistični kraj, ki je v razvoju in urejanju urejenih plezalnih poti zaznala priložnost za dodatni razvoj ponudbe planinskega turizma v območju. Z več urejenimi feratami se večja prepoznavnost Kranjske Gore kot planinske

Razlaga ocen na feratah:

A	LAHKO
A/B	
B	ZMerno
B/C	TEŽKO
C	
C/D	TEŽKO
D	
D/E	ZELO TEŽKO
E	
E/F	
F	EKSTREMNO TEŽKO
F/G	

destinacije v Evropi in drugod po svetu." Z nadelavo ferat Mojstrana in Hvdanik in najnovejše Jerm'n, Kranjska Gora počasi, a vztrajno in pogumno stopa ob bok krajem z razvitim *feratarskim* turizmom, torej ob bok Avstriji in Italiji. Obisk ferat se iz leta v leto povečuje, kar je kranjskogorski občini pokazatelj, da stopajo v pravi smeri. ●

V zaključnem delu ferate Jerm'n
Foto: Zdenka Mihelič

Informacije – Ferata Jerm'n

Zahtevnost: D, mesta E

Oprema: Običajna oprema za ferate: plezalni pas, samovarovalni komplet, čelada, rokavice

Dolžina: 180 m

Višina: 220 m

Orientiranost stene: J/S

Izhodišče: Parkirišče pri športnem igrišču v Gozdu Martuljku.

Od parkirišča do začetka ferate je deset minut hoje. Ferata se začne z asfaltne ceste Gozd Martuljek–Srednji Vrh tik pred mostom.

Most preči potok, ki priteče iz Jermanovega slapu.

Časi: Vstop v ferato–zaključek 1 h

Sestop 30 min

Skupaj 1.30 h

Vzpon: Že sam začetek ferate pokaže, ali si iz pravega testa za tako ferato ali ne, tako da se še vedno lahko vrneš. Začetek, navpičen vzpon čez gladko steno, ki pripelje do Jermanovega slapu, je torej kar težaven, ocenjen z oceno D. Sledi prečenje potoka čez viseči most. Nato se začne najtežji del ferate (mestoma E), ki poteka po steni levo od slapu. Stopi so redki, veliko je stopanja na trenje ob uporabi moči v rokah. Sledi zelo izpostavljena prečnica v desno, ki pripelje v sotesko nad slapom. Sledi še en most prek potoka, nato pa se začne zaključni del ferate, prav tako precej zahteven.

Sestop: Sestop poteka po isti poti kot s ferate Hvdanik, najprej po planinski poti, nato pa po cesti, ki pelje iz Srednjega Vrha proti Gozdu Martuljku.

Ferati Jerm'n in Hvdanik sta med 31. 10. 2019 in 1. 4. 2020 zaprti.

Osemdeset let Tomaža Banovca

Obhajanju svojih rojstnih dni je iz več ozirov težko pobegniti. Če ne drugače, te pocukajo za rokav. Bolj zanimivo je, ko takšen datum doleti prijatelja. Zaželiš vse najboljše, dodaš kakšno hudomušno in ponovno ugotoviš, kako minevajo leta. V letošnjem vročem avgustu se nas je zbralo šest prijateljev in dolgoletnih planinskih sodelavcev – zbližale so nas tudi odgovorne naloge pri delovanju Planinske zveze Slovenije –, da počastimo življenjski jubilej prijatelja Tomaža Banovca. Kako na kratko opisati bogato življenjsko pot gorskega sopotnika Tomaža? Prvič sva se srečala in "privezala", ko sva plezala Jugov steber v Steni, prav tako v avgustu – v poznih petdesetih letih prejšnjega stoletja.

Tomaž Banovec
Arhiv Planinskega
vestnika

Rodil se je 29. avgusta 1939 v Ljubljani, njegova mati – velika ljubiteljica gora, ga je zgodaj vpisala v Planinsko društvo Železničar, delal je v mladinskem, markacijskem ter alpinističnem odseku. V letu 1959 smo ga izvolili za načelnika Mladinske komisije pri naši Zvezi. S prijatelji je gradil nove oblike dela z mladimi – izkušnje, ki so jih prijatelji Korošci uveljavili, so se takoj prenesle na celo republiko. Koordinacijski odbori za delo s planinsko mladino so postali vzorec za kasnejše ustanovitve meddruštvenih odborov

planinskih društev. Z jugoslovanskimi prijatelji smo organizirali večje prireditve, tabore, pohode, orientacijska, smučarska in druga tekmovanja. Izdelani so bili programi za izvajanje planinske šole za vzgojo, za mladinske vodnike, za delo na osnovnih in srednjih šolah Slovenije. Tako se je gojil planinski podmladek, ki že dolgo vrsto let krepil vrste odbornikov ter predsednikov v matičnih društvih in Zvezi.

Aktivnejše povezave z jugoslovanskimi planinci, prve mednarodne in čezmejne povezave ter izmenjave z mladimi planinci Avstrije, Italije in Velike Britanije so postale stalnica. Pridobili in dajali smo strokovne pobude, vsebine in izkušnje. Tomaž je nato prevzel nove planinske dolžnosti, med drugim izdelavo zemljevidov slovenskega gorskega sveta, tedaj tudi kot poklicni izziv. V tem času je z odliko diplomiral in se zaposlil na Inštitutu za kartografijo. Uvedel je nove metode in tehnologije ter vodil delo pri planinski karti *Julijskih Alp* (1 : 50.000). Kot propagandist je vodil velike planinske proslave in tabore. Se spomnite, kako smo planinci napolnili halo Tivoli ob naši petinsedemdesetletnici? Sledila je živahna založniška dejavnost, izdajali smo planinske zemljevide, učno literaturo ter vrsto planinskih koledarjev. V letu 1979 je bil izvoljen za predsednika Planinske zveze Slovenije. Ni bilo lahko – za karizmatičnim Mihom Potočnikom. Nadaljeval je njegovo delo in poslanstvo. Na vseh ravneh je Zveza opozarjala na vrednote ter pomen in vlogo planinstva kot ene najbolj zdravih in najcenejših športnih dejavnosti na odprtem prostoru. Opozarjal in utemeljeval je, da so kočje in poti potrebne izdatnejše podpore družbe tudi zaradi vse naraščajoče turistične dejavnosti v gorskem prostoru. Njegov največji izziv je bila obnova nekaterih domov, in rad se spominja obnove Triglavskega doma ter Gregorja Klančnika, ki je projekt izvedel. Predsedništvo je odložil leta 1987. Še vedno je delal v založbi in v obdobju od 1989 do 1991,

v burnih časih pred razpadom Planinske zveze Jugoslavije, je bil njen zadnji predsednik. Aktivno je sodeloval tudi pri pripravi Zakona o Triglavskem narodnem parku, v letih od 1993 do 2006 je predsedoval svetu Triglavskega narodnega parka.

Njegova poklicna pot je prav tako pestra in zanimiva. Po diplomu se je zaposlil kot vodja Kartografskega oddelka na Inštitutu za geodezijo in fotogrametrijo, v letu je nato postal 1970 direktor Razvojnega inštituta na Geodetskem zavodu, leta 1975 je bil imenovan za namestnika generalnega direktorja Zavoda za družbeno planiranje, zadolžen tudi za prostorsko planiranje, tehnologijo ter informatiko. Leta 1979 je bil imenovan za direktorja Centra SRS za družbeni sistem informiranja in informatiko. Vseskozi je imel status raziskovalca, ki ga je tekoče dokazoval s strokovnimi in znanstvenimi prispevki. Leta 1981 pa je postal direktor Zavoda SRS za statistiko, zdaj Statistični urad RS, ki ga je vodil do upokojitve leta 2003, skupaj dvaindvajset let, tudi v prelomnih časih za našo novo državo. Bil je član raznih teles in odborov Vlade RS, tudi predsednik sveta Agencije RS za plačilni promet (1997–2002).

Bil je pobudnik posebne smeri višješolskega študija za geodetske inženirje, ki jo je na koncu tudi izvedel, pobudnik in soorganizator mnogih posvetovanj s tega področja (geodezija, kartografija, informatika) in avtor slovenskega *Topografskega priročnika*. Njegovo znanje o pomenu povezovanja registrov in evidenc iz različnih strok je pravi razmah doživelo s prihodom informacijske tehnologije. Z njim je Statistični urad posodobil statistične procese in jih evropeiziral. Jubilant je ves čas vodenja urada skrbel za prilagajanje slovenske statistike mednarodnemu evropskemu okolju. Že leta 1988 je dobila Slovenija svoj "republiški" Zakon o statističnih raziskovanjih, leta 1995 pa kot Republika Slovenija še evropsko urejen sodoben statistični zakon.

Na vsakem od opisanih delovnih mest je z znanjem, učinkovitostjo, prilagodljivostjo ter inovativnostjo skrbel za uvajanje novih vsebin in tehnologij. S svojim znanjem in pripravljenostjo je tako na planinskem kot poslovnem področju delal v stikih s sorodnimi planinskimi in delovnimi organizacijami doma in v tujini. Znal je poiskati zanimivosti, novosti, prednosti, bil je neutrujen zagovornik izmenjave znanja in izkušenj ter veliko pisal o tem. Največ tega je opisano v COBISS-u.

Po upokojitvi se je naš jubilant vključil še v delo društev in nevladnih organizacij. Spet predvsem strokovno in dosledno kot marljiv prostovoljec. V Zvezi društev upokojencev je leta 2017 pripravil Memorandum 2018, s katerim ta zveza objavlja svoja stališča politiki, vladi in splošni javnosti. Deluje v Svetu vlade za spremembo in posodobitev davčne nepremičninske zakonodaje in v Svetu ministra za okolje in prostor za sodelovanje z nevladnimi organizacijami za področje stanovanj.

Za delo v planinstvu je naš jubilant med drugimi planinskimi priznanji prejel plaketo PZS (1989), pred tem v letu 1983 Bloudkovo plaketo in leta 2003 plaketo "štirje srčni možje", kot tudi naziv Častni član PZS. Za dolgoletno in zaslužno delo na področju statistike in informatike ter v strokovnih društvih, še posebej v Planinski zvezi Slovenije, je leta 2002 prejel srebrni častni znak svobode RS. Naziv častni član so mu podelili Zveza geodetov Slovenije (1983), Zveza geodetov Jugoslavije (1988), Inženirska zbornica Slovenije (2003), dobil je Blejčevo statistično priznanje (2014). Eurostat mu je podelil posebno priznanje za prispevek k prilagajanju slovenske statistične ureditve evropski.

Tomaž si brez dvoma za svojo bogato življenjsko pot in delo zasluži vse spoštovanje in priznanje. Kot človeku širokega srca mu želim še nadaljnja uspešna in zadovoljna leta. ○

ALCOM **uvex**
Slovenski proizvajalec stekel z dioptrijo

Legendi
Marija in Andrej Štremfelj nosita očala uvex in stekla Alcom.

www.alcom.si/sport
Ukrivljena športna očala in stekla z dioptrijo dobite pri svojem optiku.

U tišini tiho teče čas

Uidu

Tisti fant s dolgimi skraužlanimi lasmi, ki ga ti poznaš ... sta te imenovali hčerki, ko sta te zagledali pred mano. Vid ... tisti nasmejani fant, ki se je vedno ustavil, vprašal, kako je, in žarečih oči skromno povedal, kje je bil, kaj je plezal in previdno vprašal, ali imam kaj časa v prihodnjih dneh, "... ker vreme bo dobro, sem gledal, a veš, ki sem mislu, po moje bi se dalo, če bi šla ..."

Pred tremi leti si se nam pridružil na alpinističnem odseku. To, da si imel že lepo športnoplezalno podlago, so nekateri vedeli iz občasnih srečevanj po okoliških plezališčih, kjer so spoznali tvojo zagnanost in te vzeli s seboj na plezanje v istrska plezališča. Ni bilo dolgo, ko smo vsi videli, da smo na odsek dobili že izdelanega hribovca, ki mu bo alpinizem predstavljal nadgradnjo dosedanjega udejstvovanja in ne le trenutne muhe. Pa da o razgledanosti sploh ne govorimo – bil si mala enciklopedija poznavanja hribov

Foto: Blaž Dakskobler

in njihove zgodovine. Koliko je danes dvajsetletnikov, ki vedo, kje je Oblica? V njej se nahaja smer, ki je bila na vrhu tvojih želja za prihodnje leto, ko si boš nabral dovolj vzponov za trdno podnožje piramide postopnosti, z izgradnjo katere si se loteval vsega. Kako pomenljivo in polno skrite žalosti zveni to ime danes!

Po zaključku alpinistične šole in nabranih začetnih vertikalnih kilometrih v spremstvu izkušenih alpinistov si postal gonilna sila pripravniškega podmladka odseka, ki se je začel samostojno lotevati alpinističnih vzponov. Vse po načelu postopnosti, brez preskakanja stopničk, čeprav si bil glede na svoj športnoplezalni nivo sposoben mnogo težjih vzponov. Nikoli nisi na račun hitrosti vzpona zanemarjal varnosti, nikoli me ni skrbelo, ali me varuješ na slabem klinu, nikoli nisi zapadel v obešnjaštvo, *ma dej stari, ne kompliciri, saj za psiho je že dober ta klin*, in nikoli si nisi premislil, če sva se zmenila, da kam greva, ker naj bi zvečer *bluznil*. *Mainstream* in modne smeri te niso zanimale. Da bi čakal na vstopu v smer ali sidriščih v vrsti kot ovce pred molžo, ti ni padlo na pamet, ko pa je toliko lepih smeri, za katere še *Google* ne ve, da sploh obstajajo. Nikoli nisem zaznal, da bi gore in stene jemal zgolj kot kuliso in telovadno orodje svojega udejstvovanja, enostavno si užival že v tem, da si tam bil ... Za razliko od premnogih vrstnikov v dvajsetih ti nisi poznal dnevno težke glave in motenega pogleda v zakajeni družbi, polni zlaganega smeha in sreče. Namesto tega si izbral (prosto po Tomazinu) polno življenje na meji nebesne praznine in razbrazdane gladine morja gora. Lebdenje na zračnih grebenih, trenutke prebujajoče se sreče na visokih vrhovih in uživanje v prigarani svobodi gibanja in doživetja. Aktivno si pomagal pri izvedbi šole in vaj iz vrhne tehnike za tečajnike alpinistične šole, nate smo začeli prenašati organizacijske funkcije vodenja odseka in računali, da v roku dveh let prevzameš vlogo načelnika. Kot študenta fakultete za vede o zdravju s pretanim občutkom za sočloveka in bodočega alpinista pa smo te na tolminski postaji gorske reševalne službe že videli tudi kot bodočega reševalca.

"... In, si se ki prijel za ograjo?" si me zasoplega in izžetega počakal vrh stopnišča, ki je pripeljalo z morene

do kočice stopetdeset metrov višje. "Ma ne prijel, vlekel sem se za ograjo ..." Ti pa kot da ti tistih dobrih dvajset kilometrov, ki so bili za nami, ni bilo dovolj, si teh 467 stopnic pretekel. "Ma sam tolk, da probam, kolk dá pumpa od sebe ..." si skromno pripomnil, kot da bi ti bilo nerodno.

"Ma bolano, bolano ... To, to, to je tisto ta pravo ..." si kot vedno, ko si se razvnel, zjutraj brundal sam pri sebi, zroč v rojevanje novega dne, medtem ko je sonce oranžno barvalo vršni steni Gletcherhorna in Jungfraua visoko nad nami, daleč nad prostranstvi večnega ledu. Tako kot v naših hribih, kadar si se zlil z naraščajočo globino in širnimi prostranstvi, ki so naraščala z vsakim preplezanim raztežajem, si si začel zvižgati otožno melodijo iz enega od vesternov. Kakšnih deset ur kasneje, ko se mi je zdelo, da sesto pa ne bo nikoli konec, in se mi je po glavi potikala misel, kako bom imel izgovor, da naslednjih nekaj dni ne bom dosti migal, ti praviš, da kako je *fajn*, ker da boš naslednji teden na popoldanski *smeni*, da se boš jutri zjutraj spočil, naslednji dan pa boš šel pred sihtom popraviti svoj rekord na Žabiški vrh, da vidiš, koliko se pozna povečanje eritrocitov ...

"A misliš, da bo lepa jesen? Ma ko bi bila. Res bi bilo dobro, če nama rata splezat še Douganovo v Strmi peč." "Ma ne skrbi, Vid, do novembra imava cajt ..." Žal je prej vmes prišla zadnja avgustovska sobota in z njo grozna novica, za katero smo si vsi želeli, da bi bila le del morastih sanj ...

"Nemočen kot ptica brez kril ... in sonce brez žarkov ... izgubljen kakor list sredi viharja ... in jutro brez rose ... nesrečen kot otrok brez matere ... in srce brez toplote ... Slonim nad praznino, ki je nastala ... In jočem za tabo, prijatelj." Tako je v knjigi *Takrat me počakaj*, sonce pokojnemu prijatelju zapisal Milan Romih iz alpinistične generacije osemdesetih, katerih dejanja si tako občudoval.

Jutranje sonce še vedno škrlatno rdeče ožari vzhodno steno Jerebice, ko pozdravlja nov dan. V pozno-poletnem opoldanskem soncu pod vrhom Briceljka še vedno diši pelin, niže v Bali dehtijo ciklame. Še vedno se nad Zadnjiškim dolom vrtoglavo v nebo poganja Vršac, še vedno se v tolmunih Soče ogleduje Lepo Špičje, še vedno se v umitem dnevu s Krnom iz daljav spogledujeta Agner in Sas Maor ter nad Zapotokom v tišini še vedno tiho teče čas. Življenje na zemlji z drobcenimi koraki stopica naprej (prosto po Avčinu) na svoji večni poti proti toplotni smrti, ko bo ugasnilo tudi sonce. Takrat bo skalovje teh čudovitih obsoških gora, ki si jih imel tako rad, spet potopljeno nazaj v morje. Za vselej. Zemlja pa bo zopet pusta in prazna. Takrat, ko ne bo nikogar več, ki bi nad somrakom izrojene človeške civilizacije še iskal skritih svetišč ..., kjer le tišina šepeta.

Vid, hvala, ker smo lahko skupaj prehodili poti, radi smo te imeli in zelo te pogrešamo. ○

Besedilo je posvečeno Vidu Dakskoblerju, ki se je konec avgusta ponesrečil pri plezanju.

Zgorel Frischaufov dom na Okrešlju

V začetku novembra je ogenj popolnoma uničil Frischaufov dom na Okrešlju, priljubljeno planinsko kočjo PD Celje Matica v Kamniško-Savinjskih Alpah na višini 1396 metrov. PD Celje Matica je s tem doživelo še drug udarec, potem ko je le dve leti in dva tedna pred tem v katastrofalnem požaru pogorel njihov Kocbekov dom na Korošici. Slovensko planinstvo je s tem ostalo tudi brez dveh pomembnih koč na trasi Slovenske planinske poti. Kdaj je dom pogorel in kaj je vzrok požara, še ni znano. V času požara v domu ni bilo nikogar, oskrbnik ga je ob koncu osrednje planinske sezone zapustil tretjega novembra, dom pa naj bi bil v nadaljevanju leta odprt ob koncu tedna z lepo vremensko napovedjo. Tako je društvo o zgorelem domu naključno izvedelo sedmega novembra popoldne, saj zaradi slabega vremena in odmaknjenosti doma nihče ni opazil požara.

"Od Frischaufovega doma na Okrešlju, ki je imel osemdeset ležišč in ki ga je v poletni sezoni obiskalo okrog petindvajset tisoč ljudi, so ostali le še zidovi, ki se ob močnem vetru že sami podirajo. V zadnjih treh letih smo v kočjo vložili sto tisoč evrov in smo še globoko v posojilih. Zamenjali smo streho, popolnoma prenovili sobe, prenovili kuhinjo, jedilnico in sanitarije ter uredili novo učilnico za predavanja, tako da bi lahko dom v takšnem stanju deloval vsaj naslednjih dvajset let, požar pa ga je popolnoma uničil," je razložil predsednik PD Celje Matica Brane Povše in dodal: "Dom in njegova notranjost s pomožnim objektom sta popolnoma uničena, nepoškodovane pa so ostale tovarna žičnica, čistilna naprava in zimska soba. Po prvi oceni je škoda vsaj petsto tisoč evrov, moramo pa si vzeti čas za premislek, kako se lotiti reševanja te katastrofe, saj je naše društvo v dveh letih v požaru izgubilo dve planinski kočji, in smo praktično čez noč ostali brez vseh prihodkov, ki bi lahko pripomogli tudi k obnovi kočice na Korošici. Najprej moramo dojeti, da je vse to sploh res." Nadaljnjim ukrepom se bodo posvetili na izredni seji upravnega odbora PD Celje Matica, ki bo v tem tednu in se je bo udeležil tudi predstavnik PZS.

Zdenka Mihelič

Od Frischaufovega doma na Okrešlju so po požaru ostali le še zidovi. Foto: Rock Ošep

NOVICE IZ VERTIKALE

Od sredine septembra naprej je bila glavna vzponov opravljena v pri-sojnih stenah. Na sporedu so bile tipične jesenske smeri, a nekaj plezalcev se je v drugi polovici septembra kljub temu odpravilo v velike severne stene. Plezali so v smereh, kot so **Skalaška z Ladjo, Kratka Nemška, Bavarska** in seveda **Slovenska** v Steni, obiskana pa je bila tudi SV-stena Viša. V oktobru so se plezalci umaknili na sonce in večinoma v športnoplezalne smeri.

Nekaj ponovitev iz naših sten

Kogel je bil, kot je običajno za ta čas, pogosta izbira. Uroš Grilj je s soplezalcem ponovil **Amonit** (VIII-, 230 m). Zapleten začetek mu je uspelo razrešiti v drugem poskusu in tako je opravil eno izmed zdaj že mnogih prostih ponovitev. V steni se je preizkusilo že več generacij plezalcev. Prve generacije so kline dodajale, naslednje pa jih uporabljale. Če bi klini lahko govorili, bi nekateri med njimi danes znali povedati celotno zgodovino smeri. Kot omenja Uroš, je kline načel zob časa in veliko jih je nezanesljivih, zato odhod v smer brez kladiva ni priporočljiv. Seveda pa kladivo in nekaj klinov na

pasu ne škodi v nobeni smeri. V Skuti sta Gregor Malenšek in Neda Poder-gajs (AO Ljubljana Matica) preplezala **Sol, Niebla, Luna** (VII-, 180 m) in **Joška je njen svet** (7b+, 350 m). V Sol, Niebla, Luna sta na drugem varovališču pustila en klin. Na udaru je bila tudi Rušica. Tam sta Bor Levičnik (AO Ljubljana Matica) in Sara Jaklič (AO Kranj) preplezala smer **Čingul Maki** (IX-/IV-V, 250 m). Bor je s prostim vzponom že poskušal v preteklosti in tokrat je poravnal dolg. Sara je detajl preplezala na pogled. 12. septembra sta Maja Lobnik in Primož Lavrič preplezala **Šraufovo smer** (VI/IV+, 500 m) v južni steni Temena. Birokratska zgodovina smeri je prav posebna. Prva sta smer leta 1978 preplezala Janez Gril in Stane Belak - Šrauf. Leta 2016 sta jo, misleč, da gre za novo smer, z novimi variantami ponovno preplezala Matija Volontar in Žiga Oražem ter jo poimenovala Pajek. Ker med obema smerema ni gromozanskih razlik, je prišlo med staro in mlado generacijo do dogovora, da smeri združita pod enotnim imenom Šraufova smer. Grilj in Volontar sta dogovor spravila na papir in se podpisala podenj. Medtem sta smer po navodilih mlade naveze poskušala ponoviti Matej Arih in soplezalec, a sta tudi onadva preplezala svojo varianto. Letošnji vzpon Maje in Primoža je torej četrti znani vzpon v območju te smeri.

Prvenstvene

V drugi polovici septembra je v naših stenah nastalo nekaj novih smeri različnih težavnosti. Novosti za ljubitelje klasik po starih merilih kot tudi za ljubitelje klasik po modernih merilih. Prva prvenstvena smer je nastala v steni Šplevte nad dolino Vrat. Stena spada med plezalno neznane in zelo redko izbrane cilje. V njej je prvi plezal Benjamin Ravnik v devetdesetih letih. Naslednja znana obiska segata v lansko leto, ko sta člana AO Tržič Benjamin Vidmar in Matic Mohorč preplezala dve novi smeri in očitno že naklepala ponovni obisk. Letos sta se vrnila v steno in 15. septembra preplezala svojo tretjo prvenstveno smer v njej. Ta poteka po kaminih različnih dimenzij, ki ponekod zahtevajo nekaj iznajdljivosti. Od tod tudi ime **Šplevtini kamini** (V/III-IV, 210 m). 20. septembra sta v Jezerskem stogu ob sproščenem plezanju obujala spomine na skupno služenje vojske Janez Nunar (AO Tržič) in Damjan Slabe. Za plezanje sta si izbrala na prvi pogled zelo zeleno steno, ki pa je od blizu pokazala skrite čare v obliki imenitne skale, sprane od vode. Glede na njuno funkcijo med služenjem vojaškega roka sta smer poimenovala **Intendantska** (IV+/II-III, 200 m). Naslednji dan, 21. septembra, sta v severovzhodni steni Viša novo smer preplezala Andrej Grmovšek in Gašper Pintar. Andrej je že lanskega septembra raziskoval Zahodne Julijce in skupaj z Markom Mavharjem preplezal zahtevno, skoraj kilometrsko smer v Visoki polici. Letos je cilj ležal še zahodneje, v visokih ostenjih nad Zajzero. Po noči v koči Pellarini sta z Gašperjem odhitele v bližnjo steno in začela plezati desno od klasičnega Severovzhodnega raza, ga više prekrizala in plezala po strmi steni levo od njega. Prehodi so večinoma ocenjeni s III-V, najtežja mesta pa segajo do zgornje sedme stopnje. Detajl smeri (VIII-) sta si izbrala za popestritev, saj se ga da z manjšim ovinkom obvoziti. V skladu s svetov no problematiko sta smer poimenovala **Ni planeta B** (VIII-/VII+, 700 m). Plezala sta osem ur. V Kamniško-Savinjskih Alpah je dan pozneje nastala nova smer v predostenuju Križevnika. Kljub gostoti smeri

Andrej Grmovšek v
Ni planeta B
Foto: Gašper Pintar

Gašper Pintar v previsni poči Foto: Andrej Grmovšek

Japonska

Vladimir (AO Kamnik) in Miha Habjan (AO Rašica) sta odšla na obisk v Tokio na Japonsko in obenem spoznala nekaj japonskih gor. Povzela sta se na najvišjo goro japonske **Mt. Fuji**, 3776 m. Na drugo turo sta se odpravila s slovenskim gorskim vodnikom Cvetkom Podlogarjem in kot enakopravna naveza so se podali v steno Eboshi Iwa na gori **Mount Tanagawadake**, 1977 m. Preplezali so smer **South ridge** (V/IV–III, 300 m). Gre za eno bolj obiskanih in zato tudi bogato opremljenih smeri. Kljub temu je uporabnih varoval v steni le malo, saj je zaradi pogostih padavin in velike vlažnosti postopek rjavenja klinov precej hitrejši kot pri nas. Med drugim sta spoznala zanimiv način varovanja s pomočjo trave, okoli katere se z neskončno zanko naredi kavbojski vozec in to menda drži. Seveda gre za drugo vrsto trave, kot raste pri nas. Zanimiva je bila tudi logistika tega enodnevnega plezalnega izleta: ura in pol na vlaku, ura in pol v avtomobilu, tri četrt ure hoje po cesti in nato dve uri in pol pravega dostopa. Plezanje je trajalo dve uri in pol, vrnitev v mesto pa toliko kot

Plezanje po gladkih ploščah nad vlažno grapo na dostopu do smeri
Foto: Vladimir Habjan

Smer Migrantski prehod v Loški steni. Prostora za zahtevne izzive desno od nje je še veliko.
Foto: Blaž Germek

v steni je prostora za nove še vedno dovolj. Novo smer sta v levem delu stene preplezala Matej Balažič in Jelica Bračič Ilič (oba AO TAM). Plezala sta šest ur, smer pa poimenovala **Ko hodiš nad oblaki – spominska smer Jureta Viličnika** (VII–/V–VI, 250 m) v spomin na prijatelja, ljubitelja gora in objekta. Ko je jesen

oktobra že dodobra prodrla v naše kraje, se je plezanje pospešeno selilo v južne stene. Tedaj sta Blaž Germek in Janez Elija Kos (Črnuški AO) preplezala novo smer v Loški steni nad Osilnico. 6. oktobra sta začela plezati desno od lani nastale B&B, sredi stene pa zavila levo v že znane prehode, ki se umikajo rumenim streham in previsom v zgornjem delu stene. Smer sta poimenovala **Migrantski prehod** (VI+/VI, 100 m + 100 m po obstoječih smereh).

prihod – v obratnem vrstnem redu. Zagotovo smo lahko zadovoljni s priročnostjo naših gora, sploh če upoštevamo dejstvo, da je za prebivalce Tokia omenjena smer ena od bližjih.

U Marmoladi

David Debeljak in Gašper Pintar sta med poletjem v južni steni Marmolade preplezala več smeri. Zgodaj poleti sta preplezala smer **Via Fortuna** (6c+, 920 m), septembra pa še **Glasperlenspiel** oz. **Via ombrello da sole** (6c, 200 m) in **Excalibur** (VIII+, 300 m). V via Fortuna jima je v steni zmanjkalo dneva in sta vrh doseгла naslednji dan. Druga smer ju je kljub kratkosti dovolj zaposlila s svojo težavnostjo. Ocene v vodniku so bile nekoliko lažje kot na terenu. Tretja smer je navdušila z lepoto in ravno pravšnjo težavnostjo. V skladu z "marmoladsko" etiko je v njej le malo klinov, kar je pripomoglo še k boljšemu doživetju.

Še več iz tujine

Iztok Tomazin je obiskal Italijo in Avstrijo ter pri tem kombiniral različne dejavnosti. V Italiji je kombiniral BAsE-skoke in plezanje. Začel je s skoki z Monte Brenta v Arku. Poleg skakanja je tam opravil nekaj solo vzponov v Placche zebrate. Sledil je premik v višje gore. Nadaljeval je s skoki čez severno steno Agnerja, SZ-steno Civette in iz vrha Castello delle Nevere – soseda Tržaškega stolpa. Vmes je za oddih preplezal smer **Gianleo** (IV+, 170 m) v JV-steni Croda Negra. V Avstriji je s sabo vzel jadrarno padalo. Prvi dan sta z avstrijskim kolegom v Hochkonigu, 2941 m, preplezala kombinacijo smeri **Fun in the sun & Panorama** (VI/V, 500 m). Z vrha sta lahko poletela kljub neugodnim razmeram. Drugi dan sta opravila s smerjo **Cinderella** (VI-/IV-V, 330 m), sreče z vremenom za vzlet pa tokrat nista imela. Toplota na jugu je marsikoga zvalila k južnim sosedom. Nekateri so se od 5. do 8. oktobra udeležili spominskega srečanja *Glavno da se klajmba* pod Biokovom. Enega od večerov na srečanju je s predavanjem popestril Silvo Karo. Kot vedno v tem času se je plezalo še v Paklenici, Dabarskih kulkovih in Omišu. Člani AK Ravne so

odšli v Bosno in uživali samoto v okolici Banja Luke. Tam so plezali v Skublju, kanjonu Tijesno in Pecki.

*Novice je pripravil
Mitja Filipič.*

LITERATURA

Andrej Mašera: DOLOMITI po dolgem in počez. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2019. 336 strani, 29,90 EUR.

Z istrske obale, tam nekje med Umagom in Lovrečico, se po kakšni hudi nevihtni noči zgodaj zjutraj na zahodnem obzorju, nad modro jadransko gladino razprostre srebrna ogrlica, sanjsko lepa, lebdeča nad prozornimi meglicami. Prizor, podoben tistemu s piranske Punte, od koder so nam triglavski Julijci s Krnovim zobom na severu mnogo bližji, kot nam je izpred Sv. Ivana in Sv. Pelegrina zahodna gorska veriga Dolomitov.

Sedim na terasi tik nad svetoivansko obalo in listam po zadnji Mašerovi knjigi *DOLOMITI po dolgem in počez*, ob njej pa sem ter tja pogledam v tisto prejšnjo z bolj pesniškim podnaslovom *Dolomiti – sanjske gore*. Dve veliki deli, dvoje opusov avtorja, ki hodi v gore z zavestjo, da o tej hoji velja pripovedovati tudi drugim. Kugyja je nagovorila lepota, da je začel o njej pripovedovati drugim, Andreja Mašero pa tudi spoznanje, da lahko iskalcu lepote da največ, če ga varno popelje v njene prelesti. In takšne so vse njegove vodniške knjige – za celo zbirko jih je že.

Tudi najnovejša Mašerova izbirna vodniška knjiga je napisana v pristnem

mašerovskem slogu. S kakovostjo bogati in nadgrajuje metodo, kakršno je s svojim izjemnim opusom na Slovenskem utemeljil Tine Mihelič. Zdi se (pravzaprav se zdaj že ve), kot da bi avtor načrtno zbiral snov za knjige s pohodi in njemu tako ljube Dolomite. Že v prvi knjigi *50 zavarovanih plezalnih poti* je krepko posegel tudi v osrčje Zahodnih Julijcev, torej gora, s katerih se onstran karnijskih grebenov vidijo vzhodni Dolomiti kot na dlani. Še odločnejši korak v to smer pomeni knjiga *Zahodne Julijske Alpe*, v tretji, v Čudovitih Alpah, se Dolomitov tudi neposredno dotakne in pozornejšemu bralcu da vedeti, da o teh sanjskih gorah, kot jim sam pravi, pripravlja nekaj posebnega. Najprej je bila to knjiga *Dolomiti – sanjske gore*, zdaj pa je tu nova, lepa, vznemirljiva, izkušeni polna knjiga, ki nas spet iskreno vabi na pot.

Vsak izbor, in to velja tudi za to knjigo, je predvsem in povsem subjektivno dejanje, o katerem ima lahko vsakdo svoje mnenje, ga pri sebi dopolnjuje ali ga redči. Skratka, lahko ga na poti čaka spodbuda za akcijo, lahko pa v njej najde le prijazno svetovalko, kako se na svoj način, neodvisno od avtorjevih namigov, lotiti spoznavanja in osvajanja dolomitskih gora. Nekaj pa velja za vse Mašerove knjige, tudi za slednjo, da se bo težko našel kdo, naj bo še tako posvečen v tvarino, ki avtorju ne bi priznal prefinjenega okusa in zvrhane mere razumevanja gorniških potreb svojih bralcev. Zato nas s svojimi napotili in navodili popelje od dolomitskih "sprehajališč" do zahtevnih zavarovanih poti (*ferat*) in pravih alpinističnih podvigov. In nikogar, ki bi se rad soočil s temi sanjskimi gorami, ne pusti ob strani.

Šestdeset opisov, šestdeset vsebinsko bogatih zgodb, šestdeset vabljivih nagovorov na akcijo, ki gorečega gorniškega srca ne pustijo hladnega, še posebej, ker je k slehernemu teh šestdesetih vabil kot kratko dopolnilo dodano strnjeno poglavje o vsem, kar nas čaka na poti: zahtevnost (uporaba standardnih težavnostnih lestvic), nevarnosti, napornosti, tako da bo odločitev, lažja in priprave nanjo kakovostnejše.

Več artiklov na
www.iglusport.si

VELIKA AKCIJA

od 12. 11. do 10. 12. 2019

oziroma do razprodaje zalog

TERNUA KERALA SHIRT M

Redna cena: 99,99 €

- 40 %

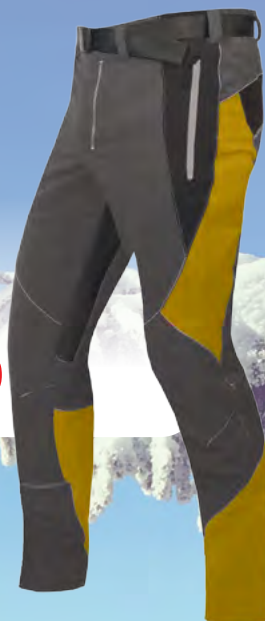
Nova cena: 59,99 €

KARIBU MS KHUMBU PANTS

Redna cena: 97,99 €

- 35 %

Nova cena: 63,69 €

KARIBU WS THERMSTRETCH PANTS 3

Redna cena: 39,99 €

- 25 %

Nova cena: 29,99 €

MAMMUT BROAD PEAK IN HOODED JACKET

Redna cena: 299,99 €

- 35 %

Nova cena: 194,99 €

KARIBU CASCADE GLOVES

Redna cena: 39,99 €

- 40 %

Nova cena: 23,99 €

LA SPORTIVA TRANGO TRK LEATHER GTX

Redna cena: 219,99 €

- 30 %

Nova cena: 153,99 €

CAMP ICE MASTER

Redna cena: 45,99 €

- 40 %

Nova cena: 27,59 €

TSL 226 RANDO

Redna cena: 129,99 €

- 35 %

Nova cena: 84,49 €

Ljubljana - Vič Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100
Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285
Ljubljana - BTC Hala 10 Šmartinska cesta 152, T: 01/ 585 1517
Ljubljana PCL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348
Koper Ljubljanska cesta 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400

Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338
Celje Ulica mesta Grewenbroich 9, T: 03/ 492 9300
Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478
Lesce Železniška cesta 5, T: 04/ 530 2810
info@iglusport.si

Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700
Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebrnič 4, T: 05/ 300 6144
Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555
Idrija Ulica svete Barbare 3, 05/ 373 4044
Velenje Rudarska cesta 2b, 041 660 963

Mašerov izbor (od štiridesetih opisov izpred desetletja do tokratnih šestdesetih) je reprezentativen tudi zato, ker sega preko vseh Dolomitov, od Piave na vzhodu do Adiže na zahodu, bolj natančno od Dolomitov onstran Piave (Dolomiti d'oltre Piave) – za nas so tostran Piave – in Sextenskih Dolomitov na vzhodu ter Marmolade in Sassolunga na zahodu, vmes pa obere vse, kar je lepega in goriško vrednega, od Selle, Pal, Civette, Tofane, Sorapissa. Tu sta tudi z visokih Julijcev dobro vidna Pelmo in Antelao, da o takšnih biserih, kot so znamenite Tri Cine, posebej ne govorimo.

Skratka, pred nami je knjiga, ki so jo pisali zvestoba in ljubezen, izkušnje in znanje, predvsem pa velika želja pripovedovati o vsej tej lepoti, nagovarjati z njo drugega in kot pravi Cankar v Kurentu, jo razsuti med vse ljudi, da jim bo ob pogledu na vrhove gora radostno vzdrhtelo srce.

Mitja Košir

Emil Herlec - Milč, Vasja Žemva: 50 let reševanja helikopterja v slovenskih gorah. 1968–2018. GRZS, 2018. 232 strani.

Leta 1965 je pri reševanju ponesrečenca pod severno steno Škrlatice prvič v Slovenijo priletel na pomoč avstrijski helikopter. Slovenija je leta 1967 za pomoč pri reševanju kupila prvi helikopter (Agusta Bell AB 47J-2A, po domače imenovan Burduš, zdaj razstavljen v Slovenskem planinskem muzeju, SPM). Še istega leta je prvič poletel na pomoč pri iskanju izgubljenega planinca. Helikopter je prvič sodeloval pri resničnem reševanju 5. februarja 1968 pri prevozu opreme za morebitno reševalno intervencijo legendarnih plezalcev v zimskem Čopovem stebru;

že 23. marca 1968 pa je sodeloval pri obsežnem reševanju. Pod severno steno Mojstrovke je plaz zajel sedem udeležencev, pri katerem štirim mladim fantom ni bilo več pomoči. Helikopter je opravil izjemno delo z mnogimi prevozi opreme in reševalcev v bližino Koče na Gozdu, višje se ni bil zmožen dvigniti. Ta datum velja pri nas za začetek helikopterskega reševanja v gorah, torej je lani minilo polnih 50 let od tega dogodka. Lanskega februarja je bila v SPM spominska slovesnost, istega leta je izšla tudi knjiga, ki jo tule predstavljamo.

Knjiga je posvečena vsem pionirjem helikopterskega reševanja v slovenskih gorah, reševalcem letalcem in vsem tistim, ki so v obdobju 1968–2018 sodelovali pri razvoju tega načina reševanja v Sloveniji. Avtorja sta stara mačka letalskega reševanja. Emil Herlec - Milč (intervju v PV 8/2012) je skupaj s pilotom Andrejem Andoljškom in mehanikom Emilom Stepančičem 1968. leta začel s helikopterskim reševanjem, sodeloval je pri nabavi helikopterjev in bil prvi načelnik letalske podkomisije Gorske reševalne službe (GRS). Vasja Žemva se je z reševanjem s pomočjo helikopterja začel ukvarjati kot član letalske podkomisije pri GRS leta 1977. Bil je aktiven tudi v mednarodnem prostoru, med drugim je sodeloval pri ustanovitvi prve mednarodne nevladne organizacije letalskih reševalnih služb EURAMI (European Aero-Medical Institute) in bil njen ustanovni član. Od leta 1980 naprej si je skupaj z zdravnikom Iztokom Tomazinom prizadeval za realizacijo službe Helikopterske nujne medicinske pomoči (HNMP).

V knjigi velikega formata (A4) broširane vezave sledimo helikopterskemu reševanju od samih začetkov, pri čemer spremljamo nekaj pretresljivih reševanj s srečnimi, pa tudi žalostnimi izidi. Sprva helikopter ni mogel leteti visoko, zato so zgradili višinske točke za pristajanje, kasneje so bili ravno reševalci tisti, ki so državi predlagali nabave boljših helikopterjev. Prvo usposabljanje reševalcev so organizirali že maja 1968, za prvi uradni tečaj velja letnica 1974. Leta 1978 so prvič opravljali izpit za reševalca letalca. Leta 1970 je nastal prvi spisek zdravnikov, ki so bili usposobljeni za reševanje s helikopterjem, prvi tečaj za zdravnike je bil leta 1975. Leta 1970 so člani GRS prvič sodelovali na mednarodnem simpoziju IKAR za reševanje s helikopterjem in se tako vključili v mednarodne tokove.

Medtem ko sledimo razvoju helikopterskega reševanja in mnogim odmevnim reševanjem, smo bili priča tudi nesrečam. Prva je bila leta 1975 na Jezerskem, v kateri se je med drugimi ponesrečil tudi Gorazd Zavrnik, eden prvih zdravnikov inštruktorjev. Do današnjih dni sicer ni bilo veliko nesreč, gotovo pa se spomnimo tiste nad Blejsko Dobravo leta 1984, v kateri se je ponesrečil Aleš Kunaver ali pa najhujše tovrstne nesreče nad Okrešljem leta 1997. Zanimivo je spremljati tudi razvoj tehnike prevoza ponesrečenec, od stiskanja v prvem majhnem helikopterju prek viseče mreže pa vse do zvona za prevoz posadke. Danes so helikopterji toliko bolj sposobni, da reševalce prevažajo s samimi vozili, vendar to ni prav pogosto. Vsebinsko so začetna desetletja precej bolj natančno predstavljena kot zadnja. V današnjih časih je vloga helikopterja pri reševanju v gorah neprecenljiva in zajema skoraj polovico vseh reševanj v enem letu (249 samo v letu 2018 od skupnih 537).

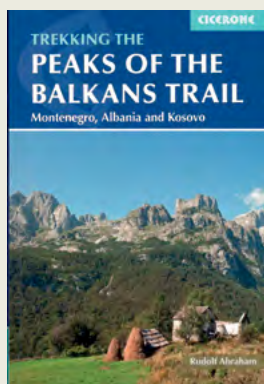
V zadnjem delu knjige sta poglavji o reševanju požarov v visokih zgradbah s helikopterjem in poskusom za realizacijo službe HNMP. Poglavje o projektu Otroci se učijo pomagati v sklop helikopterskega reševanja niti ne sodi. V bogato opremljeni knjigi je 348 fotografij; nekatere

skupinske so žal premajhne, da bi se ljudje na njih lahko prepoznali. Precej je tudi kopij raznih zapisnikov in poročil. Knjiga je bogato opremljena in ima nedvomno veliko dokumentarno vrednost, saj bi se sicer mnogi pomembni podatki izgubili. Avtorjema gredo zato vse čestitke za njuno delo. Kot sta zapisala, gre za neprofitni projekt, ki so ga podprli s sponzorskimi sredstvi. Knjige ni v prosti prodaji.

Kar sem zapisal za prvo knjigo *Letalsko reševanje* (482 strani, A4 format, trda vezava) iz leta 2010, velja tudi za slednjo. Prebiranje mnogih zapisnikov in poročil je za bralca precej naporno, pogosto se vsebine tudi ponavljajo. Najbolj pogrešamo uredniško obdelavo, motijo tudi številne slovnične in pravopisne napake (poglejte samo naslov, ki je dvoumen in pravzaprav pomeni, da so reševali helikopter(je) ter predolgi naslovi. Če bi gradivo dobil v roke sposoben urednik, bi iz njega nastala zanimiva zgodba helikopterskega reševanja, podobna napeti detektivki, tako pa žal ostajamo le pri dokumentarni vrednosti knjige.

Vladimir Habjan

Rudolf Abraham: The Peaks of the Balkans Trail. Montenegro, Albania and Kosovo. Cicerone, Kendal, 2017. 152 str., 16,95 GBP.

Med Črno goro, Albanijo in Kosovom poteka krožna gorska pot, imenovana Balkanski vrhovi, ki povezuje tri sosednje države. Dolga je 192 km in vodi po odročnih dolinah ob samotnih jezerih, čez gorske prelaze in skozi pozabljene vasice, skratka skozi osupljivo lepo naravo gorovja Prokletje. Biotska raznovrstnost tega gorovja je izredna, zato so v treh državah kar štirje narodni parki.

PLANINSKI KOLEDAR 2020

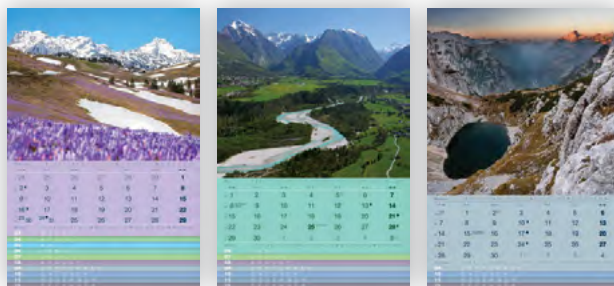
V koledarju Planinske zveze Slovenije 2020 so najlepše fotografije, ki so bile izbrane na razpisu Planinske zveze Slovenije. Motivi na koledarju predstavljajo del gorske narave v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljali skozi leto 2020. Koledar je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kakovostnem papirju in vezan z belo spiralo. Format koledarja je 33 x 48 cm. Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Naročila sprejemamo po e-pošti **koledar@pzs.si**

preko spletne trgovine **https://trgovina.pzs.si**

in na brezplačni tel. številki **080 18 93**

Cena z DDV: **4,90 €**

Zanimivo, da je organizacijo poti spejljala nemška razvojna korporacija z namenom, da pospeši lokalni turizem in poveže tri politične meje. Vodnik, ki ga je izdala britanska založba Cicerone, je prvi z opisi te vezne poti. Krožna pot ima deset odsekov. Prehodimo jo približno v desetih dneh, seveda pa si lahko vzamemo več časa. Kje začeti, ni tako pomembno, saj se gibljemo v krogu. Pot doseže najvišji vrh na Maji Kolati, 2556 metrov. Trasa je vzorno markirana, obstaja tudi dober zemljevid, ki pokriva območje. Oskrba in prenočišče sta zagotovljena v planinskih kočah, tako da nam s seboj ni treba nositi preveč hrane in opreme za prenočevanje. Rudolf Abraham, avtor vodnika, pravi, da je lokalna kuhinja odlična, postrežba pa tradicionalno prijazna. Na točkah, kjer prespimo, lahko najamemo lokalne vodnike. Ker so kraji precej odročni, v gorskem okolju pa so hitre vremenske spremembe še kako možne, domači vodnik morda ne bo slaba odločitev. Za gibanje med tremi državami

potrebujemo obmejno dovoljenje, ki ga dobimo v vsaki od teh držav. Več informacij je na spletni strani www.peaksofthebalkans.com.

Podobno kot pri ostalih vodnikih te založbe se kot kupci lahko registrirate na strani www.cicerone.uk.com, kjer so podatki o spremembah na poteh dosegljivi na naslovu www.cicerone.co.uk/958/updates. Če se boste prijavili, boste na svoj elektronski naslov brezplačno prejeli novosti o vseh v vodniku opisanih poteh, vključno z GPX datotekami.

Za kazalom vsebine sta dva zemljevida, pregledni in natančnejši z legendo simbolov, uporabljenih na zemljevidih. Pred opisi je preglednica z osnovnimi podatki desetih odsekov. V obsežnem uvodnem delu najdemo vrsto uporabnih informacij, kot so zgodovinske posebnosti, značilnosti pokrajine, geologija, narodni parki, rezervati in celó poglavje o hidroelektrarnah na tem območju, rastlinstvo, živalstvo in podnebje; podatki, kako do izhodišča, možnosti

prevozov s konca poti in najprimernejši čas za na pot; napotki o nastanitvi in prehrani med hojo ter cenah, o gorskih kočah, turističnih informacijah, zavarovanju, jeziku na opisanim območju, denarju in kje dobiti dovolilnice; dalje o turističnih birojih, zemljevidih, opremi, markacijah, kje dobimo vodo na poti, zdravju in varnosti, o možnostih najema gorskih vodnikov ter navodila za uporabo pričujočega vodnika.

Vsak opis je opremljen s kratkim povzetkom značilnosti izleta in podatki: začetek/konec, dolžina, višinska razlika, ocena, skupni čas, najvišja dosežena višina, tip terena (to je v bistvu podatek o zahtevnosti poti), priporočeni zemljevid in kočje ob poti ter možnosti javnega prevoza. Sem spada tudi pregleden zemljevid, zelo uporaben je višinski profil poti. V zadnjem delu vodnika je povzetek najpomembnejših informacij, druge uporabne informacije in kratek slovarček. Zaradi majhnega formata fotografije žal ne pridejo do pravega izraza, kar pa ne zmanjšuje uporabnosti vodnika; na srečo je večina preglednih zemljevidov celostranskih. Če se bomo odpravili v te odročne kraje, bo vodnik naš nepogrešljivi spremljevalec. Seveda je potrebno bralno razumevanje angleščine. Pohodniški projekt za mednarodno krožno pot *Peaks of the Balkans* je leta 2013 dobil prestižno svetovno nagrado *Destination Stewardship Award*, ki jo podeljuje *World & Tourism Council*, organizacija za trajnostni razvoj turizma in potovanj.

Vladimir Habjan

100. obletnica Planinskega društva Prevalje 1919 – 2019. Prevalje, 2019. 60 strani.

Častitljivi stoletnici svojega društva so prevaljski planinci posvetili lično knjižico, v kateri so zabeležili pomembne mejnike v delovanju in življenju

svojega društva. Na drugi strani, še pred kazalom, je faksimile, po videzu sodeč, otroškega rokopisa, v katerem je simpatično opisan začetek organiziranega planinstva v Mežiški dolini, koroškem obmejnem prostoru. Šele nato sta na vrsti predsednik PD Prevalje in župan občine Prevalje. Sledi zgodovinski pregled dejavnosti Mežiške podružnice Slovenskega planinskega društva (SPD), ki so ga ustanovili leta 1919 (drug vir navaja letnico 1920) v Pliberku, ki je takrat spadal v cono A pod jugoslovansko upravo. Po za Slovence neugodnem plebiscitu so sedež Mežiške podružnice SPD preselili – prevalili – na Prevalje. Leta 1921 so na prvem občnem zboru preseljene podružnice, torej na slovenskem ozemlju, uradno potrdili, da je podružnica na Prevaljah pravna naslednica Mežiške podružnice SPD. Druga svetovna vojna je precej prizadela tako članstvo kot imovino planinskega društva. Izginila sta inventar in arhiv, planinske kočje na Smrekovcu, Uršlji gori, Pungartu, Peci in pod Kremžarjevim vrhom so pogorele. Že prvega maja 1946 so na Prevaljah ustanovili postajo Gorske reševalne službe.

Praden nadaljujem, naj poudarim, da so številke strani dobro markirane – domiselno oblikovane – knafelčeve markacije s številko v belem polju; tudi pred naslovom vsakega poglavja je velika knafelčeva markacija. Skozi leta so člani društva naredili ogromno prostovoljnih ur pri obnovi koč in planinskih poti. V naslednjem poglavju so kratke biografije vseh 13 predsednikov PD Prevalje, z zadnjimi štirimi so objavljeni kratki intervjuji. Pri naslednji markaciji se seznanimo z organi PD Prevalje, sledijo jim mladi planinci in planinke OŠ Franja Goloba na Prevaljah in poročilo o njihovih dejavnostih od šolskega leta 2014/15 dalje. Sledi resna tema – seznam del, ki jih je opravil gospodarski odbor, predstavljena je tudi sestava odbora. Tu je omenjeno, da je Dom na Uršlji gori dobil certifikat okoliju prijazna planinska kočja in družinam prijazna planinska kočja. Naslednja markacija predstavlja delo markacistov. V njihovem odseku je šest strokovno usposobljenih članov. Skrbijo za tri planinske poti v skupni dolžini 30 kilometrov, poleg tega pa tudi za neregistrirane poti na

okoljske vrhove. Veliko dela so jim dali tudi vetrolomi. Pravijo, da bodo veselili vsakega novega člana. Nova markacija označuje poglavje o aktivnosti vodnikov, tudi njih je šest. Naslednji Knafelčev rdečo-beli krogec uvaža dogajanja na Uršlji gori, kjer se od leta 1986 odvijajo poletna in zimska kulturna srečanja, posvečena predvsem koroškimi, a tudi drugim znanim kulturnikom. Obiskalo jih je okoli 7000 planincev, na njih nastopajo pevski zbori, pesniki in pisatelji. Med obiskovalci so bile tudi znane politične in družbene osebnosti ter nekaj predsednikov PZS. Monografijo zaključuje selektivno izbrana bibliografija samostojnih tiskov in prispevkov v raznih publikacijah izpod peres (ali tipkovnic) članov PD Prevalje v letih 2014 – 2018, dva zapisa V spomin, ki jima sledijo ponatisi prvih strani zbornikov, izdanih ob okroglih obletnicah PD Prevalje. Med besedili so posejane črno-bele in barvne fotografije, odvisno od datuma nastanka.

Mire Steinbuch

Miha Marenče: Podobe živali naših gora. Narava, Kranj, 2019. 111 str., 19,90 EUR.

Pred nami je prikupna in poučna knjiga o živalskem svetu v naših gorah. Pridevnik živalski gre jemati dobesedno, saj zajema velik spekter pri nas živečih primerkov posameznih vrst, in to od planinskih rdečih gozdnih mravelj, metuljev (z imenitnima posnetkoma velerilca), dvoživk do voluharice, hermelina, gamsov in kozorogov; iz krilatega sveta so prisotne številne vrste od komatarja in gorske pastirice do kavke, ruševca in planinskega orla. Če se nisem zmotil pri številu, je v knjigi bolj ali manj opisanih oziroma vsaj omenjenih

32 osebko (pogrešam stvarno kazalo živali). Vendar – na kakšen način so opisani! Prav gotovo ne na suhoparen način, ki se ga spominjam iz šolskih klopi, temveč zanimivo in privlačno. Med pogovori izkušeni starejši razkrivajo lastnosti, značilnosti, navade in jedilnike posameznih živali. Nevsiljivo poučevanje mladih planincev vsebuje tudi okolju prijazne napotke. Pripovedi so mešanica basni, epizod z družinskih izletov in pogovorov otrok z očkom, mamico, dedkom, stricem itd. na licu mesta – med hojo ali šepetaje med skritim čakanjem na ruševca, svizca ali opazovanjem gamsa Skalarja, ki na straži čuva svoj trop. Nekatere živali so poosebljene – premišlujejo in se pogovarjajo. V pristrčnem, sproščnem klepetu odrasli, ki dosti vedo o posameznih živalih, med izletom za konec tedna poučujejo osnovnošolce in tudi mlajše v "družinski šoli v naravi". Hkrati pa tak način pri otrocih, ki še niso vajeni hoje, učinkovito razbije enoličnost in odžene dolgočasnost in utrujenost. Upam si staviti zadnji požirek planinskega čaja z medom, da tudi vsi odrasli ne vedo vsega, kar zvemo v *Podobah živali naših gora*, zato ta knjiga ni samo za otroke, ampak je uporabna tudi za starše in vse, ki bi radi s svojim znanjem otrokom popestrili izlet in jim predstavili hribe tudi kot bivališče čudovitih živali. Preden končam, naj omenim še izvrstne fotografije Jureta Kočana. Ob pogledu na nekatere je brž jasno, da je bilo treba na preži potrpežljivo preživeti mnogo ur. Če bi bile šolske ure biologije vsaj polovico tako zanimive, kot je besedilo pričujoče knjige, bi jaz med njimi pol manj klepetal.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Letošnja poletna planinska sezona je bila ena boljših v zadnjem desetletju. Temu dejstvu sta botrovala naklonjeno vreme in porast števila tujih obiskovalcev v Sloveniji. "Vreme je

bilo sicer julija in septembra nekoliko spremenljivo, večinoma pa stabilno in primerno za obisk visokogorja in sredogorja. Splošno povečevanje števila tujih gostov v Sloveniji se odraža tudi v planinskih kočah. Zelo dobra je bila letošnja poletna sezona v visokogorju, v osrednjem delu Julijskih Alp nekatere kočje beležijo rekorden obisk. V sredogorju in nižje ležečih planinskih kočah pa je obisk na splošno dober, ponekod nadpovprečen," je ocenil letošnjo sezono strokovni sodelavec PZS Dušan Prašnikar.

Oktobra so planinske kočje v visokogorju zaprle svoja vrata, nižje ležeče pa prešle na jesensko-zimski delovni čas. Tako je treba prilagoditi jesenski obisk gora in večjo pozornost nameniti načrtovanju ture. Aktualni podatki o odprtosti planinskih koč so ažurno objavljeni na spletnem mestu PZS koce.pzs.si. Pred odhodom v gore preverite razmere in stanje planinskih poti, vremensko napoved, odprtost koč in se ustrezno opremito.

PZS je objavila javni poziv za predloge najzaslužnejših društvenih delavcev – prostovoljcev za prejemnike plakete Državnega sveta, ki jih bo predsednik Državnega sveta RS v znak počastitve mednarodnega dneva prostovoljstva podelil 5. decembra v prostorih Zveze svobodnih sindikatov Slovenije v Ljubljani.

PZS je tudi v letošnjem letu sodelovala pri izvedbi evropskega tedna športa med 23. in 30. septembrom – skupaj s PD Luče je organizirala #BeActive pohod okoli Luč.

Fundacija za šport je objavila javni razpis za sofinanciranje športnih dejavnosti, raziskovanja in razvoja športa ter založništva v športu v letu 2020 in javni razpis Fundacije za šport za sofinanciranje gradnje športnih objektov v letih 2020, 2021 in 2022.

Mladinska komisija (MK) je podaljšala rok za oddajo predlogov za priznanja Mladina in gore, ki jih podeljuje za največje dosežke na področju mladinskega dela v planinstvu.

Zbor mladinskih odsekov bo 16. novembra na Igu, pred samim zborom pa bo potekala okrogla miza na temo akcij MK.

Slovenske ekipe so na balkanskem prvenstvu v planinski orientaciji, ki je bilo od 11. do 13. oktobra na Igmanu v Bosni in Hercegovini, dosegle dve prvi in dve drugi mesti ter ekipni pokal za skupno drugo mesto. V štirih starostnih kategorijah so se pomerili planinci iz Bosne in Hercegovine, Črne gore, Severne Makedonije, Srbije in Slovenije. Dveh naslovov balkanskih prvakov so se veselili v PD Poljčane, podprvaki v kategoriji juniorjev so postali planinci iz PD Borovnica, med seniorji pa člani PD Šoštanj. Študentje so poročali o izvedbi in doživetjih z letošnjega študentskega planinskega tabora v dolini Bavšica. Urad Republike Slovenije za mladino je objavil javni poziv k zbiranju predlogov za podelitev državnega priznanja v mladinskem sektorju v letu 2019.

Odbor planinstvo za invalide/OPP je izvedel inkluzijski pohod po Krajskem parku Rački ribniki. Pohoda so se udeležili uporabniki iz trinajstih različnih zavodov, društev oz. centrov iz vse Slovenije. Na startu pohoda pri Lovskem domu Rače se je zbralo kar 180 nadobudnih pohodnikov, med njimi tudi dvajset težje pomičnih in invalidskih vozičkov.

V Slovenj Gradcu so sodelovali na bazarju in na inkluzijskem pohodu Festivala drugačnosti

Gospodarska komisija (GK) je 18. novembra povabila na delavnico z naslovom Trajnostne kočje v Sloveniji. Delavnica bo potekala v sklopu projekta *SustainHuts*, katerega cilj je vpeljava novih tehnologij izkoriščanja obnovljivih virov energije in s tem zniževanje emisij CO₂, ki negativno vplivajo na okolje neokrnjene gorske narave.

GK je za gospodarje planinskih koč organizirala ekskurzijo na Menino planino z namenom, da bi na konkretni koči predstavili določene rešitve upravljanja s planinskimi kočami in si ob tem izmenjali izkušnje.

Komisija za planinske poti. Zaradi sečnje in spravila lesa so oz. so bile zaprte naslednje poti: planinska pot iz Jesenovca v Selški dolini proti Prtovču, pot z Jenkove planine na Goli vrh s slovenske strani in pot z Ravenske Kočne na Štularjevo planino. Zaradi vzdrževalnih del je bila med 4.

Sodelujemo na 35. slovenskem knjižnem sejmu

Planinska založba PZS in *Planinski vestnik* vas že tradicionalno pričakujeta na slovenskem knjižnem sejmu, kjer boste deležni posebnih sejmskih ugodnosti, težko pričakovanih novosti ter že uveljavljenih planinskih vodnikov, zemljevidov in leposlovja. Veselimo se tudi pogovorov z našimi avtorji. Vabimo vas, da nas v Cankarjevem domu v Ljubljani obiščete med 26. novembrom in 1. decembrom 2019. Dogodka, ki ju ne bi smeli zamuditi

1. Predstavitev knjižnih novosti, vodnikov o slovenski planinski poti in o Dolomitih, bo v sredo, 27. novembra, na Forumu za obiskovalce v 2. preddverju ob 18. uri.

Slovenska planinska pot (SPP) je najbolj priljubljena vezna pot v Sloveniji in ena najstarejših v Evropi in na svetu. Novi vodnik *Slovenska planinska pot* izpod peresa prekaljenih piscev gorniške literature Gorazda Goriška, Mojce Stritar Kučuk in Andraža

Poljanca je v slovenščini izšel lani, zaradi vse večjega zanimanja tujcev za SPP pa letos tudi v angleščini v prevodu Gorazda Pipenbaherja in pod uredniško taktirko Jožeta Draba. Med tujci je SPP vse bolj priljubljena, Slovenci pa vse pogosteje zahajamo v Dolomite.

Izbirni planinski vodnik *Dolomiti po dolgem in počez* Andreja Mašere, ki je nadgradnja legendarnega razprodanega vodnika *Dolomiti, sanjske gore*, predstavlja 60 zanimivih, najbolj obiskanih poti na sijajne dolomitske vrhove. V družbi ustvarjalcev vodnikov Goriška, Draba in Mašere vas vabimo na pogovorni potep po priljubljenih slovenskih in italijanskih razglednikih.

2. Pogovor o spominih Rada Kočevarja in Joža Miheliča bo v petek, 29. novembra, na Forumu za obiskovalce v 2. preddverju ob 12. uri.

Knjiga *Tista lepa leta: Spomini Rada Kočevarja*, ki sta jo soustvarila Rado Kočevar in Mojca Volkar Trobevšek, je zgodba, polna majhnih korakov, velikih odločitev, trdega dela, tovarištva, pristne ljubezni do gora in sočloveka ter neomajne vztrajnosti, ki so iz Rada ustvarili vrhunškega plezalca in vrhunškega človeka.

Avtobiografsko delo Joža Miheliča *Vprašaj goro* je žlahtna pripoved o skromnih in poštenih ljudeh, spominu na otroštvo v Bohinju in prijateljskih vezeh, ki so nastale v dobi zorenja, na plezalne začetke in najbolj polna leta njegovega alpinizma ter na turno smučanje, ki mu – brat Tineta Miheliča – ostaja zvest vse življenje. S pripovedovalcema edinstvenih življenjskih zgodb se bomo v pogovoru potopili v alpinistične, družinske in prijateljske spomine.

Nekaj letošnjih novosti Planinske založbe

Foto: Manca Ogrin

in 6. oktobrom zaprta planinska pot čez Komarčo.

Letos praznuje petdesetletnico Evropska popotniška zveza (ERA), ki je bila ustanovljena 19. oktobra 1969 v nemškem Raichbergu.

Komisija za varstvo gorske narave (KVGNG). Odsek za varstvo gorske narave PD Nova Gorica je poročal o četrtem tradicionalnem vseslovenskem naravovarstvenem taboru, ki je potekal poleti in je bil namenjen aktivnemu preživljanju prostega časa otrok, poseben poudarek pa je bil na ohranjanju narave.

Komisija za alpinizem (KA). Aleš Česen in Luka Stražar sta 22. septembra na gorniškem festivalu v Ladeku na Poljskem prejela zlati cepin za alpinistični vzpon na Latok I, ki sta ga opravila skupaj z Britancem Tomom Livingstonom. Najvišje priznanje za alpinistične dosežke v letu 2018 jima je podelil Andrej Štremfelj, letošnji član žirije in lanski prejemnik

zlatega cepina za življenjsko delo.

Med 30. avgustom in 1. septembrom je potekal VII. tabor Nejca Zaplotnika na Ledinah.

Komisija za športno plezanje (KŠP). Razveseljevali so nas mladi in članski športni plezalci s svojimi uspehi na tekmah svetovnega pokala in na evropskem prvenstvu.

KŠP je v sodelovanju s Plezalnim klubom Kamnik razpisala drugo tekmo državnega prvenstva v balvanskem plezanju za mlajše in srednje kategorije v prostorih Plezalnega kluba Kamnik. Letošnji tretji licenčni seminar za strokovne kadre na področju športnega plezanja bo 24. novembra na sedežu PZS.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK). Turnokolesarska sekcija PD Snežnik Ilirska Bistrica in *BikeBeerFestival* sta zadnjo soboto v oktobru organizirala dobrodelni turnokolesarski izlet za obnovo Planinskega doma na Sviščakih.

Komisija za gorske športe (KGŠ).

Drytooling akademija oz. delavnica zatikanja cepinov Zasavje 2019 je potekala 12. in 13. oktobra. Letošnja ledno-plezalna sezona se je začela, še preden je sploh zadišalo po ledu in snegu. Slovensko-hrvaško-srbski pokal v lednem plezanju bo letos sestavljen iz treh tekem v težavnosti, in sicer 2. novembra (Ovčar Banja, Srbija), 9. novembra (Varaždin, Hrvaška), 16. novembra pa bo tekma pri nas v Domžalah.

Deveti Humarjev memorial 2020 bo organiziran januarja ali februarja 2020 v Mlačci, seveda v primeru ugodnih (lednih) razmer.

Tekme evropskega pokala v lednem plezanju bodo 23. novembra v Bernu (Švica), 30. novembra v Brnu (Češka), 7. decembra v Žilini (Slovaška) in 29. februarja 2020 v mestu Oulu na Finskem.

Tekme svetovnega pokala v lednem plezanju bodo na sporedu od

decembra do februarja. Začetek bo gostila Moskva (20. in 21. december), finale pa ameriški Denver (21.–23. februar), ostale tri tekme bodo gostili Changchun City (Kitajska), Sasas-Fee (Švica) in Cheongsong (Južna Koreja).

Planinska založba PZS je sredi oktobra izdala še zadnjega izmed štirih vodnikov po Julijskih Alpah – *Julijske Alpe: osrednji del*, ki bralcu predstavi del Julijskih Alp med prelazom Vršič na zahodu in Komno s Krnskimi jezери na jugu ter Savo Dolinko na severu in Savo Bohinjko z Bohinjskim jezerom na jugu. Območje zajema naše najvišje gore s Triglavom na čelu. Skupaj z že izdanimi vodniki *Julijske Alpe: južni del*, *Julijske Alpe: Skupini Mangarta* in *Jalovca ter Zahodne Julijske Alpe* skupaj sistematično popišejo vse od najenostavnejših označenih planinskih poti do zahtevnih brezpotij in celo lažjih plezalnih smeri.

Izšla je nova izdaja Belačeve *Plezalne tehnike*.

PZS je povabila k ogledu nove dvo-glave triglavske komedije *Slovenec in pol*, ki je avtorski projekt Perice Jerkovića, Aleša Novaka in režiserja Uroša Kuzmana, dolgoletnega prostovoljnega vodnika PZS in člana upravnega odbora PZS. Na spletni strani PZS so povabili tudi na ogled dokumentarnega filma na TV Slovenija *Himalajski vrhovi treh Slo-venk*, na evropski festival *outdoor* filmov, na predstavitev knjige *Vprašaj goro* Joža Miheliča, na spominski pohod Tineta Miheliča, na predavanje v spomin Janezu Svolfšaku in na kino-knjižni dogodek *Tista lepa leta*.

Zdenka Mihelič

NOVICE

Ledolomilci alpinizma – alpinisti veterani

V prijetnem vzdušju Koče na Gozdu na Vršiču je v petek, 4. oktobra 2019, potekalo 38. tradicionalno srečanje alpinistov veterani. Tokrat se jih je na skupinskem fotografiranju zbralo skoraj petdeset.

Zbor so nagovorili predsednik Odbora alpinistov veterani pri PZS Kazimir Drašlar, predsednik PZS Jože Rovar, župan občine Kranjska Gora Janez Hrovat, članica Komisije za gorske športe Jasna Pečjak in namestnik načelnika Komisije za alpinizem Oto Žan. Zbor se je z minuto tišine poklonil spominu na preminule člane: Anteju Mahkoti, Viktorju Megliču in Francetu Zupanu. Letos so knjigo Marjana Keršiča - Belača iz leta 1950 *Plezalna tehnika*, ki je v letu 2019 ponovno izšla z dodatnimi predgovori pri založbi Didakta in s finančnim sodelovanjem PZS, kot spominsko darilo prejeli: Slavko Jenko, Ivko Jerovšek, Janko Mirnik, Saša Slavec, Polonca Štefanac Matičič (90 let), Peter Keše (85 let), Marko Butinar, Alojz Golob, Boris Kambič, Hinko Poročnik (80 let), France Malešič (75 let) in Dušan Srečnik (70 let). Predsednik Drašlar je zboru predlagal kandidata za sprejem med veterane Silvestra Jošta, kar so udeleženci soglasno potrdili. Špela Kristan, pobudnica ustanovitve zdravstvene postaje v Chialsi, in Damjan Meško sta članom zbora predstavila delo in napredek te postaje, ki pomeni tamkajšnjim prebivalcem veliko pridobitev in humanitarno pomoč.

V sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem se je porodila ideja, da bi v naslednjih letih postopno obeležiti večje dogodke oziroma odprave s predstavitvijo v javnosti, kot so npr. Kangbačen (JAHO II) in Annapurna (JAHO III), Čopov steber 1968 pozimi, Lhotse 1972, Makalu

(JAHO IV), El Capitan 1973 ..., predsednik Drašlar jo je prisotnim predstavil, zbor pa potrdil. Zbirajo se gradivo in ideje za predstavitev tudi drugih odprav.

Večerno druženje alpinistov veterani je imenitno dopolnil Luka Strazar s svojo zgodbo o gorah, plezanju, prijateljih, ljubezni, dvomih ..., ki so ga vodili in pripeljali do vrhunskih uspehov.

Irena Mušič Habjan

Janko Mirnik prejema čestitke ob visokem jubileju.

Foto: Vladimir Habjan

JUBILEJ

Janez Porenta – devetdesetletnik

Slavljenec je ljubitelj planin, vodnik, vsestranski pobudnik, dolgoletni predsednik društva in mentor. V družbi planincev in znancev je Janez vedno dobrovoljen in zna

prisluhni. Značilni zanj so pokončna drža, bister um, nasmeh in prijateljski stisk roke. Kljub visokemu jubileju dobro skriva svoja leta, še vedno je čil, vitek in uglajen. Še posebej je mladosten, ko beseda nanese na mnoge prehojene poti doma in v tujini.

Leta 1929 se je rodil v Ljubljani. Že v otroških letih je vzljubil hribe, saj so z očetom radi hodili v naravo. Po drugi svetovni vojni leta 1947 je končal grafično šolo, opravil strokovni izpit in se zaposlil v tiskarni Ljudska pravica, kjer je spoznal izkušenega planinca, ki ga je še dodatno navdušil za hribe. Z bratom in prijatelji so se peš iz Kamnika, s smučmi na rami, podali na Veliko planino, kar s takratno skromno opremo ni bilo lahko. Neko zimo je Janez na Veliki planini zbolel, zato ga je brat odnesel v dolino, nato ga je prijatelj z motorjem odpeljal v bolnico.

Ko se je zaposlil v Mariborskem tisku, je užival tudi na pohodih po bližnjem Pohorju in okoliških hribih. Kmalu se je poročil in si v Mariboru ustvaril družino. Za sodelavce je organiziral pohod na Triglav, bil je tudi aktiven kegljač. Leta 1964 je ob delu v Zagrebu pridobil naziv grafični inženir, štiri leta kasneje pa se je zaposlil v tiskarni Delo, natančneje v pripravi, kasneje pa je vse do upokojitve delal kot komercialist.

Janez je bil leta 1972 med soustanovitelji Planinskega društva Delo, kateremu je predsedoval trinajst let. Obenem je sodeloval z mladino iz šole dr. Vita Kraigherja, nad katero je imelo Delovo društvo patronat. Leta 1978 je bil pobudnik pobratenja s PD Grafičar iz Zagreba in obenem organizator številnih skupnih izletov, prijateljstev in srečanj. Leta 2018 so člani PD Delo in PD Grafičarja v Vratih praznovali 40-letnico pobratenja. Kot planinski vodnik je organiziral in pomagal voditi zahtevne, a nepozabne izlete od Velebita, Durmitorja, Fruške gore (maraton), Belih sten, do bosanskih gora. Udeležil se je tudi vzponov na Mont Blanc, Monte Roso, Grossglockner, pohoda po poti prijateljstva treh dežel in mnogo drugih. Njegovi soplaninci povedo, kako zagnan je bil in kako hitro je hodil. Kar nekaj let je

bil član v odboru MDO PD Ljubljane. V čast se mu šteje tudi, da je bil na terenu s planinci, ko so markirali in vodili Rokovnjaški nočni pohod. Prehodil in preplezal je mnogo zahtevnih poti, skratka, bil je vsestransko dejaven, zato je dobil številna priznanja s strani planinske zveze, tudi hrvaške in jugoslovanske.

Janez ni znan le kot hribovec. V Delu se je nemalokrat izkazal tudi v krosu, plavanju, teku na smučeh in veleslalomu. Nesebično je predajal svoje znanje in izkušnje na prijatelje planince. V planine in na smučanje je hodil s hčerko, kasneje pa je s ponosom vodil še vnuka in vnukinjo. Znal je tudi pisati, fotografirati; svoje izdelke je objavljaval v Planinskem biltenu.

Tudi potoval in kampil je rad. Skupaj s Šmarnogorci je spoznaval lepote Norveške, Španije, Portugalske, Korzike, Grčije, Anglije in Škotske, kar je bila za pretkanega gorjana še dodatna izkušnja.

Janez zadnja leta ne hodi več v hribe, je pa še vedno aktiven, udeležuje se vseh občnih zborov PD Delo, budno spremlja dogajanja v svetu alpinizma, rad pride na skupna srečanja s planinci Grafičarja, rad komentira prehojeno pot in začrtani program. Z veseljem mu prisluhnemo.

Slavljenec je ostal zvest naravi, zato se rad odpravi na bližnji vrt, v Arboretum, v Kamniško Bistrico, na Vršič in Jezersko, kjer ob pogledu na hribe uživa in si prikljče spomine. Je velik ljubitelj smučarskih skokov, zato redno zahaja v Planico.

Janez Porenta se ob praznovanju lahko pohvali, da ima za seboj bogato prehojeno pot in nemalo plezalnih podvigov. Vse najboljšo, Janez!

Planinci PD Delo

U SPOMIN

Jože Bukovec

(1922–2019)

"Planine mladini" je bilo njegovo življenjsko vodilo. Od prvega dne, ko je s somišljeniki v letu

1948 ustanovil Planinsko društvo Medvode, je bilo delo z mladimi eden njegovih največjih izzivov. Po osnovnih šolah je agitiral za vključevanje v društvo, pripravljaval programe in organiziral izvedbo izletov, taborov in raznih delovno-izobraževalnih akcij, zbiral potrebna sredstva in še marsikaj. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo v društvu tudi po več kot petsto mladih članov, danes jih je komaj za prste obeh rok.

Jože Bukovec je bil dolga leta predsednik in tajnik društva, načelnik mladinskega odseka, načelnik gospodarskega odseka, predsednik planinske sekcije pri Društvu upokojencev Medvode, vodnik in vodja najrazličnejših akcij. V skoraj petdesetih letih aktivnega dela ni nikdar obupal, nikdar ni vrgel puške v koruzo. Njegov delež pri obnovi in vzdrževanju Doma v Tamarju in Slavkovega doma na Golem Brdu, izgradnji infrastrukture v Tamarju (elektrika, vodovod, cesta, telefon), izgradnji ceste od Mednega do Slavkovega doma, če naštejemo samo najpomembnejše, je neprecenljiv. Resda so bili takrat drugačni časi, vendar brez volje, skromnosti, tovarištva, odrekovanja in žrtvovanja se tudi takrat ne bi dalo kaj veliko narediti. Vse te lastnosti pa je Jože imel.

Delaven in prizadeven ni bil samo v planinskem društvu, ampak tudi v poklicnem življenju. V tovarni Color, kjer je bil zaposlen v svojo delovno dobo, se je od laboranta povzpел do komercialnega direktorja – vsekakor izjemen uspeh. Kljub nemajhnim obveznostim v poklicu je vedno našel čas za delo v društvu.

Zato ni presenetljivo, da je za svoje delo prejel celo vrsto priznanj, med katerimi najbolj izstopata zlati častni znak Planinske zveze Slovenije in srebrni častni znak, ki mu ga je podelila Planinska zveza Jugoslavije (PSJ) za delo z mladimi. Bil je tudi častni član Planinskega društva Medvode.

Dušan Brekič

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Gorske ptice

INTERJUJU

Milan Romih, Franci Horvat

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

**JESENSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

**vsak petek ob 17.02 h
na radiu Ognjišče**
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

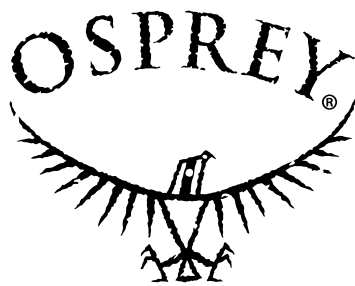
www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

NOVA POTOVALNA OPREMA ROLLING TRANSPORTER

Vsi letni časi, **vse poti.**